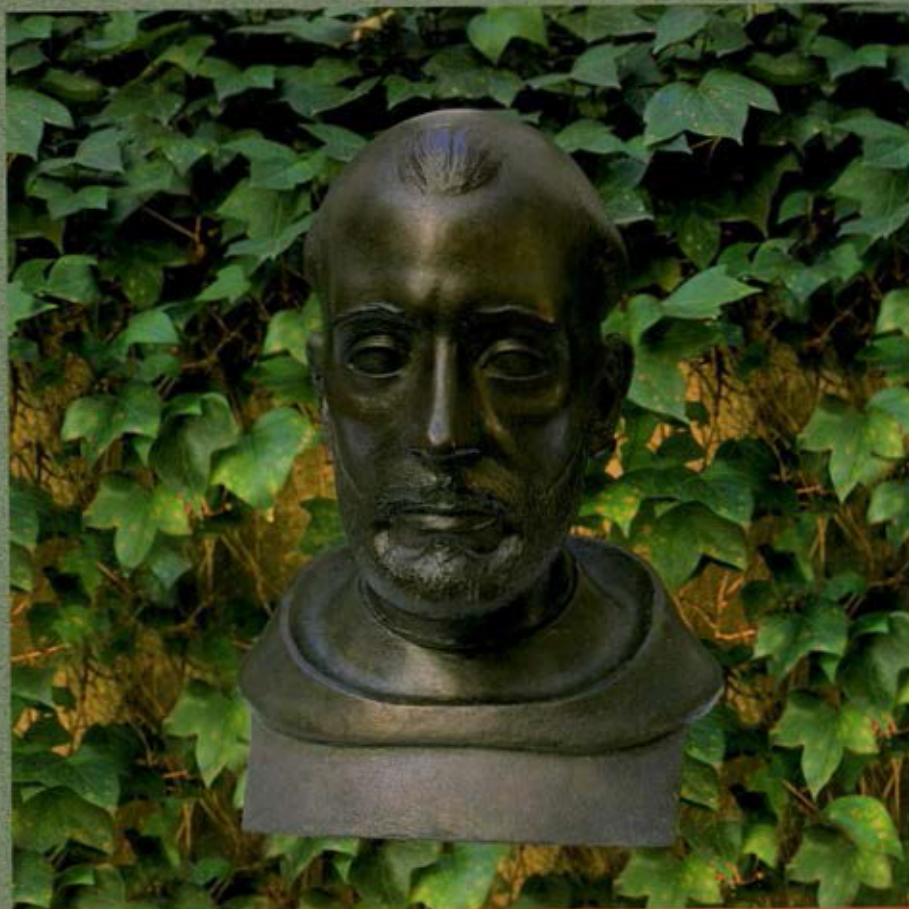

Carles Sapena

Els centres d'estudis

QUADERNS
de la
REVISTA
de
GIRONA

41 GUIES

ELS CENTRES D'ESTUDIS

Carles Sapena Aznar

97 QUADERNS de la REVISTA de GIRONA

DIPUTACIÓ de GIRONA
CAIXA de GIRONA

Quaderns de la Revista de Girona. Núm. 97

Sèrie: Guies (Núm. 41)

Primera edició en català: Gener de 2002

Tiratge: 1.100 exemplars

Edició:

Diputació de Girona/Caixa de Girona

2

Director de la col·lecció:

Joaquim M. Puigvert

Consell assessor:

Gabriel Alcalde, Narcís-Jordi Aragó, Pepa Balsach,
Xavier Besalú, Maria Antònia Canals, Josep M. Cortadellas,
Jordi Dalmau, Joan Domènech, Maria Carme Domènech,
Marta Franch, Rosa Maria Gil, Glòria Granell, Àngel Jiménez,
Jordi Mascarella, Enric Mirambell, Joan Miró, Joan Nogué,
Josep Pujolràs, August Rafanell, Anna Ribas, Josep Maria Rus,
Joan Sala, Narcís Sureda, Xavier Terradas,
Montserrat Vayreda, Eva Vázquez, Anna M. Viader,
Mariàngela Vilallonga, Dani Vivern.

Cartografia:

Salvador Oliva

Maquetació:

Pep Caballé

Redacció administració:

Pujada de Sant Martí, 5. Telèfon 972 18 50 00.

Apartat de Correus 11. 17080 Girona

Infografia i impressió:

Palahí Arts Gràfiques, SL. Girona

ISBN: 84-95187-36-1

Dipòsit legal: Gi-1.536/01

LA NOSTRA PORTADA

Bust de Francesc Eiximenis (bronze). Eclesiàstic i escriptor. Girona, 1327-Perpinyà, 1409. Obra de Domènec Fita, 1951. Biblioteca Pública de Girona.
Els centres d'estudis de les comarques gironines varen adoptar el nom de l'eminent framenor a l'hora d'identificar el seu ens federatiu.
(Foto: Jordi S. Carrera).

Índex

Situació	5
Cronologia	6
1. Els estudiosos	8
2. Missió dels centres	10
3. Les acadèmies	12
4. L'excursionisme científic	14
5. La Revista de Girona	16
— Joaquim Pla Cargol	18
6. L'Institut d'Estudis Catalans	20
7. R+D+I	22
8. Les sociétets savantes	24
9. La Catalunya del Nord	26
10. El País Valencià	28
11. Les Illes	30
12. Panoràmica espanyola	32
— Les revistes científiques	34
13. La Garrotxa	36
14. El Pla de l'Estany	38
15. L'Institut d'Estudis Gironins	40
16. L'Alt Empordà	42
17. Besalú	44
18. L'Arqueologia	46
— Patrimoni/s	48
19. El CEHIS	50
20. La Cerdanya	52
21. El Baix Empordà	54
22. El Taller de Maçanet	56
23. La Selva	58
24. El Ripollès	60
25. Història rural	62
— Global i local	64
26. La UdG	66
27. El clericat	68
28. Les professions liberals	70
29. El mecenatge	72
30. L'Assemblea Intercomarcal	74
31. El Patronat Eiximenis	76
— Pep Vila i Medinyà	78
32. La Coordinadora	80
33. El Llibre Blanc	82
34. La UCET	84
35. Equipaments	86
36. Editors	88
37. La comunicació científica	90
— El pregó de l'Eudald Carbonell	92
— Bibliografia, agraïments i procedència de les fotografies	94

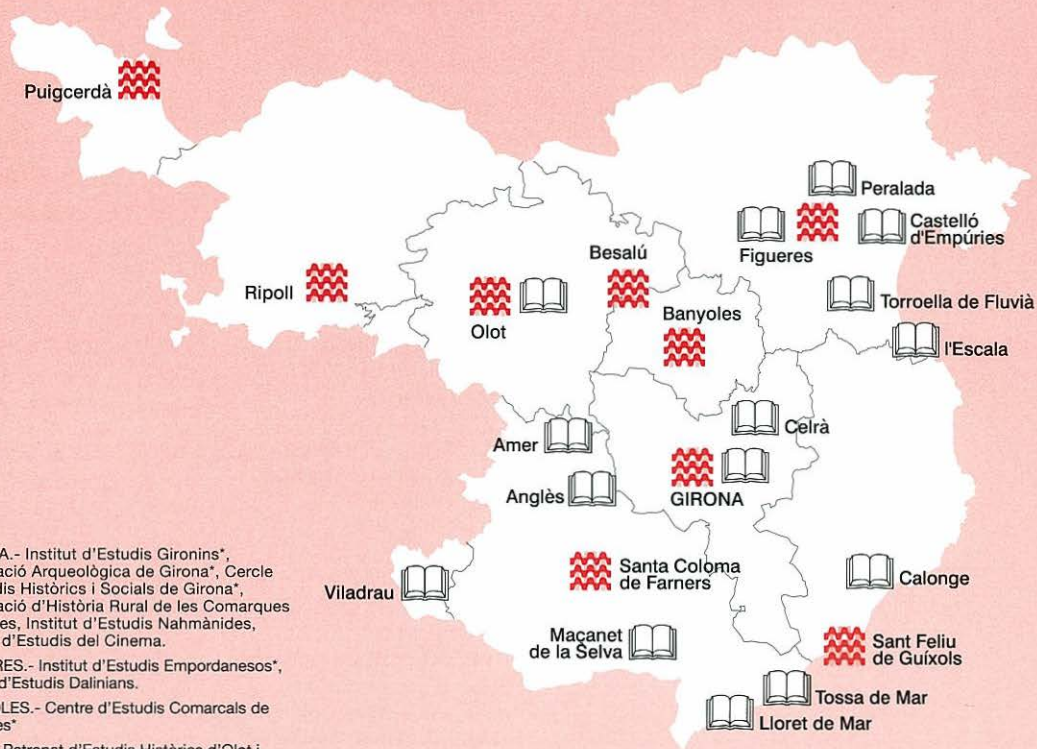
Centres d'estudis de la demarcació de Girona (2001)

Centres adscrits al Patronat Francesc Eiximenis

Altres centres

GIRONA.- Institut d'Estudis Gironins*,
Associació Arqueològica de Girona*, Cercle
d'Estudis Històrics i Socials de Girona*,
Associació d'Història Rural de les Comarques
Gironines, Institut d'Estudis Nahmànides,
Institut d'Estudis del Cinema.

FIGUERES.- Institut d'Estudis Empordanesos*,
Centre d'Estudis Dalinians.

BANYOLES.- Centre d'Estudis Comarcals de
Banyoles*

OLOT.- Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i
Comarca*, Institut d'Estudis Socials de la
Garrotxa.

BESALÚ.- Amics de Besalú i el seu Comtat*

PUIGCERDÀ.- Institut d'Estudis Ceretans*

RIPOLL.- Centre d'Estudis Comarcals del
Ripollès*

SANT FELIU DE GUÍXOLS.- Institut d'Estudis del
Baix Empordà*

SANTA COLOMA DE FARNERS.- Centre
d'Estudis Selvatans*

TORROELLA DE FLUVIÀ.- Centre d'Estudis del Baix
Fluvià

CALONGE.- Centre d'Estudis Calongins

VILADRAU.- Amics del Montseny

LLORET DE MAR.- Confraria de Sant Elm

AMER.- Centre d'Estudis Remences

ANGLÈS.- Grup d'Estudis de la Vall d'Anglès

MAÇANET DE LA SELVA.- Taller d'Història de
Maçanet de la Selva

CELRÀ.- Taller d'Història de Celrà

TOSSA DE MAR.- Centre d'Estudis Tossencs

L'ESCALÀ.- Centre d'Estudis Escalencs

PERALADA.- Centre d'Estudis de Peralada

CASTELLÓ D'EMPÚRIES.- Centre d'Estudis
Trobadorescos

* Centres adscrits al Patronat Francesc Eiximenis
de la Diputació de Girona

Situació

Els centres d'estudis tenen com a missió la recerca pluridisciplinar o temàtica territorialitzada, i vertebren el moviment associatiu integrat per investigadors/es a temps lliure, que, amb perfils acadèmics diferents, hi participen de manera voluntària i amb plena independència organitzativa, intel·lectual i científica.

Els centres ocupen un espai entre la universitat i la societat, i el seu rol esdevé rellevant en la construcció de la història cultural i científica. No obstant això, el seu treball és poc conegut per la ciutadania, atès que la seva contribució queda circumscrita a uns àmbits de recepció i consum limitats, i també cal tenir en compte l'escàs ressò mediàtic que s'atorga a les seves produccions. Condicionades pel seu propi imaginari, les generacions que els han anat donant cos, les representacions dominants i el substrat sociològic dels seus adherents, les entitats menen a diferents estils de pensar, de fer i de projectar-se, la qual cosa condiona una visió uniforme del conjunt atesa la diversitat.

A Catalunya, l'any 1987, es va establir un cens de 63 entitats. A les terres de Girona, el Patronat Eiximenis de la Diputació d'ençà de l'any 1962 cohesiona el moviment i efectua una obra ininterrompuda de mecenatge. Aquest marc aplega actualment onze entitats, la més antiga de les quals és el Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, que data de 1933, i la resta es divideix en dos grups: les entitats fundades entre els anys 40-50 i les dels 70-80 del segle XX. El centre més recent és l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines (1999). Fins l'any 1998 la producció conjunta d'aquests centres es va quantificar en 3.000 treballs i articles publicats per 1.300 autors. El nombre aproximat de socis és de 2.000.

L'acomodació o la contemporització respecte als imperatius del règim varen caracteritzar la vida dels centres en el franquisme. En la Transició varen emergir experiències com els Tallers d'Història i noves expressions vinculades amb les lletres, el patrimoni i el mediambientalisme.

Cronologia

- 1833** Société Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orientales.
- 1834** Comité des travaux historiques et scientifiques.
- 1844** Reial Societat Arqueològica Tarraconense.
- 1847** Comissió de Monuments de Girona.
- 1852** Blätter für Deutsche Landesgeschichte.
- 1859** Centre de Lectura de Reus.
- 1871/1880** Edició de La Renaixensa.
- 1876/95** Revista de Gerona.
- 1880** Societat Arqueològica Lul·liana.
- 1888** Revista de Menorca.
- 1890** Centre Excursionista de Catalunya.
- 1894** Grup Excursionista Gironí.
- 1900** Institució Catalana d'Història Natural.
- 1903** Societat Arqueològica Ebusitana.
- 1905** Ateneu Científic, Literari i Artístic de Maó.
- 1907** Institut d'Estudis Catalans. Junta de Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas. Société d'Études Catalanes.
- 1914** Agrupació d'Estudis Eivissencs Ca Nostra.
- 1918** Eusko Ikaskuntza - Societat d'Estudis Bascos.
- 1919** Societat Castellonenca de Cultura. GEIEG. International Council of Scientific Unions.
- 1920** Union Académique Internationale.
- 1921/34** Revue Historique et Littéraire du Diocèse de Perpignan.
- 1925** Analecta Sacra Tarraconensia.
- 1927** Fédération historique du Languedoc méditerranéen et du Roussillon.
- 1931** Unió Excursionista de Catalunya.
- 1933** Patronat d'Estudis Històrics Olot i Comarca.
- 1934** Secció d'Arqueologia del GEIEG.
- 1937** Instituto de España.
- 1940** Museu Arxiu de Santa Maria, Centre d'Estudis Locals de Mataró.
- 1942** Institut d'Estudis Ilerdencs. Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell.
- 1943** Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. Institución Fernando el Católico.
- 1944** Revista Eivissa.
- 1945** Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus.
- 1946** Institut d'Estudis Gironins.
- 1947** Institució Alfons el Magnànim. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada.
- 1948/77** Patronato José María Quadrado de Investigaciones y Estudios Locales (CSIC).

- 1950** I Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos.
- 1955** Segona època de la Revista de Gerona.
- 1956** Institut d'Estudis Empordanesos.
- 1958** Amics de Besalú i el seu Comtat.
- 1960** Centre d'Estudis del Baix Fluvià. Institut d'Estudis Vallencs.
- 1962** Patronat Francesc Eiximenis. Cahiers des Amis du Vieil Ille.
- 1963** Amics de Santa Pau.
- 1967** Amis de Saint Michel de Cuxa.
- 1970** Analectas Farmacéutico-Gerundenses.
- 1972** Associació Arqueològica de Girona.
- 1974** Amics de la Vall de Bianya. Centre d'Estudis del Baix Llobregat.
- 1975** Amics dels Vescomtat de Bas. Grup de Recerques de les Terres de Ponent.
- 1976** Amics de l'Alta Garrotxa. Aparició de Cypselà. Catalanització de la Revista de Girona. Debat Costa Brava. Centre d'Estudis del Montgrí. Societat d'Onomàstica.
- 1978** Institut d'Estudis Ceretans. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. Centre d'Estudis Calongins.
- 1980** Amics de Sant Joan les Fonts. Institució Alt Empordanesa per a l'Estudi i Defensa de la Natura.
- 1981** Institut d'Estudis del Baix Empordà. Amics de Castellfollit de la Roca. Taller d'Història de Maçanet de la Selva. Museu del Montgrí i del Baix Ter, Centre d'Estudis i Arxiu. Naturalistes de Girona. Confederación Española de Centros de Estudios Locales.
- 1983** Centre d'Estudis Selvatans. Centre d'Estudis de l'Hospitalet de Llobregat.
- 1984** Cercle d'Estudis Històrics i Socials de Girona.
- 1985** Quaderns de la Revista de Girona.
- 1986** Plecs d'Història Local de l'Avenç.
- 1991** I Congrés de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Creació de la UdG.
- 1992** Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana.
- 1993** Taller d'Història de Celrà. Centre d'Estudis d'Història Local de la Diputació de València.
- 1997** Unió de Centres d'Estudis Transpirinencs. Institut d'Histoire Roussillonnaise.
- 1998** Llibre Blanc dels centres i instituts d'estudis de Catalunya.
- 1999** Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines. Institut d'Estudis Socials de la Garrotxa. Revues.org - federació francòfona de revistes en ciències socials i humanes.
- 2000** Federació de Centres d'Estudis del País Valencià.

ELS ESTUDIOSOS

1

VI Trobada de centres d'estudis de les terres de Girona. Tossa de Mar, 2001.

8

En l'univers dels centres d'estudis, una convenció no escrita categoritza dues tipologies d'estudiosos: els investigadors i el erudits. Mentre uns emfasitzen la competència per la possessió d'un títol acadèmic, els altres l'assoleixen en una praxi que s'inscriu en els cànons del *self made man*.

El primer grup, que és majoritari, abasta una sociologia que aplega professors universitaris i de secundària, professionals liberals, mediadors patrimonials, i independents júnors i sèniors. Els components del segon grup responen a perfils més heterogenis i els esperona un afany extracurricular; en ocasions poden ser graduats en una disciplina i no obstant això en

conreen una altra, a la qual han fet cap a partir d'un itinerari no formal. En qualsevol cas, però, la qualitat i la deontologia han estat els indicadors de la credibilitat i solvència dels estudiosos que cohabitaven als centres d'estudis.

La nota característica comuna ve donada per l'absència d'ànim lucratiu en la producció de les seves aportacions culturals i científiques.

Els camps del saber conreats abasten el conjunt de les humanitats, les ciències socials, les ciències naturals i la tecnologia, tot i que amb diferència la història és el domini més arrelat i amb una nòmina d'autors més extensa. Fins fa relativament pocs anys els

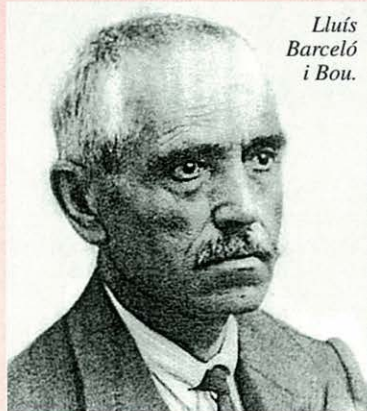
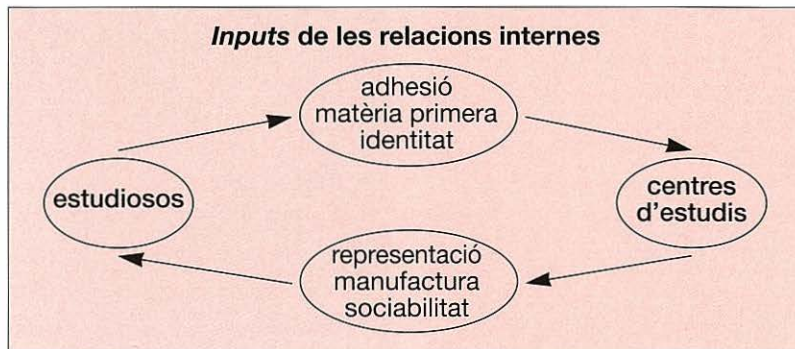
naturalistes, juristes i eclesiàstics varen comptar amb un major pes específic. També cal considerar l'ofici dels cronistes quan han superat el retrat costumista i la supeditació als imperatius de la història oficial per establir vincles entre la memòria crítica i el coneixement social.

L'embranchida experimentada per la socialització dels estudis universitaris i el procés d'incorporació de noves generacions als centres d'estudis ha tingut com a conseqüència l'augment de producció de recerca, l'optimització qualitativa,

Josep Maria Pons i Guri en el decurs de l'homenatge que li va retre el Centre d'Estudis Selvatans l'any 2001.

el desacomplexament respecte a les publicacions universitàries i l'afermament del rol dels estudiosos. Les interaccions empeses entre els estudiosos i els centres amb les col·lectivitats territorials i la universitat han fet possible una percepció renovada sobre les possibilitats del moviment.

Lluís Barceló i Bou.

De pluribus unum

Lluís Barceló i Bou (Els Metges, 1873 - Palamós, 1951). Taper d'ofici, és un personatge únic en tant que obrer autodidacte i estudiós de la història, la lexicografia i el folklore local. Redactor de la revista *Marinada*, primer conservador del Cau de la Costa Brava-Museu de Palamós i descobridor del poblat de Sa Cobertera (Castell). Corresponsal de l'Institut d'Estudis Catalans, també va publicar als *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*. Malauradament a hores d'ara encara bona part de la seva obra resta inèdita.

Territoris de la cultura

CULTURA CULTIVADA

Es tracta de l'*alta cultura* o la cultura d'elit.

Patrimoni de privilegiats.

Sabers i coneixements erudits.

La cultura com a ornament.

CULTURA CULTURAL

La cultura com a identitat de les persones.

La cultura com a patrimoni de l'herència social del passat.

S'expressa en les tradicions, festes i manifestacions populars i col·lectives.

CULTURA CONSTRUCTIVA

Es tracta de la cultura oberta a la transformació personal i col·lectiva.

Té una clara projecció de futur.

MISSIÓ DELS CENTRES

2

Pati interior de la seu de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, de la Diputació de Lleida.

10

Els antecedents històrics dels centres d'estudis cal cercar-los en les acadèmies, els ateneus enciclopèdics, els centres de lectura i l'excursionisme científic. A partir d'aquests referents els centres s'han constituït com a associacions que han sintetitzat aspectes dels models precedents convertint-se en un subsector cultural i científic. Els centres d'estudis es caracteritzen per una missió d'utilitat pública i la construcció cultural de territoris.

Acabada la guerra civil de 1936-39 les diputacions provincials varen tenir un protagonisme de primer ordre en l'establiment d'institucions d'estudis locals tant pròpies com d'estímul a les independents. A Catalunya és el

cas de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, obra de Josep M. de Porcioles, l'extint Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV (1952/1996) i el Patronat Francesc Eiximenis de Girona. En l'àmbit estatal, un exemple genuí és la Institución Fernando el Católico de Saragossa, que va impulsar la creació de centres d'estudis comarcals.

En el decurs de la dècada dels 60 certs estudiosos varen ser nomenats honoríficament delegats locals d'excavacions arqueològiques per l'Estat, la qual cosa va fer possible la instauració de grups, que, en algun cas, conduiria a la creació de centres. Els anys 80, la Generalitat de Catalunya va atorgar a un determinat nombre de centres el

reconeixement de col·laboradors del patrimoni cultural.

Respecte als d'iniciativa social i pel que fa a ciutats mitjanes, són destacables els casos de la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell, el Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada o l'Institut d'Estudis Vallencs. Més recents són el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat i el Centre d'Estudis de l'Hospitalet, que, a partir de la particular complexitat urbana i demogràfica on s'insereixen, han assajat amb èxit fórmules innovadores en la gestió de serveis de recerca. Tanmateix, l'Institut d'Estudis Ceretans de Puigcerdà porta a terme un treball continuat de

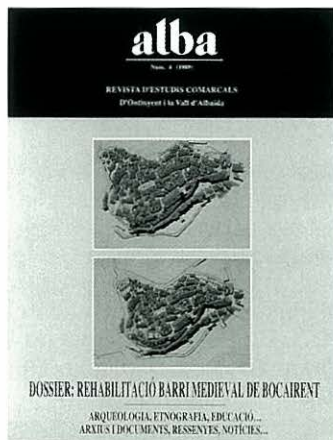
cooperació transfronterera entre els municipis cerdans d'Espanya i França. Osona, amb set centres, és un cas paradigmàtic de concentració.

Tant els centres catalans com els seus homòlegs espanyols i europeus es caracteritzen en base a dos models: el generalista i l'especialitzat. En el primer supòsit l'objectiu és la investigació multidisciplinària, mentre que l'altre respon a l'estudi interdisciplinari d'un àmbit científic determinat. Ambdues tipologies tenen aplicació en espais geopolítics, culturals, històrics o naturals, i han esdevingut una autèntica xarxa de capital intel·lectual dedicat a la producció i gestió de coneixement i la transmissió identitària. Contemporàniament sorgeix un corrent temàtic exemplificat amb el Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre.

Caracterització dels centres

- Organitzacions no governamentals (tercer sector)
- Sense afany de lucre
- Autonomia organitzativa
- Representació de la societat civil
- Sociabilitat acadèmica
- Recerca / Edició / Equipaments
- Defensa del patrimoni integral
- Desenvolupament científic, educatiu, cultural, social i econòmic

Per la seva pròpia concepció i naturalesa no responen a un patró comú ni a formes estandarditzades d'homologació. La solvència i l'impuls de les accions que porten a terme guarden correspondència directa amb els recursos que administra cada ens, la qual cosa comporta que els mitjans amb què compten, l'arrelament social i la projecció pública siguin diferents. Mentre uns menen una vida estrictament acadèmica, com

seria el cas majoritari a la regió de Girona, d'altres s'han implicat en els debats de societat i els moviments cívics, fins al punt que, per exemple, els centres de les comarques meridionals i de les terres de l'Ebre han assolit un protagonisme cert en aquest camp. I, en el cas d'alguns centres de l'àrea metropolitana de Barcelona, s'ha aconseguit l'establiment de contractes-

Autonomistes i submissos

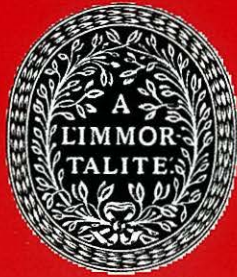
El posicionament dels centres és una qüestió recurrent.

Ens preocupa la tendència a reconvertir els centres d'estudis en cataus d'estudiosos aïllats de la seva realitat social. Ens preocupa l'opció acrítica de la investigació localista vers el nostre passat, l'acceptació còmoda de legitimar el poder, qualsevol, a partir d'escriure llibres commemorativistes o laudatoris, l'actitud de fer bondat per rebre subvencions. Aquest és un camí que ens condueix al passat.

"El futur dels centres d'estudis"
(editorial) a *Plecs d'Història Local*, núm. 2, abril 1986, p. 17.

programa amb l'administració local. Tanmateix, la professionalització de la gestió és incipient, i la majoria d'aquests ens es mou en el camp del voluntariat.

La recepció del seu treball varia també en funció de les polítiques editorials. Mentre uns produeixen exclusivament textos d'erudició, d'altres ho fan compatible amb línies de divulgació en diferents suports i formats per fer possible una major extensió i rendibilització social de la recerca, afany que caracteritza l'Àmbit de Recerques del Berguedà.

LES ACADÈMIES

3

Salvador Dalí el dia de la seva investidura a l'Académie des Beaux-Arts de París, l'any 1979.

12

Les acadèmies són corporacions de dret públic que tenen per objecte enquadrar investigadors, emetre informes consultius als poders públics i promoure estudis relatius a la seva especialitat. La més antiga que perviu és l'Académie des Jeux Floraux (1323) de Tolosa de Llenguadoc. El seu funcionament es caracteritza per la ritualització de les formes, la jerarquització dels seus membres en base a un escalafó i l'elecció en un règim de *numerus clausus*.

Les acadèmies de la llengua són les que tenen una tasca més rellevant i gaudeixen de major reconeixement. La primera constituïda va ser l'Académie Française (1635). Les existents a

l'Estat espanyol són la Real Academia Española (1713), la Real Academia Galega (1906) fundada per l'emigració americana, la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (1907), i la Real Academia de la Lengua Vasca/Euskaltzaindia (1918).

El Instituto de España, creat per decret del general Franco l'any 1937, sota la inspiració d'Eugeni d'Ors, agrupa les vuit reials establertes a Madrid i en manté com a associades trenta-dues més en tot l'Estat. La Constitució espanyola atribueix al rei l'alt patronatge de les que tenen el títol vinculat a la monarquia, i els estatuts d'autonomia reconeixen als governs respectius la competència en el seu territori.

A Catalunya, l'acadèmia degana és la de Bones Lletres (1700), i es planteja la reinstauració de la Unió Interacadèmica creada per la Generalitat republicana. A Europa tenen aquest paper l'Institut de France, la Unione Accademica Nazionale d'Itàlia i, per al conjunt del continent, l'Union Académique Internationale.

En el pla internacional el Vaticà té creades acadèmies pontificies des del segle XVII. D'altra banda, ser membre de l'Acadèmia Nacional de Ciències dels EUA es considera l'honor més envejable després del Nobel.

D'ençà del segle XVIII les acadèmies i entitats coetànies

com els observatoris astronòmics, jardins botànics i gabinets de ciències varen integrar determinades elits intel·lectuals i aristocràtiques. Al costat d'homes de lletres i ciències hi figuraven autoritats polítiques, militars i eclesiàstiques que adquirien així un títol de noblesa científica i/o cultural. Actualment, els governs, les agències de R+D+i i les universitats han vingut a reemplaçar el rol de les acadèmies tant pel que fa a la capacitat investigadora com de reconeixement de mèrits. Cercar la seva ubicació entre aquestes realitats és el repte que tenen plantejat en un present que es caracteritza per la seva escassa sintonia social i la manca de recursos.

Meritocràcia

Els premis Nobel concedits per l'Acadèmia sueca són els màxims guardons dedicats a la ciència arreu del món. Les universitats estableixen la investidura de doctorats *honoris causa*. Els estats ho fan a través de dues vies: els premis nacionals i les condecoracions. A Espanya, la Orden de Alfonso X el Sabio; a França, les Palmes Acadèmiques; i a Catalunya, les medalles Narcís Monturiol. Els Premios Príncipe de Asturias vénen a ser els Nobel espanyols.

SUBIRACHS
1990

Escut actual de la RA de Bones Lletres, obra de Josep M. Subirachs, adaptació de l'Acadèmia Desconfiada.

Els acadèmics

Francisco Ynduráin, de la Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales, fa una diagnosi sobre els recursos humans.

La Academia representa el estado de la ciencia española de hace 30 años, porque un académico tiene que tener una cierta seniority, y si un científico suele hacer sus mejores aportaciones entre los 30 y los 40 años, pues la edad en que se le hace académico ronda los 50 o los 60 años, y su mejor trabajo está en el pasado. Las personas que están ahora en la Academia española y que rondan los 80 han hecho su mejor trabajo científico hace 40 años y representan a la ciencia en la España de entonces. Que conste que esos académicos tienen un enorme mérito, porque fueron capaces de mantener una llama de conocimiento en un país en que no había apenas nada.

El País, 7-6-2000, p. 38.

Portada de la primera publicació de la RA de Bones Lletres, 1736.

L'EXCURSIONISME CIENTÍFIC

4

El Centre Excursionista de Banyoles va inaugurar el Refugi de Sant Aniol d'Aguja el 10 de juny de 1957.

primer banc d'imatges i de documentació patrimonial: l'Arxiu de la Masia Catalana. Va ser un fenomen semblant al que també havia experimentat el club britànic pioner. L'historiador Antoni Rubió i Lluch, primer president del CEC, va ser designat per ocupar el mateix càrrec a l'Institut d'Estudis Catalans.

Personatges com Francesc Carreras Candi, Rosend Serra Pagès, Cèsar August Torras, Rafael Patxot, Pompeu Fabra, Pau Vila o Joan Corominas es varen vincular al CEC. I els també socis Tomàs Carreras Artau i Josep M. Batista i Roca, a redós d'aquest clima, varen fundar l'Arxiu d'Etnografia i Folklore Popular de Catalunya.

La dinàmica propiciada va fer possible la creació dels primers museus locals i que en el Congrés Excursionista Català de 1911 ja es debatesin temes com la delimitació comarcal o la catalogació del patrimoni natural i cultural.

L'hisendat i escriptor Carles Bosch de la Trinxeria des de la Jonquera i el geògraf i pedagog Miquel Santaló i Parvorell a Girona varen participar

14

Amb la fundació del Alpin Club de Londres (1857) es va donar inici al moviment excursionista internacional. El seu ressò en l'àmbit peninsular es va concretar l'any 1876 amb la creació de l'Associació Catalana d'Excursions Científiques i la Real Sociedad Geográfica de Madrid. Amb posterioritat sorgiren l'Associació d'Excursions Catalanes (1878) que l'any 1890 es va fusionar amb l'ACEE tot constituint el Centre Excursionista de Catalunya; i la Sociedad para el Estudio del Guadarrama (1886), vinculada a la Institución Libre de Enseñanza.

El fenomen es deu a la iniciativa d'una classe petitburgesa i menestral il·lustrada, l'assoliment

del dret d'associació, les transformacions urbanes i socials desencadenades per la revolució industrial, i l'ampliació de la mobilitat amb el desenvolupament de la xarxa ferroviària.

A Catalunya, l'excursionisme va ser la contrapartida al jocfloralisme, i el CEC va esdevenir la primera agrupació d'estudiosos que aplegà en un mateix rengle científics i amateurs amb un afany de popularitzar el coneixement del país. Això el va convertir en una mena de laboratori i viver d'entitats que va permetre el naixement posterior de la Institució Catalana d'Història Natural, els Estudis Universitaris Catalans i la consecució del

El germà de la Salle Ricard Serra és autor d'una rellevant obra excursionista.

activament en aquests postulats, als quals se sumaren entitats com el Centre Excursionista de Girona (1894) i el Grup Excursionista i Esportiu Gironí (GEIEG, 1919).

La pràctica dels esports d'hivern va dur a la construcció del refugi d'Ull de Ter i l'estació de la Molina per part del CEC. D'altra banda, la Unió Excursionista de

Catalunya —fundada l'any 1931 dins un esperit federatiu— va deixar la seva petja amb el xalet i refugi de la Molina i la fundació en els anys setanta del Grup d'Investigacions Subterrànies de Girona.

Aquest llegat, però, va sofrir l'ensulsiada del franquisme, que va enquadrar l'excursionisme en el sistema tutelar del Movimiento. Malgrat això, i seguint la tradició de donar cos a sectors especialitzats, l'àmbit de recerca es va articular en bona mesura a redós de l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos per la intervenció de Josep Iglésies i Fort (1902-1986), l'historiador de l'excursionisme català.

L'any 1989 a la demarcació de Girona es localitzaven centres excursionistes a trenta municipis. El GEIEG és l'únic supervivent de la Guerra Civil, i la majoria són fundats a mitjan anys 60. Els de Banyoles, Olot, el Montclar de

Adhesiu coeditat pel Centre Excursionista Empordanès i el Grup d'Art i Treball de la Jonquera.

Sant Feliu de Guíxols o el Centre Excursionista Empordanès, que l'any 1972 va crear el Grup Empordanès d'Investigacions Subterrànies, són dels més consolidats.

A les comarques gironines Josep Pla, Joaquim de Camps Arboix, Joaquim Boixés o Llorenç Birba han conreat literatura excursionista en forma de guies, i *Caminant per l'Alta Garrotxa* (1984) de Narcís Puigdevall, Ramon Sala i Josep M. Melció ha esdevingut un clàssic contemporani. L'any 2000 la Colla Excursionista Cassanenca va instituir el Premi Narcís Puigdevall de narrativa de muntanya i el Consorci Albera Viva va editar la primera guia excursionista transfronterera de l'Empordà i el Rosselló.

L'emergència finisecular del senderisme ha estat decisiva per a l'actualització del moviment.

L'Ateneu Juvenil Naturalista de Girona, una experiència pedagògica en curs.

LA REVISTA DE GIRONA

5

Consell de Redacció de la Revista de Girona, 1996.

16

En el decurs del temps, tres capçaleres han portat el nom de *Revista de Girona*: l'òrgan de l'Associació Literària de Girona de 1876 a 1895, un setmanari fugisser editat l'any 1913 i, d'ençà de 1955, la revista de la Diputació de Girona.

Les fundacions arrelades responen a un mateix origen: l'expressió gironina de models capitalins importats i als quals en ambdós casos sobreviuran. Les correspondències es donen amb *La Renaixensa* (1871-1880) i la revista *San Jorge* de la Diputació de Barcelona (1951-1977).

El model del segle XIX és tributari dels pars gironins del catalanisme burgès, historicista i romàntic barceloní, la gran

majoria dels quals varen participar com a delegats a l'Assemblea de Manresa (1892). Aquella generació es va erigir en el primer nucli intercomarcal erudit que s'ha qualificat com a escola històrica gironina.

La recuperació de la Diputació de Girona va ser propiciada pel polític figuerenc Ramon Guardiola i Rovira, ideòleg orgànic d'una política de recerca local concebuda sobre dos pilars: la *Revista de Girona* i la xarxa de centres d'estudis.

La publicació va conèixer noves etapes amb la Transició i l'any 1985, amb el nomenament com a director del periodista i escriptor Narcís-Jordi Aragó. L'aparició de la col·lecció de

Enric Marquès (1931-1994) es va incorporar a la RdG l'any 1985; primer com a diagramador i més tard com a conseller de redacció. Precisament trobà la mort a la sortida d'una reunió de Consell.

Revista de Girona

El Portús: un carrer, dos Estats

Dones
la llarga lluita per la igualtat

Una història gràfica de la Garrotxa
10 anys de l'Escola Samba Kubally

Amb el núm. 140 i de la mà de Pep Caballé s'inicià el disseny i la composició informatitzada. A la foto, la portada del 201, que enceta una nova època.

monografies *Quaderns de la Revista de Girona*, coeditades per la Diputació i Caixa de Girona, va prendre volada i va reforçar mediàticament el mitjà.

La *Revista de Girona* es defineix per la seva interdisciplinarietat, i ha esdevingut un mitjà de referència de les ciències, les lletres, les arts i el patrimoni cultural i natural de les terres de Girona en la segona meitat del segle XX; de la mateixa manera que la seva antecessora ho va ser del darrer terç del s. XIX. El seu caràcter institucional, la

Provincialisme franquista

Els continguts de la *Revista de Girona* incloïen tant la propaganda oficial com la difusió d'articles d'estudiosos que trobaven en el mitjà un espai afegit al de les publicacions dels centres d'estudis.

Aquestes publicacions comptaven amb el consentiment tàcit per actiu i per passiu de sectors polítics i culturals afins al règim (arqueòlegs, historiadors, periodistes locals, erudits, etc.), al costat d'escriptors depurats i de novells que volien fer carrera a l'ombra del règim, fomentaven la cultura local i provincial. (...) Malauradament ens manca, encara, fer la història d'aquest dirigisme cultural, l'enquadrament intel·lectual divers per gana, per professionalitat o comoditat, de tota aquesta tropa de combat.

VILA, Pep: "La Revista de Girona, del franquisme a la democràcia", a *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. XLII, Girona, 2001, pp. 561-62.

Paral·lelament als cenacles de la resistència cultural sorgiren arreu un seguit d'institucions oficials (o paraoficials) de caire local i comarcal que eren vistes per les autoritats franquistes com els instruments per diluir una visió històrica que prenguéssim com a referent l'àmbit nacional català. Malgrat aquesta intenció i les limitacions que s'imposaren a aquesta mena de centres (com fou l'ús obligatori de la llengua espanyola), durant els anys quaranta i cinquanta van poder aglutinar molts historiadors locals de vàlua, crear unes publicacions pròpies i realitzar una feina objectiva de recuperació i manteniment del patrimoni documental i arqueològic.

PUJOL, Enric: "La historiografia. Entre la realitat comarcal i l'atracció barcelonina", a la *Revista de Girona* núm. 200, p. 291, maig-juny de 2000.

periodicitat bimestral i la naturalesa dels continguts li atorguen una certa intemporalitat. El cos de col·laboradors es forma a partir d'una diversitat de perfils i interessos: estudiosos, professors universitaris, professionals, periodistes i creadors literaris que s'adscriuen a generacions diferents.

La publicació del número 200 (2000) va inaugurar una nova època. Les contemporànies *Barcelona Metròpolis Mediterrània* editada per l'Ajuntament de Barcelona, *Transversal* de la Paeria de Lleida i *Urtx* del Consell Comarcal de l'Urgell són altres publicacions periòdiques de cultura produïdes des de l'administració local catalana.

Amb la perspectiva del temps pren dimensió la figura de Joaquim Pla i Cargol (1883-1978) com a escriptor, publicista, editor, llibreter i cronista oficial de la ciutat de Girona, considerant sobretot que com a estudiós local esdevé un cas únic en el camp de la compilació i divulgació històrica en el segon terç del segle XX.

Mestre com el pare, també va cursar estudis de ciències a la Universitat de Barcelona. Va pertànyer a la generació cultural que tant es va significar en el decurs dels anys 20 i 30, amb noms com Prudenci Bertrana, Carles Rahola, Rafael Masó o Miquel de Palol, al costat dels quals va participar en les iniciatives empreses en el camp de les lletres.

El seu primer llibre, *Girona, terra de gestes i de beutat*, fou publicat l'any 1917 amb la col·laboració de Xavier Montsalvatge. Després vindrien títols com *Proses, Estampes, La terra catalana, Art popular i de la llar a Catalunya, Empúries i Roses*.

Va exercitar la seva vessant de publicista en diferents mitjans locals: *Diario de Gerona, Lo Geronès, L'Autonomista, Armonía, Scherzando, Lletres, Studi, Lectura i Ploma i Llapis*, entre d'altres.

L'editorial i impremta Tallers Dalmau Carles, Pla, S.A., continuadora de la fundada pel seu sogre Josep Dalmau i Carles (1857-1928) —un mestre i maçó singularíssim que es vinculà a les darreries del segle XIX amb els antecedents de la renovació pedagògica i que va formar part del Centre Catalanista de Girona— portà Joaquim Pla a participar en el treball que va caracteritzar l'empresa: l'elaboració i producció de textos, mapes i materials escolars i de popularització científica i artística. Una tasca que va continuar

Joaquim Pla Cargol en un dibuix de Joan Carrera.

després el seu fill Josep Maria Pla Dalmau. El ferment familiar es va estendre al seu germà mossèn Lluís Gonzaga com a escriptor i al seu fill Joaquim, dibuixant i gravador.

Després de la guerra civil de 1936-1939 va iniciar en ferm la seva carrera com a divulgador de la història local amb la creació de la unipersonal *Biblioteca Gerundense de Estudios e Investigaciones*, una col·lecció que va produir els títols *Gerona Històrica, Gerona popular, Gerona Arqueològica y Monumental, La provincia de Gerona, Tradiciones, santuarios y tipismo de las comarcas gerundenses, Biografías de gerundenses, Plazas fuertes y castillos en tierras gerundenses, La Guerra de la Independencia en Gerona y sus comarcas, Santos mártires de Gerona i Gerona en el primer tercio del siglo XX*.

Joaquim Pla, avesat a un llenguatge planer i entenedor, va emprendre una obra enciclopèdica sense parió i va rebre com a autor i editor el millor premi al seu treball: una gran acceptació del públic, com acrediten les successives reedicions dels deu volums. Aquesta tasca li va ser reconeguda més enllà de la Tordera i el Pirineu, i fou distingit com a corresponent per diferents societats acadèmiques.

Va saber compaginar les seves dedicacions amb el compromís ciutadà, i formà part de les juntes de l'Ateneu de Girona, la Societat Econòmica d'Amics del País, la Cambra de la Propietat Urbana, l'Institut d'Estudis Gironins —del qual va ser cofundador— i sobretot exercí el càrrec de secretari de la Comissió Provincial de Monuments, on va desenvolupar un treball fecund. Vinculat a la Lliga, va ser regidor de la ciutat (1930-31).

L'obra històrica de Joaquim Pla és tributària del seu temps, però tanmateix ha constituït un corpus de referència imprescindible durant dècades a les comarques gironines.

INCERTA GLÒRIA

Josep Pla l'any 1949 va reivindicar —davant la incúria municipal palafrugellenca— el benedictí Maur Ametller i Paguina (1749-1833), que es distingí com a músic i científic, invocant com a referent les biografies de Joaquim Pla Cargol.

Un dia vaig sentir dir a Joan Teixidor:
- Bah... La glòria no és res més que una columna i mitja a l'*Espasa*...
Però això, dic jo, qui ho assegura? En una edició d'un diccionari qualsevol es pot tenir una columna o una columna i mitja. Però, qui assegura la columna a l'edició següent? La columna pot desaparèixer de la creu a la data. Es pot escurçar,

el que pot significar que la glòria és indecisa. I pot, en algun cas, augmentar-se. Però, fins i tot en aquest cas, tot està pendent de l'edició propera. A més, la glòria sol ésser contradictòria, en virtut d'aquell principi, tan curiós, que moltes vegades el que és mentida a Figueres és veritat a Perpinyà i viceversa. El senyor Pla i Cargol, distingit escriptor i editor gironí, ha publicat recentment un copiós llibre de gironins il·lustres i de personalitats de les comarques gironines. En aquest llibre, el senyor Pla i Cargol dedica a dom Maur Ametller el que mereix una persona tan considerable i distingida. En canvi, en el seu poble natal li tragueren la làpida que donava el seu nom a un carrer qualsevol.

La glòria —deia Fustel— no depèn ni de les pròpies facultats ni dels propis mereixements. Depèn de l'opinió aliena, dels interessos dels altres, que són fluctuants en cada moment.

PLA, Josep: "La glòria i dom Maur Ametller", a *El passat imperfecte*, Obra Completa, vol. 33, Eds. Destino, Barcelona, 1977, p. 181.

UN RETRAT DE JOAQUIM PLA

Tres aspectes sobresurten en la personalitat literària de Joaquim Pla: l'enamorat de Girona, el crític d'art i l'educador. Del seu amor a la història de la ciutat en restarà, com a penyora immarcescible, el seu llibre *Terra de Gestes i de Beutat: Girona*, escrit en col·laboració fraternal amb aquell esperit selectíssim que fou Xavier Monsalvatge. Aquest amor, d'altra banda, aquesta devoció a Girona li ha inspirat constants i assenyalades intervencions per tot allò que pogués contribuir a l'ennobliment de la ciutat en tots els seus aspectes.

RAHOLA, Carles: *Antologia de prosistes catalans*, Dalmau Carles, Pla, Girona, 1933, p. 220.

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

6

*Bust de Francesc Eiximenis (bronze),
obra de Josep Clarà. Col·lecció de
l'Institut d'Estudis Catalans.*

La dictadura va fer un intent frustrat per a supplantar l'IEC amb el que hauria estat l'Instituto Español de Estudios Mediterráneos, que va barrinar el *cunyadíssim*, Ramon Serrano Súñer. Martí de Riquer, president de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, plantejà una revisió de l'estatus

20

L'Institut d'Estudis Catalans (IEC) va ser creat per la Diputació de Barcelona l'any 1907. El context que va fer-ho possible va ser l'esperit cultural i polític del Noucentisme, el moviment suscitat l'any anterior pel Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana i el model organitzatiu de l'Institut de França. L'autonomia funcional i el protectorat econòmic de la Diputació varen ser les bases que va fixar Enric Prat de la Riba.

La instal·lació de la Biblioteca de Catalunya, la publicació de la gràmatica i el diccionari general de la llengua catalana a cura de Pompeu Fabra i l'adscripció a la Unió Acadèmica Internacional

varen ser les fites més rellevants assolides per la corporació acadèmica fins a l'adveniment del Alzamiento.

En el franquisme l'Institut va viure una història atzarosa: la tolerància alegal, la difícil supervivència econòmica a mans de mecenes i més tard de l'Òmnium Cultural, i això sota l'impuls de Ramon Aramon i Serra, el secretari general que va garantir la vida de l'Institut en el decurs de quatre dècades, en les quals s'arribaren a editar dues-centes publicacions. Raons generacionals i una experiència de gestió personalitzada varen condicionar un endarreriment en el canvi organitzatiu de l'Institut arribada la Transició.

Les acadèmies catalanes

- Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres
- Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya
- Acadèmia de Doctors
- Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya
- Institut d'Estudis Catalans
- Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*
- Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*
- Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona
- Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya
- Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

Font: Registre d'Acadèmies, Departament de Justícia, 2001.

* Associades al Instituto de España.

Manuel Castellet, president de l'IEC, va participar en la V Trobada de centres efectuada a Banyoles l'any 2000.

de l'IEC al IX Congreso Nacional del Movimiento (1964) que va anar enfilant estratègies per al postfranquisme.

Un Reial decret de 1976 va donar nova carta de naturalesa a l'Institut reconeixent la seva història i el seu àmbit a les terres de llengua i cultura catalanes. A pas lent es va anar definint una nova vigència i l'encaix social. La primera etapa es va assolir l'any 1988. L'any 2000 el cos de l'Institut el formaven 137 membres numeraris i emèrits, cinc seccions i 25 societats filials, amb gairebé 9.000 socis.

L'estructura de l'IEC és la d'una federació d'acadèmies que prenen forma interna de secció

amb una regulació especial. El seu treball se centra en el conreu de la catalanística, i compta amb diferents centres de recerca i delegacions a la Catalunya del Nord, les Illes Balears i el País Valencià.

El desenvolupament de l'IEC es veu restringit per l'existència d'estructures en concurrència, com les agències governamentals de recerca (CIRIT, Fundació Catalana per a la Recerca), especialitzades (Institut d'Estudis de la Mediterrània), la projecció exterior (Institut Ramon Llull) i les divergències sobre l'autoritat lingüística (Acadèmia Valenciana de la Llengua).

En un ordre diferent, l'Institut d'Estudis Andorrans, d'ençà de 1996, assumeix la recerca oficial al Principat d'Andorra i manté delegacions a Barcelona, Perpinyà i Tolosa de Llenguadoc.

El cas basc

L'Eusko Ikaskuntza (Societat d'Estudis Bascos), fundada l'any 1918 per la Diputació de Biscaia en unió de les altres diputacions forals d'Euskalherria, té com a finalitat la protecció i desenvolupament de la cultura basca. La Facultat Pluridisciplinària de Baiona actua d'antena a l'Euskadi del Nord. Manté 16 seccions i és oberta a l'adhesió de socis. La seva eina de difusió és el setmanari digital Euskonews&Media. A les darreries de l'any 2000 la web compendiava 1.500 treballs d'autor i una biblioteca virtual de 500 títols.

R+D+I

7

Laboratori del Centre de Tecnologia de la Carn (IRTA). Monells, Granja Camps i Armet, 2000.

22

A Espanya el sistema públic de recerca té com a antecedents la Junta de Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas (1907) i la Fundación Nacional para la Investigación (1931), dissoltes pel franquisme i substituïdes pel Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC, 1939).

Estès a tot l'Estat, el CSIC és a hores d'ara el primer organisme públic d'investigació (OPI) de caràcter multisectorial i multidisciplinar que s'enquadra dins l'òrbita del ministeri de Ciència i Tecnologia, creat l'any 2000, la primera titular del qual va ser l'economista gironina Anna Birulés. El seu rol és paral·lel al del CRS francès, el CNR italià o

l'MPG alemany. El Consejo General de la Ciencia y la Tecnología és la conferència de coordinació entre el govern central i les comunitats autònomes.

A la UE existeix un Programa Marc de R+D, i l'International Council of Scientific Unions des de 1919 promou i coordina les activitats científiques en l'àmbit internacional.

El CSIC a Catalunya manté disset centres, entre els quals es compta el Centre d'Estudis Avançats de Blanes (1985), dedicat als sistemes aquàtics. En l'aspecte acadèmic, els instituts del Consejo són equivalents a les facultats, i els investigadors als professors universitaris. La Generalitat de Catalunya

dirigeix la seva política mitjançant el departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI), i n'és l'òrgan executiu la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT). L'any 2000 gestionava un potencial de 468 equips de recerca, 123 centres de R+D, 257 departaments universitaris i 88 serveis científico-tecnològics. Aquell mateix any el DURSI i la Fundació Catalana per a la Recerca (FCR) varen crear l'Institut Català de Recerca i Estudis per potenciar la recerca al país i vehicular l'establiment d'investigadors que treballen a l'exterior.

La FCR compta amb centres propis com l'Institut d'Estudis Espacials de Catalunya i d'altres consorciats. El seu Cercle d'Amics de la Ciència esdevé una plataforma de col·laboració amb els investigadors no professionals en el terreny de la divulgació científica.

La Diputació de Girona, d'ençà del segle XIX, ha exercit un paper decisiu en el terreny de la investigació agrícola i ramadera.

El general Franco en una visita al Instituto Nacional de Investigaciones Agrónomas, l'any 1954.

Quines ciències són necessàries en els estats i quines han d'estudiar-se, ho estableix la Política.

Aristòtil. *Ètica a Nicòmac* 1094.2

Anunci inserit al diari El País, 26-3-2000.

La fundació contemporània més coneguda és el Servei de Millora i Expansió Ramadera i Genètica Aplicada, S.A. (SEMEGA, 1968), amb seu a la granja Camps i Armet de Monells. La Generalitat restablerta va fer possible la constitució de noves estructures com l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA, 1985), l'Institut Català de la Carn i el Centre de Control de Produccions Porcínes. Tanmateix, l'any 1984 es va crear la Fundació Mas Badia i l'Estació Experimental Agrícola de la Tallada, integrada amb posterioritat a l'IRTA.

Aquest conjunt es va ordenar l'any 1998 donant cos al Campus Agroalimentari de

Girona amb la participació de la UdG, establint un règim cooperador en matèria de transferència tecnològica, recerca contractual, assistència tècnica i formació especialitzada.

Oficial o real?

Un balanç crític desmenteix la complaença del discurs governamental.

Que España gaste en investigación el 0,9 % de su PIB, uno de los índices más bajos de los 40 países más industrializados, es para llorar. No sólo nuestro PIB es mucho menor que el de la mayoría de los países de la OCDE, sino que en este porcentaje está incluido lo que se dedica a investigación militar y lo que cede el Ministerio de Industria y Energía a las empresas para sostener su investigación. Lo que en realidad gastamos en financiar todas las actividades de investigación es un tercio del total: menos de 5 pesetas por persona y día, el precio de un caramelo.

VILLAR, Jesús: "El cautiverio de la ciencia" a *El País*, 7-6-2000, p. 38.

LES SOCIÉTÉS SAVANTES

8

24

A l'entorn europeu, el cas francès és el que ofereix un major paral·lelisme respecte als centres d'estudis peninsulars. Les *sociétés savantes* de França han estat a bastament estudiades, i és possible fer una aproximació tant a la seva història com a la dels *érudits locaux* i *savants de province*.

Originalment van ser corporacions de l'Antic Règim, la qual cosa va comportar la seva supressió i confiscació per una llei revolucionària de 1793, fins que van poder ser reconstituïdes dos anys més tard en ser reconegut el dret dels ciutadans a instituir "societats lliures per a contribuir al progrés de les ciències, les lletres i les arts".

Això va salvar les considerades "30 gloriuses" per la seva antiguitat, i que a hores d'ara estan sotmeses a la llei d'Associacions de 1901.

En un principi aquestes societats es constituïren a París, i progressivament se n'estengué el model als departaments i colònies. El XIX va ser el segle de la seva màxima esplendor, i es varen caracteritzar pel seu elitisme aristocràtic, clerical i conservador, de manera similar que a l'Anglaterra victoriana. S'orientaren bàsicament al conreu diletant de l'arqueologia, la numismàtica, la genealogia, la història, l'inventari i el col·leccionisme d'antiguitats i arxius en el context de la cultura dels gabinets de curiositats.

Representació dels centres gironins a la fundació de la UCET. Tolosa de Llenguadoc, maig de 1997.

El *Comité des travaux historiques et scientifiques* (CTHS), fundat l'any 1834 i reorganitzat l'any

Una definició

La *Grande Encyclopédie* descriu les *sociétés savantes* com la reunió d'homes de ciències, de lletres, d'erudits i de pensadors que posen en comú els seus esforços i els seus recursos a fi de fer progressar la branca de coneixements humans a la qual són especialment aplicats.

2000, és l'organisme vinculat al ministeri d'Educació que tutela el sector, edita instruments de recerca i organitza anualment un congrés nacional de societats. L'any 1996 va censar a l'Hexàgon i als departaments i territoris d'ultramar un total de 550 societats, acadèmies i federacions regionals. El 126è congrés celebrat a Tolosa de Llenguadoc l'any 2001 va tenir com a tema "Terres et hommes du Sud", que abastà Catalunya, Andorra i el Piemont.

El descrèdit de l'erudició tradicional enfront de la investigació útil per al desenvolupament ha erosionat la raó de ser de moltes societats,

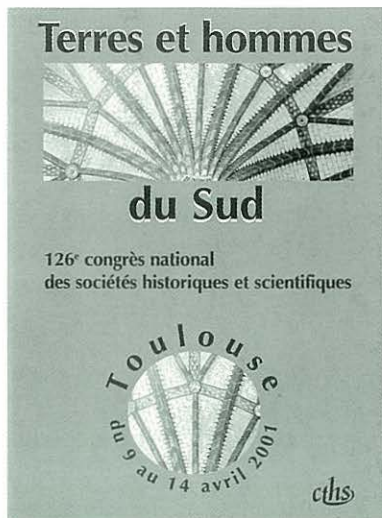
ASSOCIATION DES
AMIS DE L'HOTEL
D'ASSÉZAT

Marca de la seu de les
acadèmies tolosanes.

Hispanistes

Investigadors de diferents procedències centren el seu camp d'estudi en les cultures ibèriques. França canalitza aquest corrent a través de la Casa de Velázquez de Madrid, i la biblioteca universitària de Toulouse-Le Mirail està especialitzada en aquest àmbit. A les terres de Girona, els casos més rellevants són els de la geògrafa Yvette Barbaza, els medievalistes Christian Guilleré i Sandrine Victor, l'estudiosa Annie Unland i Peter Sahlins, professor a Berkeley (EUA).

25

Cartell del congrés del CTHS celebrat a la Universitat Toulouse II-Le Mirail.

que resten ancorades en el temps i són percebudes com a cenacles closos i arcaics. Superar la cooptació de notables per obrir-se als joves universitaris, encaixar l'estudi lúdic amb els estaments professionalitzats i els nous moviments de societat, gestionar patrimonis, recaptar l'adhesió de la ciutadania i obtenir suport públic són els reptes amb els quals s'han d'enfrontar la majoria de *sociétés* a l'actualitat. D'altra banda, el conjunt de les seves publicacions formen el corpus de recerca més nombrós de França.

Dins el domini francòfon cal posar de relleu l'experiència de Canadà amb la constitució l'any

1996 de la *Fédération canadienne des sciences humaines et sociales* i el *Réseau canadien de recherche culturelle*. La federació està integrada per 54 *sociétés savantes*, 69 universitats i més de 24.000 investigadors i estudiants universitaris de 2n i 3r cicle. La xarxa, per la seva banda, és constituïda per investigadors en el camp de les indústries culturals, el patrimoni, les arts i sectors interdisciplinars associats a les polítiques culturals, i organitza congressos de *sociétés savantes*. Tanmateix, i pel que fa als EUA, és remarcable l'*American Council of Learned Societies*, amb característiques semblants.

LA CATALUNYA DEL NORD

9

Pierre Ponsich va intervenir al I Col·loqui de la UCET. Núria, 1998.

26

La Société Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orientales, fundada l'any 1833, és la degana de les *sociétés savantes* de la Catalunya francesa. Ubicada a la biblioteca universitària del Molí de Vent de Perpinyà, la seva tasca es recolza en els més de cent títols publicats.

En aquesta mateixa tradició la Fédération historique du Languedoc méditerranéen et du Roussillon (1927), amb seu a Montpeller, agrupa 20 societats occitanes i cinc de nord-catalanes, i ha arribat a organitzar 62 congressos d'estudis l'any 1995.

Després de la II Guerra Mundial l'escenari es va ampliar

considerablement amb el sorgiment de noves realitats. Inaugurà l'etapa la revista d'història i arqueologia *Études Roussillonnaises* (1951-1957), fundada pels medievalistes Marcel Durliat i Pierre Ponsich. L'any 1987 va emprendre una segona època de la mà dels Amis du Vieux Canet amb la participació del mateix Ponsich i confiant el comitè de lectura a l'Association Archéologique des PO.

Des d'una sensibilitat lingüística i cultural més específica, l'any 1961 es va crear el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, que varen animar, entre d'altres, l'historiador Roger Grau i l'escriptor Pere Verdaguer fins l'any 1988. El GREC va impulsar la creació de la Universitat Catalana d'Estiu. Grau

també participà al moviment Terra Nostra, editor de la revista *Sant Joan i Barres*, que va dirigir Antoni Cayrol (Jordi Pere Cerdà), premi d'honor de les lletres catalanes.

El patrimoni cultural té en l'Associació Cultural de Cuixà un referent de ressò internacional en el camp de l'arqueologia i la història de l'art. Les jornades d'estudis del romànic que se celebren des de 1969 apleguen els especialistes més reconeguts. Les actes es publiquen a *Les Cahiers de Saint Michel de Cuxa*.

Els naturalistes s'enquadren a la Société Catalane de Botanique et d'Ecologie Vegetale, la Société

Mycologique et Botanique de Catalogne-nord i la Société d'Histoire Naturelle de Perpignan et des Pyrénées-Orientales (1985), editora de *Naturalia Ruscinonensia* i a qui l'Estat encomana l'inventari departamental del patrimoni natural.

Constituïen altres realitzacions la Société des Amis d'Illibéris, que organitza els encontres d'estudis d'Elna, el Centre d'Études Préhistoriques catalanes de Vilanova de Raó i publicacions com els *Cahiers des Amis du Vieil Ille, Conflent de Prada, Massana d'Argelers*, i *La Pallofe de numismàtica i Nissaga de genealogia a Perpinyà*.

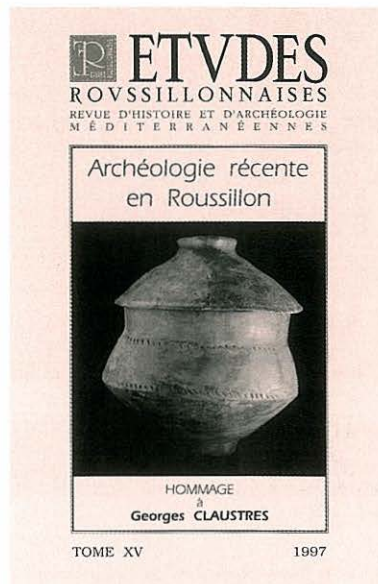
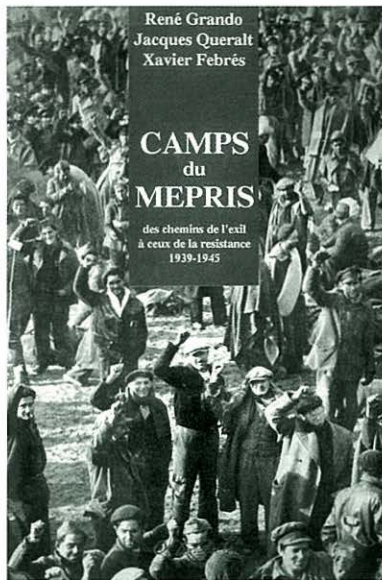
D'altra banda, els Archives Départementales del Conseil General alberguen l'Institut d'histoire roussillonnaise (1997), que recull la tasca antecessora del Centre de recherches sur les problèmes de frontière.

Pel que fa a l'Església, un grup de clergues varen participar a la fundació de la Société d'Études Catalanes i la *Revue Catalane* (1907-1921). Sota l'impuls del bisbe Jules de Carsalade du Pont (1847-1932) —ell mateix arqueòleg i historiador— es va crear la *Revue Historique et Littéraire du Diocèse de Perpignan* (1921-1934). Tanmateix és rellevant l'aportació forània de mossèn Josep

Sanabre i Sanromà, arxiver diocesà de Barcelona. Contemporàniament s'han distingit en el camp de la història Josep Gibrat, Maties Delcor i Eugeni Cortade, rector de Pesillà de la Ribera i delegat episcopal per a la cultura i la llengua catalana.

La implicació de la Universitat de Perpinyà té l'antecedent d'*Aïnes*, els annals del Centre Pluridisciplinari d'Estudis Catalans (1974-1981). Actualment els catedràtics Joan Becat, de geografia, i Ramon Sala, d'història, vertebren l'Institut Català de Recerca en Ciències Socials amb seu a la

Publicacions de temàtica rossellonesa.

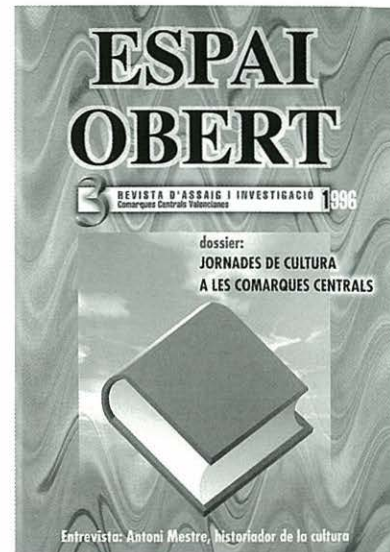

Casa de Catalunya i dels Països Catalans, que s'engloba dins l'estructura de l'Institut Francocatalà. La UP acull una antena de l'Institut d'Estudis Catalans (1999).

Llibres del Trabucaire de Canet de Rosselló (1985) és l'única editorial que publica en català, occità i en francès sobre temes catalans. El nucli fundador és el mateix que el de la Llibreria Catalana de Perpinyà. A la mateixa ciutat l'ajuntament manté el Centre de Documentació i Animació de la Cultura Catalana, servei on exerceix Dolors Serra, autora de la bibliografia rossellonesa (1996).

EL PAÍS VALENCIÀ

10

28

La Diputació de València va crear l'any 1947 la Institució Alfons el Magnànim, a la qual atribuï una funció acadèmica i d'administració cultural. Des del primer moment la Institució va emprendre un creixement espectacular formant nombroses seccions i instituts dedicats a les més variades especialitats en el camp de les humanitats i les ciències, reproduint a escala provincial l'organització del CSIC. L'any 1982 va iniciar la publicació de la revista *Debats*, de pensament contemporani, que destaca pel seu cosmopolitisme.

L'any 1987, però, la Generalitat Valenciana va promoure el consorci Institució Valenciana d'Estudis i Investigació amb la

intenció d'abastar en un sol organisme les polítiques de recerca del govern autònom, les diputacions i altres realitats públiques i privades del país. La Diputació de València va participar-hi integrant la Institució Alfons el Magnànim a la IVEI, però amb la dissolució del consorci per motivacions polítiques l'any 1998 va recuperar-ne altra volta el control.

Per la seva banda, la Diputació d'Alacant va fundar el Instituto de Estudios Alicantinos (1951), també concebut com a servei de cultura provincial que en el postfranquisme va reconvertir com a Institut de Cultura Joan Gil-Albert. Manté una línia de suport a la recerca i una

El moviment d'estudiosos és ben viu al País Valencià i compta amb una variada tipologia de produccions.

dedicació editora de 20 col·leccions. *Canelobre* n'és l'òrgan de difusió.

Des de l'àmbit municipal, el Centre d'Estudis i Investigacions Comarcals Alfons el Vell de Gandia (la Safor) aglutina tot un seguit d'associacions de les comarques centrals a l'entorn del col·lectiu, i la revista d'assaig i recerca *Espai Obert*. I l'Ajuntament de Callosa d'en Sarrià, mitjançant l'organisme Salvà-Pérez Miralles —constituït gràcies a un llegat— publica *Sarrià*, aplicada a la comarca de la Marina Baixa. Bona part

d'aquests centres s'han aplegat a l'entorn de la Federació de Centres d'Estudis del País Valencià.

El deganat dels centres d'estudis d'iniciativa civil correspon a la Societat Castellonenca de Cultura (1919). L'any 1998 la producció bibliogràfica havia assolit 74 toms del *Boletín* que publica en forma d'annals, 400 monografies i dues publicacions periòdiques més. La Societat va ser la seu de la signatura de les *Normes de Castelló*, l'acord ortogràfic unificador dels valencians.

A partir de la dècada dels vuitanta es varen anar implantant nous models com el Centre

d'Estudis de la Plana, el Centre d'Estudis del Camp de Morvedre a Sagunt, el Centre d'Estudis Comarcals d'Ontinyent i la Vall d'Albaida, l'Institut d'Estudis de la Marina Alta a Pedreguer o l'Associació Cívica per a la Normalització del Valencià d'Alacant, tots ells editors de revistes i col·leccions.

D'altra banda, l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana manté una considerable tasca en el camp de la llengua i la literatura. L'Editorial Afers de Catarroja (l'Horta) des de 1983 desenvolupa una valuosa activitat amb la producció de les revistes *Afers*, *El Contemporani* i *Arxius de Sociologia*, i manté un ric fons de catàleg al servei de la cultura i la ciència dels Països Catalans.

CENTRE D'ESTUDIS D'HISTÒRIA LOCAL DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA

Al marge de l'estructura de la Institució Alfons el Magnànim la Diputació de València va crear el Centre d'Estudis d'Història Local l'any 1993 i n'encomanà la direcció a Manuel Cerdà. Posicionat des de l'obertura a la societat, la seva missió va ser orientada a la promoció del pensament i la pràctica de la història, assolint un pol de col·laboradors nacionals i internacionals. Els quaderns *Taller d'Història*, que varen tenir un gran impacte, esdevingueren una plataforma amb un discurs sense precedents per la seva pluralitat. Al capdavant, però, no va ser possible conciliar la dicotomia entre el poder i el servei públic, i imperatius d'ordre polític varen estroncar l'experiència.

LES ILLES

11

30

A les Balears i Pitiüses la tradició investigadora nascuda en el s. XIX es manté vigent de la mà de la Societat Arqueològica Lul·liana (1880), que vetlla per l'edició del *Bolletí*, la titularitat del Museu de Mallorca i l'organització del congrés biennal en defensa del patrimoni cultural.

En la segona meitat del s. XX es fundaren un seguit d'entitats especialitzades en el camp del patrimoni natural, com la Societat d'Història Natural de les Balears (1955), que, amb el suport de l'Estudi General Lul·lià, edita el *Bolletí* a redós d'un comitè científic internacional, convoca premis d'investigació i promou el Museu de la Naturalesa de les Illes Balears, i

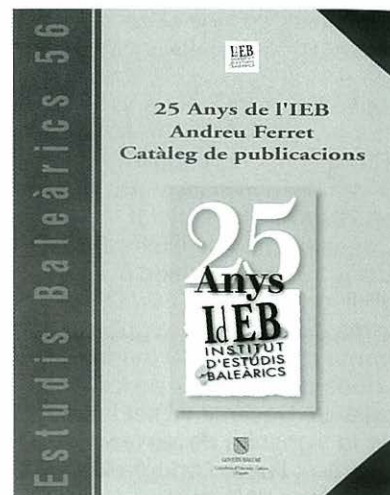

SOCIETAT D'HISTÒRIA
NATURAL DE LES BALEARS
ESTUDI GENERAL LUL·LIÀ

Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears

Vol. 41 (1998)

Data de publicació: desembre de 1998
Palma de Mallorca
ISSN 0211-2040

*L'IEB és el vaixell insígnia de
la recerca a l'arxipèlag.*

el Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB, 1973), associació ecologista que gaudeix d'un ampli reconeixement.

Des de l'esfera oficial, l'any 1971 la Diputació Provincial de Balears va crear l'Institut d'Estudis Baleàrics, que va ser traspassat al Consell General Interinsular (1979-83), i des de llavors al Govern Balear. D'ençà de 1981 organitza les Jornades d'Estudis Històrics Locals i edita *Estudis Baleàrics*. L'any 1985 va assumir la secretaria del Patronat Ramon Llull integrant les conselleries de cultura del Govern Balear, la Generalitat de Catalunya i la Generalitat Valenciana. Dos anys després va iniciar la publicació de la *Revista de Ciència*.

D'altra banda, l'any 1996 es va fundar l'Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics i Heràldics sobre l'antecedent de l'associació del mateix nom, creada l'any 1952.

A Menorca, l'Ateneu Científic, Literari i Artístic de Maó continua la publicació de la *Revista de Menorca* i manté un cartell de premis d'investigació. El Cercle Artístic de Ciutadella va instituir l'any 1953 la Secció d'Estudis que l'any 1997 es va transformar en la Societat Historicoarqueològica Gabriel Martí i Bella. I l'Obra Cultural de Menorca (1982) continua l'edició de l'*Enciclopèdia de Menorca*.

L'Institut Menorquí d'Estudis, que aplega els estudiosos a l'entorn del Consell Insular de Menorca, va promoure a la UNESCO la declaració de Reserva de la Biosfera. Publica la revista *Meloussa*, la col·lecció *Cova de pala* i convoca les Trobades d'Historiadors i Arqueòlegs de Menorca.

A les Pitiüses, amb els antecedents de la Societat Arqueològica Ebusitana i de l'Agrupació d'Estudis Eivissencs Ca Nostra, l'Institut d'Estudis Eivissencs (1949) va ser fundat per interès governatiu a partir de la Comissió de Cultura de la Societat Cultural i Artística

Ebusus (1927) i la revista *Eivissa*. Els anys 80 es produí la gens fàcil desvinculació municipal assolint un estatut plenament civil. D'ençà de 1974 organitza el Curs Eivissenc de Cultura. Per la seva part, el Grup d'Estudis de sa Naturalesa d'Eivissa (1982) des de 1992 està integrat al GOB, i edita la revista *Baladre*.

Gens alienes a aquesta labor, editorials com Moll, Nura, El Tall, Documenta Balear, Di7 Comunicació o les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, dirigides pel mallorquí dom Josep Massot i Muntaner, ell mateix investigador i director de *Randa*, han estat cabdals.

Torre d'ivori? No, gràcies

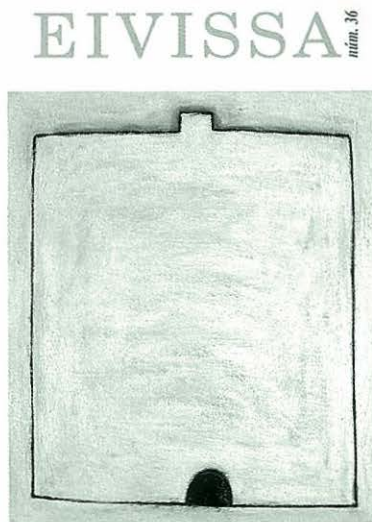
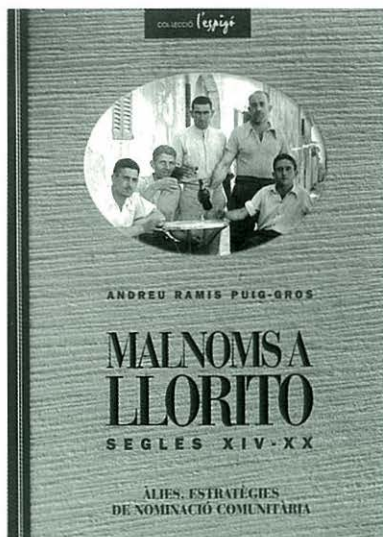
L'IEE va guardonat el Grup d'Estudis de Sa Naturalesa per la labor desenvolupada en defensa del patrimoni pitiús.

Un grup com el vostre, que lliga la cultura amb la participació ciutadana, posa la cultura en el centre mateix de l'acció política i abandona una visió de la cultura com a aparador oficial de feina feta, amb entitats de participació domesticades.

La visió oficial de la cultura apareix massa sovent com una branca de la beneficència social. Acostuma a tenir un to condescendent i ritualment autocomplagut.

(...) Quan alguns, des de posicions polítiques, econòmiques o socials dominants, us volen fer passar per una colla d'idealistes esmanxolats que fan nosa i empenyen, alhora que minimitzen la vostra feina per la petitesa del nostre territori —que ells voldrien dedicar íntegrament a l'especulació, als guanys fàcils i immediats o al mercadeig liberal— fan un flac favor a la ciència, al progrés i a la solidaritat.

SERRA, Marià: "Menció d'Honor Sant Jordi 1998 al Grup d'Estudis de sa Naturalesa", a *Eivissa* núm. 33-34, p. 51, març de 1999.

PANORÀMICA ESPANYOLA

12

Junta directiva de la CECEL reunida a València l'any 2000.

32

Al'estat espanyol, el reconeixement oficial dels centres d'estudis va ser propiciat per la creació, l'any 1948, del "Patronato José María Quadrado, de Investigaciones y Estudios Locales", dins l'estructura del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC).

L'esperit que va impulsar l'organisme va ser donar pautes i suport econòmic als centres ubicats en "una determinada circumscripció del territorio español y en relación con sus temas peculiares". El govern del patronat estava en mans del CSIC i gaudien de representació, a més dels centres, les diputacions provincials i la direcció general d'Administració

Local. Tot i que es reconeixia el paper dels centres independents, el patronat es va concebre sobretot com un instrument de col·laboració amb les institucions de cultura provincial que mantenien les diputacions. D'altra banda, els instituts d'estudis provincials no obeïen a una consigna expressa del règim, la qual cosa porta a considerar el mimetisme com a base de la generalització del model. S'integraren, entre d'altres, entitats que en ocasions s'havien fundat en el s. XVIII, com la Real Sociedad Vascongada de los Amigos del País o en el s. XIX en els casos de la Real Academia de Ciencias, Bellas Letras y Nobles Artes de Córdoba, Real Academia de Bellas Artes de

Santa Isabel de Hungría de Sevilla o la Societat Arqueològica Lul·liana.

Aquesta ordenació va perdurar fins al gener de 1977 quan, en plena transició política, el govern Suárez va començar a escometre els primers processos de modernització de l'estat. El CSIC va ser reformat tot suprimint els nou patronats que el formaven. La mesura va ser fatal per als centres en deixar-los sense enquadrament.

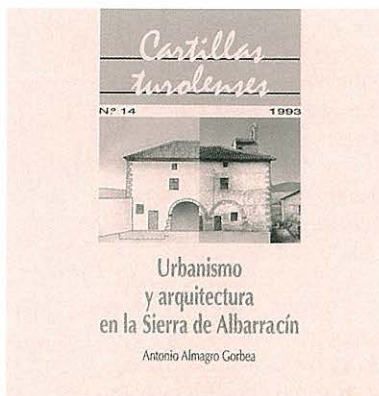
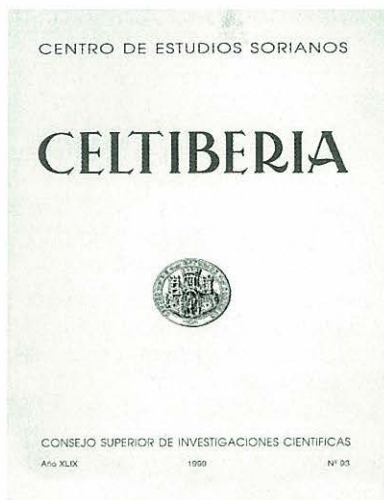
La situació no va ser ràpida, i fins l'any 1981 els centres no es varen constituir com a

associació amb el nom de Confederación Española de Centros de Estudios Locales (CECEL), sense que en congruència els estatuts preveïessin una organització federal. La desregularització ha comportat que el partenariat amb el CSIC es limiti a una mínima servitud per imperatiu històric sense cap altra articulació. Conseqüentment, la CECEL viu un estat d'ambigüitat i intenta fer-se un espai propi en concurrència amb les estructures de recerca espanyoles. Tanmateix, és desconeguda per les xarxes acadèmiques internacionals, amb tot el que això representa d'estigmatització i paràlisi per al conjunt del moviment d'investigació local. L'any 1998 formaven la CECEL

54 centres, entre els quals es comptaven l'Institut d'Estudis Gironins, Institut d'Estudis Ilerdencs, Institut d'Estudis Vallencs i el Centre d'Estudis Socials d'Osona. Aquell mateix any es va subscriure un conveni protocol·lari amb la Federación Española de Municipios y Provincias.

Del conjunt espanyol són remarcables els treballs que vénen desenvolupant el Instituto de Estudios Turolenses (Terol), amb l'edició de las *Cartillas Turolenses*, similars als *Quaderns de la Revista de Girona*, i el Instituto de Estudios Altoaragoneses (Osca). Ambdós instituts són pioners en l'ús de les noves tecnologies de la informació.

Capçaleres de sengles publicacions de centres de la CECEL.

Renovar-se o morir

El vicepresident de la CECEL concreta la crisi i els problemes de fons de la unió estatal.

Quisiera reflexionar, en voz baja, con algunas sugerencias sobre los difíciles momentos de transición, que atraviesa nuestra Confederación desde un proteccionismo, no exento de dirigismo del Ayer (sic) hasta el momento presente, que nos exige, sin duda, más imaginación, proyección, elaboración y diseño. Ello debe fortalecer nuestra autonomía de gestión desde la parcela a conquistar de una más amplia libertad de decisión. (...) Reducidos cada vez más a lo esencial, prácticamente a nivel de subsistencia y encerrados en el campo angosto de nuestro pequeño territorio, estaremos condenados a extinguirnos lenta pero inexorablemente. Por ello debemos de reaccionar fortaleciéndonos en medio de la adversidad. Agudizando la imaginación. No tiene por qué ser cierto aquello de no hacer mudanzas en tiempos de turbulencia. Al fin alguna razón asistía a Gracián cuando escribió en el Criticón "Valer y saberlo mostrar es valer dos veces: lo que no se ve es como si no fuese".

MATEOS RODRÍGUEZ, Miguel Ángel: "Editorial", a la *Revista de la CECEL*, núm. 3, p. 1, Septiembre de 1996.

Sota la denominació genèrica de revistes científiques s'apleguen les publicacions periòdiques que editen els diferents ens de recerca mitjançant les quals donen a conèixer de manera pública els resultats de les seves contribucions al coneixement. En aquest sentit les revistes esdevenen un bon mesurador de l'estat i envergadura dels centres d'estudis ja siguin públics, privats o d'iniciativa social. Per la seva prolificitat, els grups que pertanyen al tercer sector en conjunt són els primers editors científics de l'estat espanyol.

Els punts febles de les revistes vénen donats per la manca de rendibilitat econòmica, un mercat restringit a lectors experts, profusió de capçaleres, escassa normalització, impacte mediàtic reduït i alts nivells d'endogàmia. Tanmateix, les revistes mantenen notables diferències entre les orientades al conreu de disciplines bàsiques i aplicades respecte a les vinculades a interessos locals. El seu objectiu darrer és aconseguir el reconeixement acadèmic i l'impacte internacional.

L'hegemonia de l'anglès com a llengua de comunicació científica ha portat al fet que tant els investigadors com editors públics i universitaris en ocasions hagin renunciat a publicar en les respectives llengües de cultura per tal d'obtenir un major impacte transnacional. D'altra banda les revistes especialitzades d'ampli abast guanyen prestigi i acceptació davant les generalistes de base territorial. Això també succeeix amb les monografies respecte a les miscel·lànies.

Aproximar-se al conjunt de l'oferta viva de revistes és una tasca gens fàcil, atesa la multiplicitat d'editors, i el

recurs és la consulta de catàlegs col·lectius, bases bibliogràfiques i butlletins de sumaris. Pel que fa a la pervivència dels mitjans, tot sembla indicar que restarà condicionada a l'assoliment de determinades quotes d'excel·lència pel que fa a autors, continguts i normes d'estil. Això requereix l'establiment de criteris qualitius per part de les mateixes revistes, propostes com el procés iniciat per la Comisión Evaluadora de la Actividad Investigadora (CNEAI), el Consell d'Avaluació Científicotècnica de la CIRIT (CONACIT) i, finalment, l'observança formal, com la que ha establert l'Asociación Española de Normalización y Certificación (AENOR) en aplicació dels estàndards internacionals ISO.

D'altra banda, és igualment rellevant el rol del Centro de Información y Documentación Científica (CINDOC/CSIC) en totes les àrees del coneixement, la creació i difusió de bases de dades i la formació especialitzada dels agents implicats: investigadors, editors i bibliotecaris.

Aquestes mesures de política científica a mitjan termini haurien d'aconseguir fer homologables les publicacions dels centres

L'EDICIÓ DE REVISTES CIENTÍFIQUES A L'ESTAT ESPANYOL

CCAA	CC SS i HH	Ciència i Tecn.	Medicina	TOTAL
<i>Madrid</i>	479	173	211	863
<i>Catalunya</i>	190	61	205	456
<i>País Valencià</i>	80	12	20	112
<i>País Basc</i>	59	16	8	83
<i>Galícia</i>	48	17	11	76
<i>Illes Balears</i>	12	2	4	18
<i>Resta Espanya</i>	367	73	67	507
TOTAL	1.235	354	526	2.115

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del CINDOC/CSIC, 1998

d'estudis que fins avui s'han caracteritzat per una tradició resistent al canvi. Al tombant del segle XX els investigadors majoritàriament han fet l'esforç d'alçar el llistó de l'autoexigència, i consegüentment caldria esperar una lògica correspondència per part dels centres en el sentit d'editar amb professionalitat.

EL SISTEMA D'EDICIÓ

A diferència de les publicacions convencionals, les revistes científiques tenen unes peculiaritats que les fan diferents atès que el cicle d'informació té com a començament i final l'investigador, i aquest, en tant que autor, obté de les revistes els significats següents:

- Validació (autenticació)
- Qualitat (avaluació)
- Mercadotècnia (promoció)

Generalment els autors no obtenen un guany econòmic pels seus textos, i algunes publicacions exigeixen quantitats per inserir treballs i la cessió dels drets de còpia.

L'esclat de les telecomunicacions, amb la consolidació de les revistes electròniques i les edicions virtuals, ha suposat un trencament amb l'esquema fins ara immutable, amb unes conseqüències completament transformadores a mitjan termini.

El hit parade

L'*Institute of Scientific Information* (EUA, 1950) estableix anualment el palmarès internacional de les revistes científiques. L'impacte de cada publicació és recollit pel *Journal Citation Reports*. Per la seva banda, el *Science Citation Index* i el

Exposició bibliogràfica del Centre d'Estudis Selvatans, 2001.

Social Science Citation Index donen compte dels àmbits de les ciències exactes i experimentals i de les socials, respectivament.

El catàleg de referència intercontinental és l'*Ulrich's international periodicals directory*. L'any 1999 tenia registrades 349.000 publicacions periòdiques de ciència i cultura de tot el món.

L'interès de tota publicació científica és aparèixer ressenyada en aquests mitjans, la qual cosa és el mateix que dir que qui no hi és no existeix a efectes de reconeixement acadèmic. En l'àmbit de les comarques gironines, el CINDOC l'any 2000 mantenia referenciades *Aixa*, *Annals de l'IEG*, *Cypsela*, *Estudi General*, *Revista de Girona*, *Papers del Montgrí* i *Sciencia Gerundensis* i el CONACIT els *Annals de l'IEG*, *Estudi General*, *Estudis del Baix Empordà*, *Papers del Montgrí*, *Quaderns de la Selva*, *Revista de Girona*, i *Aixa*.

LA GARROTXA

13

*Josep Benet i Jordi Pujiula
en les Jornades sobre la fi de la Guerra
Civil celebrades a Olot.*

36

Els primers treballs de recerca garrotxina són tributaris de Francesc Xavier Bolós, Esteve Paluzie i Francesc Monsalvatje en el tombant dels segles XIX i XX, però l'establiment d'un ens aglutinador de les individualitats no es va fer realitat fins en temps de la II República.

L'Ajuntament d'Olot va acordar la creació del Patronat d'Estudis Històrics Olotins l'any 1933 com a plataforma al servei de la cultura local tot instituint un premi d'investigació, precedent en el temps de la tradició de les Beques Ciutat d'Olot. El primer guardó va ser concedit a Gil Vidal i Forga per *L'evolució social a Olot*, avui dia considerat un treball exemplar.

Els inicis del Patronat es vinculen amb l'escriptor i polític d'Acció Catalana Joan de Garganta i Fàbrega (1902-1973) i el metge humanista i historiador Joaquim Danés i Torras (1888-1960), al qual es deu la monumental *Història d'Olot*.

El Dr. Danés l'any 1934 va ser director de l'arxiu municipal, i en el decurs de la Guerra Civil va tenir cura de la salvaguarda del patrimoni cultural. El franquisme el va condemnar amb presó i la depuració professional. Garganta s'exilià a Colòmbia, on va treballar de professor a la Universitat de Medellín.

L'any 1948 l'Ajuntament d'Olot va reinstaurar el Patronat i l'any següent va donar inici a la

publicació de la revista mensual *Pyrene*, que va ser animada per Josep Munteis.

El mitjà va aplegar historiadors com Francesc Caula, el caputxí P. Nolasc del Molar i Josep Maria de Solà-Morales, i va donar pas a la generació d'investigadors emergent en els anys setanta i vuitanta: Ramon Grabolosa, Carme Sala, Ricard Jordà, Narcís Puigdevall, Ramon Llongarriu i Josep Murlà, entre d'altres.

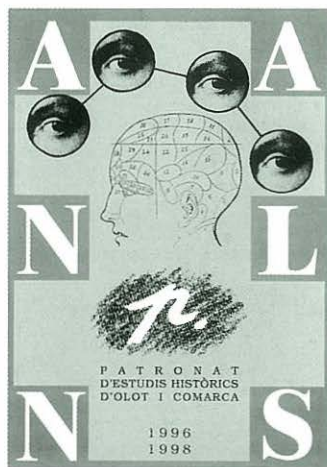
El Patronat va emprendre una tercera etapa l'any 1976 amb la denominació de Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, amb Solà-Morales de

president, i inicià l'any següent la publicació dels *Annals*. Es preveu reconvertir aquest òrgan a curt termini, per donar pas als *Estudis d'Història de la Garrotxa* mitjançant l'aliança establerta amb l'Arxiu Històric Comarcal.

L'any 1985 es varen aprovar uns nous estatuts que establien que les vicepresidències fossin nomenades per l'Ajuntament d'Olot i el Consell Comarcal. Posteriorment es va acordar amb les institucions la supressió del dret establert, amb la qual cosa s'assolí un règim associatiu plenament civil.

Josep Murlà va exercir de secretari de 1976 a 1998. Assumí el mateix càrrec als Amics de la Vall de Bianya, la direcció de la revista *Bisanja* i l'exercici del periodisme.

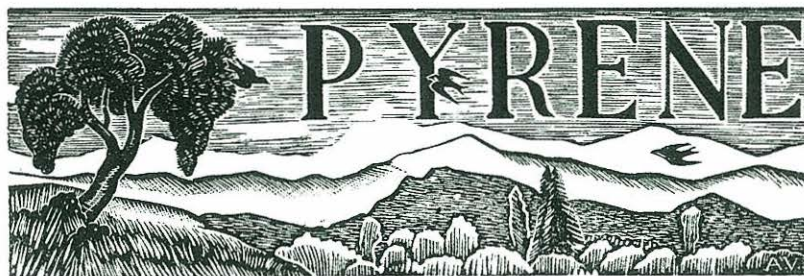
La generació nascuda entre final dels cinquanta i començament dels seixanta va vincular-se als

Portada dels *Annals* del PEHOC, original de Kim Domene.

fenòmens culturals de la Transició i als nous equipaments públics, tot i que l'atracció universitària i professional de fora de la comarca ha estat irresistible.

D'altres realitats són l'Institut d'Estudis Socials de la Garrotxa (1999), que aplega sociòlegs i

REVISTA MENSUAL DE LAS ARTES Y DE LAS LETRAS
ADSCRITA AL PATRONATO DE ESTUDIOS HISTÓRICOS OLOTENSES

Año I

Olot, Abril de 1949

N.º

Els centres en perspectiva

Jordi Pujiula, psiquiatre i historiador, d'ençà de 1992 és el president del PEHOC. En ocasió de la II Trobada de Centres d'Estudis va dedicar un article al sector.

Una de les riqueses més importants de les comarques gironines és l'àmplia xarxa d'entitats dedicades a fomentar el coneixement del propi país, que en termes generals sol ser l'abans vilipendiada història local i que ara ha assolit ja una entitat i una importància acadèmica prou notables. Cal comptar entre els responsables d'aquest fenomen les noves generacions d'investigadors professionals que s'han anat incorporant a la recerca més immediata. Però, en termes generals, els centres comarcals han estat de sempre vinculats als afeccionats i dilectants de la història. (...) Qüestionar, però, la validesa, la rendibilitat social i la feina feta pels centres comarcals fins ara representa només una mostra d'ignorància.

PUJULA, Jordi: "Els centres d'història comarcal", a *El Punt*, 7-11-1997, p. 5.

politòlegs amb l'objectiu de promoure el debat i la recerca a l'entorn d'aquestes disciplines, i la Fundació Atena de Sant Privat de Bas, creada pel professor Antoni M. Badia i Margarit.

EL PLA DE L'ESTANY

14

El CECB va acollir l'any 2000 l'encontre anual dels centres de la demarcació.

38

La fundació del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles l'any 1943 va ser el resultat de la suma de diferents circumstàncies: l'entrada a l'edat adulta d'una generació de professionals banyolins nascuts a la primera dècada del segle XX (Lluís G. Constans, Ramon Alsius, Josep M. Corominas, Francesc Figueras i Jaume Butinyà, entre altres) que de joves s'havien iniciat en l'excursionisme científic; l'interès per la salvaguarda patrimonial; i en part, també, la persistència del sentiment comarcalista malgrat la situació política del moment, atesa la frustració que s'arrossegava amb l'ordenació territorial assajada per la Generalitat republicana que havia integrat l'espai al Gironès.

La iniciativa, que va encapçalar l'enginyer Jaume Butinyà i Granés (1906-1993), va comptar d'immediat amb el suport municipal i es va constituir sota la presidència honorària de l'alcalde de la ciutat i l'arxiprest amb seu a la Pia Almoina.

A l'inici l'activitat va girar a l'entorn de tres personatges clau: l'arquitecte Francesc Figueras, l'erudit Mn. Lluís G. Constans i el metge i arqueòleg Josep M. Corominas, que es responsabilitzaren de la restauració de l'edifici, l'organització de l'arxiu i la instal·lació del museu arqueològic, respectivament. I es va donar inici a la publicació dels *Quaderns* del CECB.

L'any 1968, amb la legalització definitiva del centre, es va iniciar una primera renovació amb l'entrada d'un nou grup d'estudiosos com Pere Comas o Tomàs Cortada.

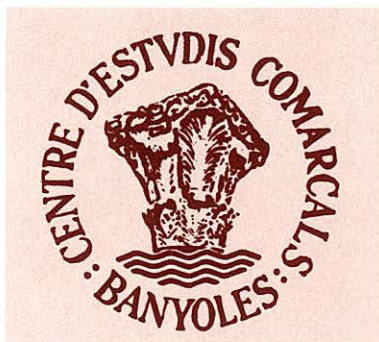
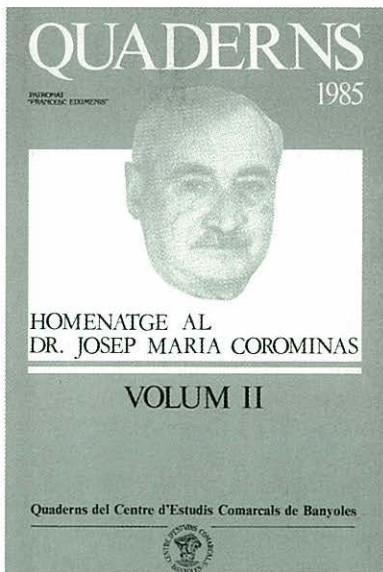
L'any 1984 es produí el relleu del senyor Butinyà per Salvador Juncà i Busquets, perit químic i empresari, que havia estat el primer alcalde democràtic de la ciutat després del franquisme, i creador de la Comissió Municipal Pro Reconeixement de la comarca de Banyoles. Aquesta nova etapa va representar un assentament definitiu de les noves generacions i es va materialitzar el conveni amb

l'Ajuntament de Banyoles que establia la cotitularitat de l'Arxiu i del Museu Arqueològic, els quals, uns anys més tard, van passar a ser gestionats per una Junta de Museus i de l'Arxiu.

A l'etapa presidida per Juncà es va poder acabar l'edició del *Diplomatari de Banyoles* de Mn. Constans, iniciada anys abans per Jaume Butinyà, i es van veure compensats els seus esforços i els de l'entitat amb el reconeixement de la comarca per part del Parlament de Catalunya amb el nom de Pla de l'Estany.

D'ençà de 1994 el CECB és dirigit per l'arquitecte Jeroni Moner i Codina. La labor de la

Junta s'ha orientat a redefinir el rol del centre adaptant-se al context sociocultural contemporani sense renunciar a la seva vocació, eixamplar horitzons i tenir presència civil. Quatre eixos caracteritzen la seva política: incorporar joves professionals, assessorar el Consell Comarcal i l'Ajuntament en temes patrimonials, promoure projectes de salvaguarda, la darrera de la qual ha estat la recuperació de la Farga d'aram de Banyoles, i fomentar la investigació amb la convocatòria del Premi de Recerca Comarcal "Joaquim Palmada i Teixidor" d'àmbit humanístic i científic, l'organització dels *Col·loquis de Tardor*, amb la col·laboració de la UdG, i l'edició monogràfica dels *Quaderns*.

La miscel·lània dedicada al Dr. Corominas va recaptar una àmplia adhesió.

Un debat pendent

El president del CECB no defuig encarar el futur dels centres d'estudis.

En aquests darrers 15 o 20 anys la nostra societat ha canviat molt: l'arqueologia és practicada per professionals; la creació de la UdG ha permès l'accés a la ciència a moltíssims joves i ha assumit en bona part aquells treballs en solitari dels centres d'estudis, tal com li correspon; la cultura de la fotocòpia, primer, i la de l'ordinador, després, ha transformat el món de les publicacions, deixant —en alguns casos— obsolet el que abans era bàsic; i, per sobre de tot, la gent està cada vegada més sensibilitzada en l'apreciació dels valors culturals del seu territori, incloses les institucions i organismes locals i comarcals. Vol dir tot això que el paper dels centres d'estudis locals s'ha acabat? Doncs potser sí, si aquests es limiten a fer allò que era absolutament necessari els anys quaranta i cinquanta i no evolucionen d'acord amb els canvis de la societat.

MONER, Jeroni: "El CECB: la vigència d'una missió", a la *V Trobada de centres d'estudis locals i comarcals de les terres de Girona*, Banyoles, 27 maig 2000, (comunicació inèdita), pp. 9-10.

L'INSTITUT D'ESTUDIS GIRONINS

15

*Reunió de la junta directiva
de l'IEG, març de 2001.*

40

La creació de l'Institut d'Estudis Gironins l'any 1946 és tributària de la política que el CSIC va desplegar arreu d'Espanya recolzant la creació d'ens d'estudis regionals (Príncep de Viana a Navarra, Alfons el Magnànim al País Valencià o Fernando el Catòlic a l'Aragó) i provincials (a Catalunya, l'Institut d'Estudis Ilerdencs i l'Institut d'Estudis Tarraconenses).

Els fundadors des del primer moment varen retre homenatge a la generació de la *Revista de Gerona* del segle XIX, manifestant-se'n continuadors, i avalant el reconeixement de l'autoanomenada escola històrica de Girona. Les juntes durant dècades van tenir un

caràcter estamental. Eren integrades per eclesiàstics (Tomàs Noguer, Lambert Font, Jaume Marquès), directors dels instituts d'ensenyament mitjà de Girona (Joaquim Florit, Santiago Sobrequés) i Figueres (Ramon Reig, Eduard Rodeja, Albert Compte) i un representant del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles en la persona de Josep Maria Corominas.

El cas gironí respon a un model diferent de l'emprat a Lleida o a Tarragona. L'IEG no serà l'organisme gestor del patrimoni cultural de la Diputació ni una acadèmia. Des del primer moment es constitueix com a associació, encara que sota el patronatge "moral i econòmic" de la Diputació de Girona i el

suport de l'ajuntament de la ciutat fins a la legalització dels estatuts de 1987. Les servituds de la situació obligaren a nomenar una junta d'honor que varen integrar els jerarques civils, militars i eclesiàstics. Els socis es classificaven de número, adjunts, protectors, honoraris i els corresponents. En el moment de la fundació es donaren per constituïdes les seccions de Ciències i Literatura, Història, i Prehistòria i Arqueologia.

En aquella primera hora l'IEG s'erigia com a pal de paller dels estudiosos de la província amb amb funcions d'agrupació i coordinació. Preveia que s'integressin a la junta

representants dels centres comarcals i que es reconeguessin aquests com a filials. Així s'obria el camí per fer de pont entre el centres i el CSIC. La realitat, però, va ser tot una altra.

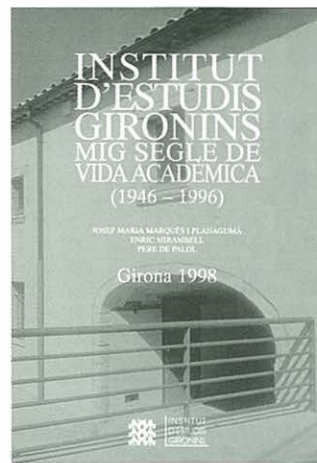
La manca de lideratge de l'IEG, l'afany autonomista dels centres d'estudis comarcals i el fet que les seccions no apleguessin els grups d'investigació especialitzats que en el decurs dels anys van anar sorgint ho varen impedir. A redós del Patronat Eiximenis de la Diputació de Girona (1962) varen trobar el marc organitzatiu que reconixeria la seva especificitat.

En el decurs de la seva història l'Institut d'Estudis Gironins només ha tingut tres presidents: el filòsof Tomàs Carreras Artau (1879-1954), home de la Lliga i regidor de Cultura del primer consistori franquista de Barcelona, i els prehistoriadors Lluís Pericot Garcia (1899-1978), i Pere de Palol Salellas (n.1923).

La característica comuna de tots ells ha estat el fet de ser naturals de Girona, catedràtics d'universitat, amb bones relacions a Madrid i residents fora de la ciutat. També hi comptava el fet d'ocupar el càrrec de manera vitalícia. El motor, però, va ser el secretari Lluís Batlle i Prats (1909-1983), arxiver municipal. El succeí Pere Freixas Camps, director del Museu d'Història de Girona.

Lluís Pericot, l'any 1968, va fer una diagnosi lúcida de l'entitat i va establir com a accions de futur la necessitat d'impulsar la divulgació, abastar camps com l'economia o les ciències experimentals i encarar el relleu generacional.

El decés del Dr. Batlle va obrir un nou escenari socioacadèmic que va comportar un cert decaïment i una crisi d'identitat davant el repte de redefinir el rol contemporani de l'institut —en concurrència amb altres realitats

Edició commemorativa del cinquantenari.

afins— i la transformació de l'espai: l'àrea urbana de Girona i l'abast de la intercomarcalitat.

La realització senyera de l'IEG ve constituïda per la publicació dels seus *Annals* (34 volums fins l'any 1998, amb un abast de 401 autors i 771 treballs), els 16 títols de la sèrie monogràfica i el suport de 300 socis.

L'any del cinquantenari, l'IEG era gestionat col·legiadament per 11 membres, majoritàriament professionals del patrimoni, vinculats a l'administració pública i l'Església, professors de la UdG i un investigador independent.

Sessió del I Congrés d'Història de Girona a la Masia de la Torre, 2000.

La junta de l'IEE amb Carles Pàramo, ponent de Cultura de la Diputació, al claustre de Vilabertran, juny 1998.

42

El referent de l'Institut d'Estudis Gironins va impulsar els mitjans de premsa figuerencs a demanar la creació d'una entitat similar, qüestió que l'Ajuntament de Figueres va materialitzar l'any 1956.

L'Institut d'Estudis Empordanesos va ser concebut pel municipi i erigit sota el seu protectorat però formalment diferenciat.

La junta fundadora va ser formada per l'escultor i col·leccionista Frederic Marés i Deulovol, els professors Eduard Rodeja i Ramon Reig, els advocats Rafael Torrent i Ramon Guardiola, el director i propietari de *Canigó* Xavier Dalfó, el director del *Ampurdán*

(setmanari de FET y de las JONS) Joaquim Gironella i el doctor Joan Galter, tinent d'alcalde del consistori.

Les primeres accions varen concretar-se en l'organització d'una exposició d'art sacre, l'establiment de cicles anuals de conferències i la convocatòria d'un certamen històric literari. Els treballs presentats varen nodrir els primers *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, i l'obra d'Eduard Rodeja *Notas històriques de Figueras (1387-1753)*, que havia estat la guardonada, va ser publicada en forma de llibre.

Els successius presidents varen ser Rodeja, Andreu Brugués, Ramon Guardiola, definidor dels

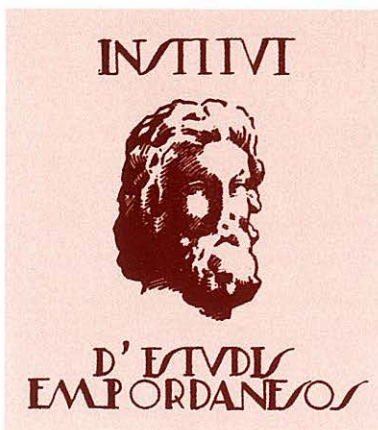
origens de l'IEE i mentor de la seva implantació, i, d'ençà de 1992, Eduard Puig Vayreda, enòleg i publicista (*Pere Carrer*), significat activista cultural antifranquista i alcalde de Figueres (1981/83).

Albert Compte i Freixenet, catedràtic de geografia i història de l'Institut Ramon Muntaner de Figueres, va ser durant dècades l'ànima i el referent metodològic de la història local a l'Alt Empordà, i va tenir cura de la direcció acadèmica dels *Annals*.

Tanmateix, l'Institut ha estat la pedrera dels cronistes oficials de la ciutat de Figueres, mèrit que varen ostentar Eduard Rodeja i Rafael Torrent i a hores d'ara el vicepresident Josep M. Bernils.

En el període comprès entre 1959-1997 els *Annals* abastaren un total de 400 treballs, alhora que l'oferta editorial s'ampliava amb les col·leccions *Biografies* i *Monografies Empordaneses*.

Presentació de l'estudi Poesia occitanocatalana de Castelló d'Empúries, de Mn. Pujol, 2001.

D'altra banda, gaudeix d'un estatus d'adscripció el Centre d'Estudis del Baix Fluvià. Fundat l'any 1960, manté una tasca d'animació cultural i la promoció del Museu del Pagès i el seu Món a Torroella de Fluvià.

Amb un suport de 500 socis —el més nombrós de la demarcació— l'Institut d'Estudis Empordanesos va inaugurar la seva seu l'any 1999.

A redós de les municipalitats són presents el Centre d'Estudis Trobadorescos de Castelló d'Empúries, el Centre d'Estudis de Peralada i el Centre d'Estudis Escalencs.

Sentiments i realitzacions

El president de l'IEE posa en valor la intencionalitat i la tasca duta a terme.

Els centres d'estudis locals, d'estímul pocs i alegries curtes. Però malgrat això, empesos per la il·lusió, la curiositat, l'estimació al propi tros de país, l'amor a la cultura, la pruja per desenterrar trossos del passat que ens ajudin a entendre el present, amb tota aquesta mena de sentiments inconfessables, els centres d'estudis locals han arribat a publicar un bon gruix de paper sobre la comarca o la ciutat respectiva i, encara que no ho sembli, han despertat aquella curiositat i aquell interès per aquestes disciplines en molts dels grans professionals que tenim avui a Catalunya, que potser varen publicar el seu primer treball en algun d'aquests annals. Potser no cal magnificar la tasca dels centres d'estudis locals però tampoc menystenir-la, ja que hem de tenir la certesa que passaran els anys però els vint-i-vuit volums dels annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos, per posar un exemple, seguiran essent el conjunt més important de bibliografia sobre temes de la nostra comarca que es pugui trobar arreu. Que ja és molt.

PUIG I VAYREDA, Eduard: "Ventures i desventures dels estudis locals", a *L'Empordà*, 9-4-1996, p. 5.

BESALÚ

17

*Junta directiva de ABiC
a la Cúria Reial, 2001.*

44

A mics de Besalú i el seu Comtat és el centre d'estudis de la demarcació que ha assolit una experiència més remarcable per la seva interactivitat estratègica: compatibilitzar la defensa i estudi del patrimoni cultural amb l'impacte socioeconòmic. Ha exercit un veritable rol d'agent promotor del desenvolupament del turisme cultural i del redreçament urbanístic local.

La gènesi de l'entitat se situa formalment l'any 1958 amb la presidència de Salvador Vilarrasa i Sicra (1889-1970), home de negocis afincat al País Valencià i filantrop local. El nucli originari, constituït per propietaris il·lustrats i famílies

de nissaga garrotxina, es va aplegar a l'entorn dels arqueòlegs Miquel Oliva i Josep M. Corominas, els historiadors Ramon Grabolosa i Francesc Caula, eclesiàstics com el Dr. Damià Estela, rector del Seminari de Girona, o el pare caputxí Nolasc del Molar (Daniel Rebull i Muntanyola). El varen succeir l'erudit Josep Maria de Solà-Morales i Rosselló (1970-1989), i la Sra. Montserrat del Pozo i Ferrer (1989-1998), que ja havia acollit a la seva casa pairal l'acte fundacional i havia estat des de llavors secretària de l'entitat i garant de la continuïtat. Actualment dirigeix l'associació el Dr. Antoni Noguera i Massa, metge i especialista en imatgeria medieval.

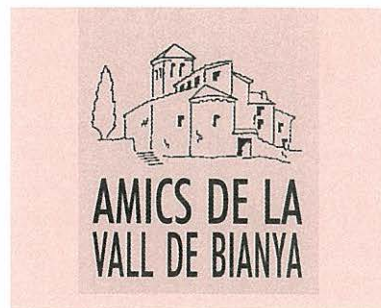
Els primers anys d'activitat se centraren d'una manera exclusiva en la recuperació patrimonial amb tot un seguit d'intervencions: l'església de sant Pere, l'antic hospital de sant Julià, l'església de sant Vicenç, el *mikwé* jueu, el pont, el palau de la cúria reial, les ruïnes de santa Maria, el pati de can Llaudes, les excavacions de can Ring, el pou de la plaça i la formació de la col·lecció arqueològica municipal. Aquesta tasca va ser reconeguda amb la declaració de la vila com a conjunt històrico-artístic l'any 1966 i la concessió del premi Hispània

Nostra l'any 1975. D'altra banda, l'any 1984 es varen inaugurar les obres de la propietat de Can Vayreda de Santa Pau, que des de 1997 és la seu social de la delegació a la localitat. L'any 1996 també es varen fer mereixedors de la medalla d'argent dels Amics dels Castells.

La segona línia d'acció va venir donada per la seva constitució com a centre d'iniciatives turístiques basat en el model francès de sindicats locals (1965). El primer material informatiu i la senyalització besalunenca van ser obra dels Amics. La labor en aquest àmbit va ser sancionada amb l'atorgament de la placa de bronze al Mèrit Turístic (1967) i el pont de plata lliurat pel Patronat de Turisme de Besalú (1997).

Consolidada en bona mesura la urgència reconstructora primera i la seva difusió posterior amb ocasió del desè aniversari de l'entitat, els Amics de Besalú varen iniciar el conreu de la vessant investigadora pròpiament dita amb la celebració de la I Assemblea d'Estudis sobre el Comtat de Besalú, celebrada a la vila episcopal (1968) i que va donar inici als congressos que successivament es convocaren a Olot, Banyoles, Sant Joan les

Fonts, Besalú, Camprodon, Sant Llorenç de Cerdans i Ripoll. Tot això va comportar l'adhesió com a centre adscrit del Patronat Francesc Eiximenis de la Diputació de Girona l'any 1975. L'entitat, a més d'altres activitats culturals de caire local, ha tingut cura de l'organització de diferents edicions de seminaris del romànic i mostres d'art, i ha acollit l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos corresponent a l'any 1997.

45

Fidels al seu nom, els Amics de Besalú han congregat un seguit de fundacions filials en règim de plena autonomia i basades en els seus mateixos propòsits en el territori de l'antic comtat: Amics de Santa Pau, Amics de la Vall de Bianya, Amics del Vescomtat de Bas, Amics de Sant Joan les Fonts, i els Amics de Castellfollit de la Roca.

Assemblea dels Amics de la Vall de Bianya. Colldecarrera, 2001.

L'ARQUEOLOGIA

18

46

L'arqueologia gironina va néixer en el segle XIX i es va desenvolupar a redós de l'obra impulsada per la Comissió de Monuments (1847) i el col·leccionisme públic i privat.

La descoberta de la *Mandíbula de Banyoles* pel farmacèutic i erudit Pere Alsius i Torrent (1839-1915), que ha estat considerat el pare de la prehistòria catalana, és el referent més significatiu. D'altres noms de l'època són Joaquim Botet i Sisó i Manuel Cazorro Ruiz.

A començament del segle XX, l'excursionisme i el paper exercit per mestres com Antoni Balmanya, Isidre Macau o Joan Garriga varen ser vies que van acostar l'arqueologia a la

població i fomentaren l'agrupament d'amateurs. L'any 1934 el GEiEG va crear la secció d'arqueologia a iniciativa de Francesc Riuró i Llapart, iniciant prospeccions al Cau de les Goges de Sant Julià de Ramis i al Pla de Girona.

Francesc Riuró va ser conservador del Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligants i membre de la Comissió per a la defensa del Patrimoni Artístic i Arqueològic en el decurs de la guerra de 1936-39. Tot i haver estat depurat pel franquisme va continuar la seva labor investigadora i de mestratge a través d'una mena d'escola d'estiu que va tenir per escenari Sant Aniol de Finestres. L'any 2000 l'Ajuntament de

Reunió de la junta de l'AAG el març de 2001. A l'esquerra, el president, José Maria de Bedoya O'Neale (†).

Girona el va distingir amb el premi Athenea i va rebre l'homenatge de la UdG.

Després de la Guerra Civil, l'estat va crear la Comissaria d'Excavacions Arqueològiques. Lluís Pericot va ser comissari provincial i es designaren diferents delegats locals. La manca de mitjans va esdevenir virtut atès que va permetre cohesionar una xarxa de col·laboradors afeccionats com el Dr. Josep M. Corominas, Lluís Esteva o Pere Caner, tots ells integrats després a l'Associació Arqueològica de Girona i promotors de centres d'estudis, com en el cas d'Esteve Fa a

Llagostera. Al cap d'uns anys, la Generalitat restaurada va voler assajar aquesta experiència amb la figura dels col·laboradors del patrimoni cultural, però tot just a les beceroles es va estroncar.

L'any 1955 es va reorganitzar el sistema a redós dels districtes universitaris propiciant que els delegats provincials fossin directors de museus arqueològics, circumstància que es donava en la persona de Miquel Oliva i Prat, que va saber mantenir els ponts de relació amb els amateurs. Oliva va dirigir el Servei Tècnic d'Investigacions Arqueològiques i de Conservació i Catalogació de Monuments de la Diputació de Girona (1957). L'any 1976, el STIA de la Diputació, llavors dirigit per M. Aurora Martín, va fundar la revista *Cypselà* amb la participació dels investigadors Enriqueta Pons i Narcís Soler, publicació que després dels traspassos a la Generalitat s'ha ubicat a l'òrbita del Museu d'Arqueologia de Catalunya.

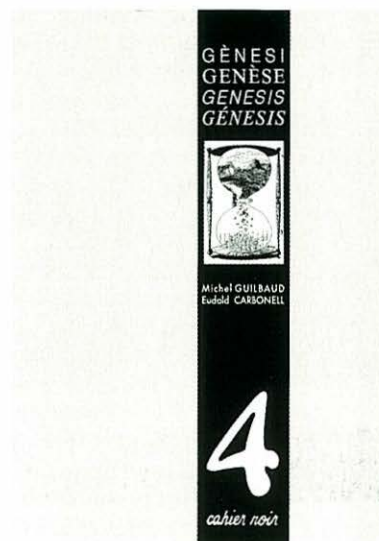
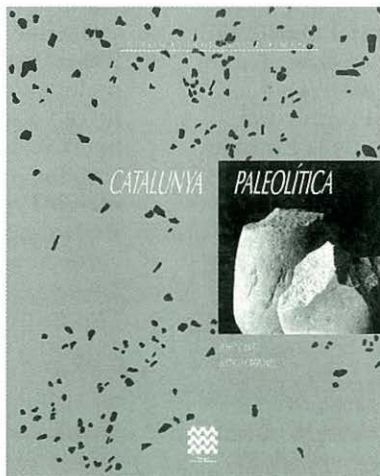
En aquest context l'any 1972 es va fundar l'Associació Arqueològica de Girona. Els primers socis van ser Miquel Verdaguer, Josep Canal, Ramon Sala, Francesc Rexach, Joan Badia i Narcís Puigdevall. La presidència honorària va recaure en Lluís Pericot. La sensibilització patrimonial a través d'exposicions i conferències, l'edició del periòdic *Quadern de*

Treball i una quarantena de publicacions de recerca, així com la iniciació pràctica dels aficionats i estudiants, n'han estat els àmbits de difusió.

En el pla científic cal ressaltar els esforços fets en el camp del paleolític i el jaciment del Puig d'En Roca, d'antuvi amb un no dissimulat escepticisme per part de l'arqueologia oficial, tasca col·lectiva que es pot concretar en el tàndem format entre Josep Canal i Roquet-Jalmar i Eudald Carbonell, que es compendia a l'obra *Catalunya paleolítica* (1989).

Canal, des de l'AAG, no ha deixat de treballar en equip, i amb posterioritat ha centrat la seva recerca a l'entorn de la Girona medieval amb Josep Maria Nolla,

Una obra de referència editada pel PFE.

Quadern del CRPESG.

Jordi Sagrera i el seu fill Eduard. També ha estat animador del Grup d'Estudis Remences de la Vall d'Hostoles. La URV li va retre un homenatge l'any 1999.

L'AAG compta amb un registre de 600 socis i al *Quadern de Treball* de 1998 recull la història dels seus 25 anys. L'any 1997 l'Ajuntament de Girona va distingir l'entitat amb el Premi Athenea en reconeixement a la seva tasca.

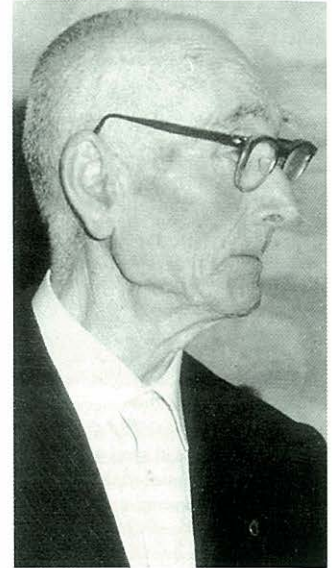
Des de 1992 se celebren biennalment les Jornades d'Arqueologia de les comarques gironines, que han esdevingut el fòrum del sector.

Bona part dels afanys de l'excursionisme científic i dels centres d'estudis han gravitat a l'entorn del patrimoni natural i cultural. La suma d'ambdós àmbits va encunyar la definició de patrimoni integral (UNESCO, 1972). A partir de llavors s'ha formulat una extensa base doctrinal però, malgrat tot, no s'ha concretat en l'àmbit fàctic. El patrimoni íntegra com a sectors el patrimoni immoble, moble, documental, immaterial i natural, i a partir d'ells prenen cos autonòmament diferents especialitats: arqueològic, arquitectònic, industrial, etc. Els agents implicats en el desenvolupament formen un teixit ric i divers: professionals, investigadors, gestors públics, *lobbies* de propietaris i agrupacions de participació que apleguen interessos d'estudi i/o defensa sota fórmules diverses que exerceixen rols com a grups de pressió i de voluntariat. A les terres de Girona es donen expressions en cadascun dels supòsits.

La formació de l'inventari del patrimoni etnològic de Catalunya s'ha executat a les Gavarres, el Montseny i a la Costa Brava des de la vessant de la cultura material marítima. De la realització en varen tenir cura la Fundació Amics del Patrimoni amb seu a Monells, el Museu La Gabella d'Arbúcies i l'Associació d'Amics del Museu de la Pesca de Palamós, respectivament. En aquest context els museus d'Arbúcies i Palamós han esdevingut antenes de l'Observatori per a la recerca etnològica (Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana).

El patrimoni arquitectònic, per la seva percepció simbòlica, és el que ha tingut una acceptació més destacada des del sector públic i la societat civil. Les Comissions de Monuments provincials creades arran dels processos desamortitzadors del segle XIX fins

*Joan Llenas i Colom,
a. Joan Solés (La
Pera, 1905-1994)
compèndia
exemplarment el
compromís individual
amb el patrimoni.
Aquest pagès va
restaurar amb les
seves mans i en
solitari la capella de
Sant Andreu de
Pedrinyà.*

a la primera meitat del segle XX varen tenir un paper determinant com a gestors i consultors sense cap mena de força efectiva ni capacitat econòmica, i varen restar vigents fins a final dels anys seixanta tot i que l'Estat no les va extingir formalment. A Girona, la tasca va ser continuada per la Diputació amb la creació del Servei de Conservació i Catalogació de Monuments (1966), que va dirigir l'arquitecte Joan Maria de Ribot i de Balle amb una actuació ferma fins al traspàs competencial a la Generalitat, i de llavors ençà des d'una perspectiva cooperadora. L'obra de restauració en el decurs de 1979-1995 va consistir en 382 intervencions, i hi tingué un paper determinant Joan Saqués i Roca. La Llei 9/1993, del Patrimoni Cultural Català, regula el sector i ha establert els mecanismes de catalogació i protecció local, comarcal i nacional.

La participació popular ha estat vehiculada per entitats com els Amics de l'Alta Garrotxa (1976), liderada per Ramon Sala i Canadell, el Grup Empordanès per a la Salvaguarda i Estudi del Patrimoni Rural i Tradicional, els Grups d'Art i Treball —promoguts pel Centre Excursionista Empordanès— i altres fórmules com agrupacions locals, el sistema d'escoles taller o els camps de treball de joventut.

Des de la vessant professional cal destacar la labor dels col·legis d'arquitectes i d'aparelladors. Per la seva banda, l'Església catòlica, titular del cens d'immobles artístics més rellevant, ha procedit a l'elaboració de l'inventari del patrimoni moble de la diòcesi de Girona. Des de la perspectiva de la propietat cal assenyalar els casos del Dr. Jaume Pi i Figueras i de la dissenyadora Elsa Peretti en la recuperació dels conjunts de Pals i Sant Martí Vell. La Universitat de Girona va fer la seva aportació amb l'establiment de l'Institut de Patrimoni Cultural, orientat a la recerca, la formació i l'assessorament de projectes.

Respecte al patrimoni natural, a les comarques gironines i en l'inici del postfranquisme, se situa la vertebració del moviment ecologista català. L'any 1976 va ser el de les campanyes per a la salvaguarda dels aiguamolls empordanesos, del Ter i de la celebració del Debat Costa Brava. Aquests revulsius han tingut una continuïtat ininterrompuda de llavors ençà. La diagnosi de referència és l'obra col·lectiva *El medi natural a les comarques gironines: l'estat de la qüestió* (1993). L'any 1998 es va constituir la Xarxa Ecologista de les comarques gironines, plataforma que l'any 2000 integraven vint associacions. Les deganes són la Institució Alt-Empordanesa per a la Defensa i Estudi de la Natura (1980), Naturalistes de Girona (1981) i Limnos de Banyoles (1987) .

ELS CAMINS

Els camins de ronda, ramaders i veïnals són objecte d'atenció creixent per tal d'assolir la protecció i restitució de la xarxa de domini públic, atesos els seus valors naturals, culturals i paisatgístics.

(...) Temps enrera, en Josep Maria de Sagarra, cantant les excel·lències d'aquesta costa, apuntava que hi haurà dia que s'explotarà l'olla de peix, es construïran centenars de casetes de bany, es crearan balls de ximis, tangos, etc..., s'implantarà una ruleta... però s'haurà mort la Costa Brava. Nosaltres hi afegim que es treuran els nius de corbs i xuriguers, i es barrarà el pas al vianant esquerp...

(...) Els antics, nostres avis, tapers, contrabandistes, petardistes i pescadors tot d'una peça, al recórrer per tots els indrets i viaranys, no deixaren petjada. Cal que els moderns detentadors tinguin cura que la petjada no quedi marcada pel pes dels diners.

MATAMALA, J.: "La Costa Brava" a *El Programa*, Comitè Comarcal Federalista del Baix Empordà, Palamós, 24 de juny de 1932, p. 12.

LA FRANJA COM A EXEMPLE

L'Institut d'Estudis del Baix Cinca, amb seu a Fraga, assumeix la defensa, estudi i divulgació del patrimoni integral. Les activitats es concreten en el camp de la recerca científica, la cultura popular i la difusió, amb l'organització d'exposicions, cursos, servei lingüístic, beques, col·loquis i l'edició. Publica tres col·leccions de temàtica comarcal, l'anuari *Cinga* i el butlletí *Batecs Informatiu*. La seva secció d'història natural gestiona de manera autònoma l'Estació Ornitològica del Baix Cinca i les revistes *El Moixó* i *Xinxeu*. En el domini d'internet ha establert el Fòrum de la Franja de Ponent, una botiga virtual i l'admissió de socinantes.

I Curs d'Història Local, juliol 1997.

50

En el decurs de la dècada dels setanta del segle XX la historiografia europea va debatre la utilitat de la història local plantejant vies de renovació metodològica. Paul Lulliot, des dels *Annales*, va encetar la qüestió, a la qual se sumaren les aportacions anglosaxones del *history workshop* i els teòrics de la microhistòria italiana.

Participant d'aquest moviment, un grup d'investigadors varen crear el Cercle d'Estudis Històrics i Socials de Girona l'any 1984. El nucli fundacional va sorgir a la tertúlia que s'aplegava a Can Panella de Girona des del maig de 1976, i es va caracteritzar per compartir una mateixa posició generacional, una dilatada

trajectòria en el conreu de la història contemporània i la vinculació professional en el camp de l'ensenyament de les ciències socials: de la primària a la universitat.

Just un any després de la creació del Centre d'Història Contemporània de Catalunya —que dirigí Josep Benet— la seva presència va suposar un punt d'inflexió respecte a la tradició dels estudis locals a la demarcació: l'aparició d'una nova estructura especialitzada fins llavors reduïda únicament a l'arqueologia, que presagiava una expectativa i tendència de futur.

També hi havia la concreció d'un canvi de paradigma: implantar una cultura de treball

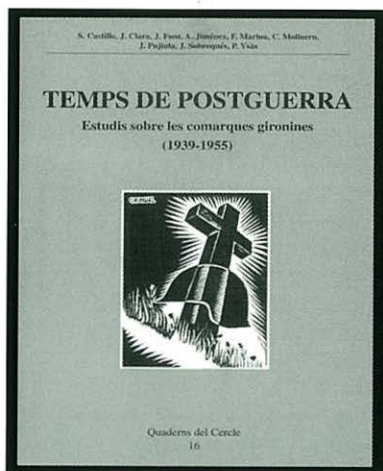
col·lectiu entre els investigadors i la col·laboració estreta amb els departaments universitaris.

La labor desenvolupada s'ha arrelat en tres camps de referència: el treball de recerca constant a l'entorn dels grans temes de la història moderna i contemporània a les comarques gironines, fer aportacions des del territori en l'àmbit del país i esdevenir un espai de pensament historiogràfic a partir dels mestratges anteriors de Jaume Vicens, Santiago Sobrequés i Joan Reglà.

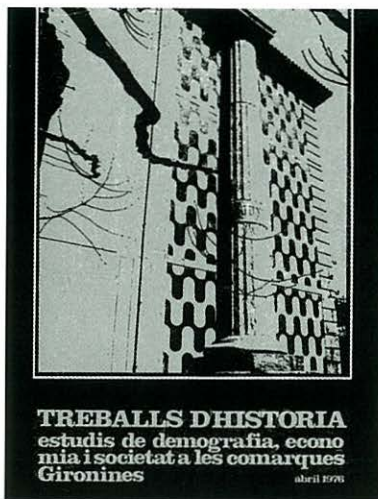
Els *Quaderns del Cercle*, que trenquen el model generalitzat de la miscel·lània des de 1990,

vehiculen els treballs de la plataforma, dels quals havien aparegut setze volums fins l'any 2000, aplegant temes relatius a la Guerra Civil, el poder local, el sindicalisme, el franquisme, la dictadura de Primo de Rivera, la República, l'Església, la Falange o la postguerra.

Entre els títols sobre temes d'àmbit general trobem *Reflexions metodològiques sobre la història local* (1985), *La historiografia catalana. Balanç i perspectives* (1990), *Epistolari de Jaume Vicens Vives* (1994-1998), *Exèrcit i societat a la Catalunya contemporània* (1995), *El catalanisme conservador* (1996), i *El catalanisme d'esquerres* (1997). L'any 2001, la junta del CEHIS

Publicació del CEHIS.

Una edició del PFE que marcà època.

estava formada per Pere Cornellà i Josep Clara, professors de la UdG; Francesc Marina, professor de secundària; i Antoni Simon, catedràtic d'història moderna de la UAB. El Cercle va ser adscrit al Patronat Eiximenis l'any 1992.

De l'embranchida de la història local en donen compte els successius congressos internacionals organitzats periòdicament a Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears i l'Aragó. En el pla internacional s'afirmen les realitzacions de la British Association for Local History o l'American Association for State and Local History, entre d'altres.

L'ofici d'historiador

El catedràtic de la UPF i reconegut mestre d'historiadors valora els canvis en la pràctica de la història local i el rol dels oficians.

Des de fa anys estem assistint a un doble i complementari procés de renovació i revifament dels estudis d'història local. Renovació, per tal com són vistos amb una òptica diferent, que té poc a veure amb la vella crònica tradicional, dedicada a explicar anècdotes casolanes i a fer lloances dels prohoms locals, sense cap mena de sentit crític. Distinta, també, del que podríem anomenar "l'erudició local", ben respectable i sovint prou valuosa per a l'historiador, però que resta d'habitud al nivell factual. Els fets que aporta l'erudit són les pedres amb les quals es basteix l'edifici de la interpretació històrica; però si l'erudit local no passa sovint de molar, l'historiador ha de tenir l'aspiració de fer d'arquitecte: una tasca per a la qual la pedra del treball erudit és necessària, indispensable, però no és suficient.

FONTANA, Josep: "La història local: noves perspectives" a *Reflexions metodològiques sobre la història local*, Quaderns del Cercle, 1, Girona, 1985, p. 5.

20

Junta de l'Institut d'Estudis Ceretans, 2001.

52

Amb la celebració dels cursos internacionals de cultura romànica de Puigcerdà que va promoure l'Institut Internacional de Cultura Romànica de la Diputació de Barcelona entre els anys 1965-75 es va donar inici a una tradició de trobades científiques a la Cerdanya que s'anaren consolidant amb el Congrés Internacional d'Història de Puigcerdà (1977) i, sobretot, amb el Col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà, que l'any 2000 assolí la seva dotzena edició.

El primer Col·loqui fou organitzat l'any 1974 per l'Equip de Recerques Ceretanes (ERC), que va ser la conseqüència de la trobada al jaciment de Llo

entre l'arqueòleg Pierre Campmajó —nascut a Puigcerdà i resident al costat francès— i Josep Padró i Parcerisa, egipciòleg de la Universitat de Barcelona.

L'empresa va anar prenent dimensió pel seu renom i poder de convocatòria, i esdevingué un referent tant per als investigadors de l'arqueologia pirinenca com de l'arc mediterrani de Marsella a València.

L'Institut d'Estudis Ceretans, fundat l'any 1978 sobre aquestes bases, va ser la plataforma que ha garantit la continuïtat. Tanmateix, l'IEC es caracteritza per singularitats que el fan distint respecte als

estàndards generals: exercir un rol efectiu com a *lobby* comarcal; la cohesió cerdana del Coll de la Perxa a Pont de Bar més enllà de les divisòries civils i eclesiàstiques establertes; i mantenir una col·laboració constant amb altres expressions de la societat civil. L'alcalde de Puigcerdà i el president del Consell Comarcal en són presidents honorífics, i ambdues col·lectivitats territorials mantenen representants a la junta directiva.

D'altra banda, l'any 1979 es va crear el Groupe de Recherches Archéologiques et Historiques de Cerdagne.

Els vincles i la cooperació establerta entre ambdues societats han fet possible, a partir de 1991, l'edició mancomunada dels quaderns d'estudis cerdans *Ceretania*, la redacció dels quals té la seu a l'Arxiu Històric Comarcal de Cerdanya, que dirigeix Sebastià Bosom i Isern, continuador de la tasca pionera de Mn. Jaume Martí Sanjaume i Mn. Salvador Galceran i Vigué.

L'Institut és representat al patronat del Museu Cerdà de Puigcerdà, i el Groupe a la Casa de Cerdanya de Santa Llocaia, que dinamitza el sindicat intercomunal per la valorització del patrimoni.

Meitat França, meitat Espanya

Et la frontière là dedans, où est-elle?

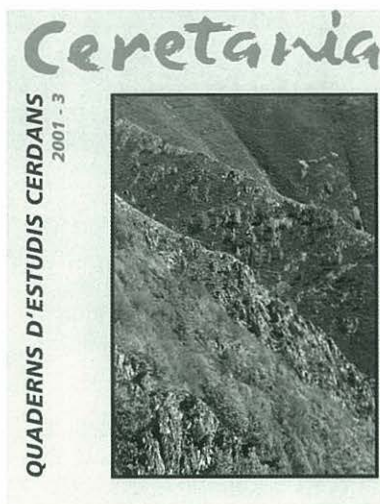
Pour nous Cerdans, c'est une ligne imaginaire, imaginée par les États pour mieux séparer les hommes et leurs idées fraternelles.

L'Europe qui se crée arrivera-t-elle à faire de cette ligne rigide une ligne en pointillés...?

C'est l'espoir que tous nous formulons.

CAMPMAJO, Pierre: "...Vous avez dit frontière", a *IBIX* núm. 1, setembre 2000, p. 261.

El president fundador de l'IEC va ser el comerciant Salvador Torrent i Masip (1928-2000), que va impulsar una decidida tasca en la defensa del patrimoni i l'animació cívica com a fundador de l'Esbart Cerdà (1950), president del CIT, dirigent del Casino Ceretà i regidor municipal (1974-1979; 1983-1987). Premi Cerdà de

Volum dedicat a Salvador Torrent en homenatge.

l'any 1998, la seva darrera obra va ser conduir els primers passos de la Unió de Centres d'Estudis Transpirinecs.

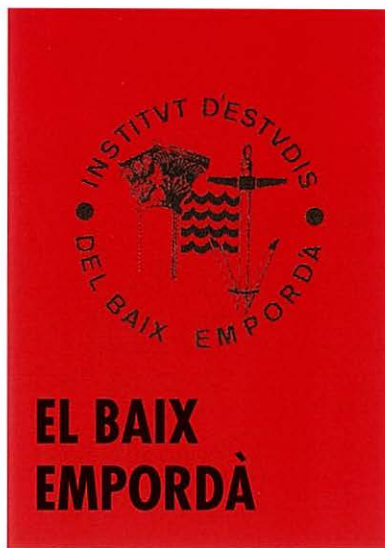
Un objectiu

Article 1r. e) Recolzar, impulsar, proposar i fomentar tots aquells actes i activitats que tinguin com a fi la unitat de la Cerdanya, per damunt de tota mena de barreres amb què errors històrics i polítics d'altres èpoques la partionaren.

Estatuts de l'Institut d'Estudis Ceretans, 5 juliol de 1978.

D'entre els investigadors del territori cal ressenyar en el camp de l'arqueologia Josep Padró, Pierre Campmajó, Sara Aliaga, Oriol Mercadal, Jordi Campillo, Carme Subiranas i Oriol Olesti; els medievalistes Maties Delcor i Enric Ventosa, Christine Rendu i Claude Denjean, i en el terreny de la història contemporània, Jean-Louis Blanchon, Martí Solé, Joan Pous i Andreu Balent.

Pel que fa a estudis locals, el *Quadern d'Informació Municipal* (1980), que edita el Patronat del Museu de Llivia i dirigeix Josep Vinyet, desplega un important paper en la difusió d'aquests coneixements.

21

La junta de l'IEBE a la Casa Pastors de Torroella de Montgrí, 2001.

54

Al'Empordanet, el primer cercle d'estudiosos es deu a la iniciativa del ganxó Enric Descayre i Salgàs. Home d'empresa, cap local de la Falange l'any 1940 i posseït d'un abundant sentiment local, va ser fundador i primer director del setmanari *Àncora* (1949), l'Institut d'Estudis Guixolencs (1952), el Casal Guixolenc de Barcelona, la Biblioteca de temes guixolencs i de la Costa Brava i un concurs literari que va presidir Margarida Wirsing, i del qual va ser secretari l'escriptor Josep Vallverdú.

Per la seva part, el mestre i arqueòleg Pere Caner i Estrany (1922-1982) va propiciar la fundació del Centre d'Estudis

Calongins *Colonico* l'any 1978. Caner va ser processat pel TOP l'any 1966 per propaganda contra el règim, causa en la qual va ser defensat pel lletrat Joaquín Ruiz-Giménez, exministre d'educació franquista. Va publicar articles a diferents anuals comarcals i a *Proa de Palamós*, però tres llibres seus varen ser editats pòstumament. El centre actualment és presidit per Montserrat Darnaculleta i Poch.

Finalment, l'any 1981 es va constituir l'Institut d'Estudis del Baix Empordà (IEBE). Van ser-ne els promotors Lluís Esteva i Cruañas (1906-1994), Lluís Pallí i Buxó, Joan Badia i Homs i Pere Caner i Estrany. Aquest institut donà inici aquell mateix

any als annals titulats *Estudis sobre Temes de Baix Empordà*, que amb posterioritat adoptaren la denominació *d'Estudis del Baix Empordà*.

Lluís Esteva va esdevenir l'*anima mater* de l'institut. Mestre de professió, l'amistat que va establir amb el professor Lluís Pericot va ser cabdal per orientar la seva dedicació al món de

l'arqueologia i la història. Va ser una veritable pedagog, i creà un equip de col·laboradors que secundaren les seves recerques. Com a director del museu i arxiu municipal va produir una obra extensa. En vida se li varen dedicar homenatges a Begur i Sant Feliu, i a la seva mort es convocaren unes jornades dedicades al dos eixos en què s'havia centrat la seva dedicació: el patrimoni i la història local (1995). El premi d'investigació del massís de les Gavarres, que atorguen anualment la Diputació de

Girona i els consells comarcals del Baix Empordà i el Gironès, és dedicat a la seva memòria.

La junta directiva de l'IEBE és la més nombrosa dels centres de la demarcació, i mantenia l'any 2000 disset vocals territorials. El president és Lluís Pallí i Buxó, catedràtic de geodinàmica de la UdG, i el vicepresident és Joan Badia i Homs, l'historiador del romànic empordanès.

El senyor Esteva, el pare fundador de l'IEBE.

Un debat recurrent

En tant que periodista i escriptor, X. Febrés ha confegit una vasta obra a l'entorn del passat recent de l'Empordà petit, donant continuïtat a una tradició literària que compta amb noms com Gaziel, Josep Pla, Pere Lloberas, Joan Torrent o Narcís-Jordi Aragó.

(...) L'interès de la història local, la seva personalitat, ha consistit a tenir qualitats i defectes diferents de la història acadèmica. Ni el localisme ni l'amateurisme no són cap xacra per definició, malgrat el que puguin pensar alguns

universalistes o alguns professors amb ínfulas.

La història local havia estat d'alguna manera l'esclatxa a través de la qual s'entaforaven en l'estudi històric energies i vocacions que no trobaven lloc als canals acadèmics per qüestions de titulació o de plataforma de treball, tot sovint per qüestions de corporativisme dels historiadors amb títol oficial. Els historiadors locals eren menystinguts o, en el millor dels casos, vistos amb condescendència. Però tenien la pell dura i anaven fent feina. Es

definien per contrast i aquest contrast sembla ara voler-se diluir en alguna mesura.

La frontera és delicada, perquè pot facilitar una identificació abusiva de la història local amb l'anècdota i de la història a seques amb la solidesa. El contrast que cal preservar no és pas aquest, sinó el de l'accés a l'estudi històric d'energies que no pot canalitzar exclusivament la plataforma universitària.

FEBRÉS, Xavier: *L'Empordà com un món*. Edicions de la Magrana. Col. Meridians, 26. Barcelona, 1998, pp. 103-104.

EL TALLER DE MAÇANET

22

Membres de la junta directiva del Td'H al local social, estiu de 2001.

56

La recerca local a les comarques gironines es va enriquir l'any 1981 amb la creació del Taller d'Història de Maçanet de la Selva, un model sociari sense precedents que ha assajat l'aplicació en un medi rural de la metodologia britànica aportada pels *history workshops*: democratitzar la recuperació històrica des de la participació popular.

L'organització d'una exposició de fotografies de les cases de pagès del terme va fer prendre consciència de les mutacions experimentades en el paisatge, la gent i les formes de vida en el darrer terç del segle XX, i va desencadenar el procés de compromís d'un grup de veïns per preservar la memòria del municipi.

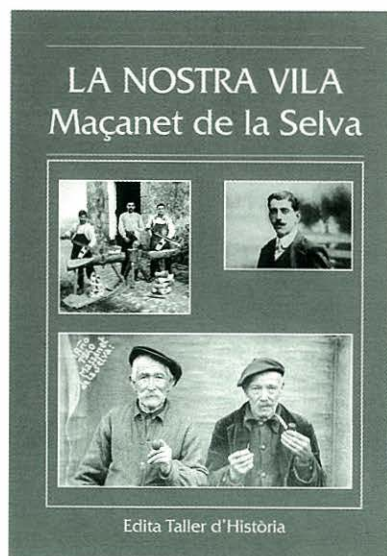
La primera tasca va consistir a elaborar un inventari de les masies de Maçanet, que es documentaren a partir dels arxius i les informacions orals de les famílies. Executat el treball de camp, es va veure la necessitat de bastir un discurs coherent que permetés donar cos al recull, i per això cercaren l'assessorament de Joaquim M. Puigvert, professor d'història contemporània de la UdG. Aquest contacte va ser determinant per anar més enllà, i va dur a la constitució del Td'H, amb l'organització d'un curs d'història rural adreçat als participants i l'edició que va donar carta de naturalesa i va fer conèixer el treball: *El nostre poble de pagès* (1988).

Des d'aquells inicis la tasca empesa no ha deixat de desenvolupar-se fins abastar les tres finalitats estatutàries: el foment de l'estudi local, la defensa patrimonial i la dinamització cultural.

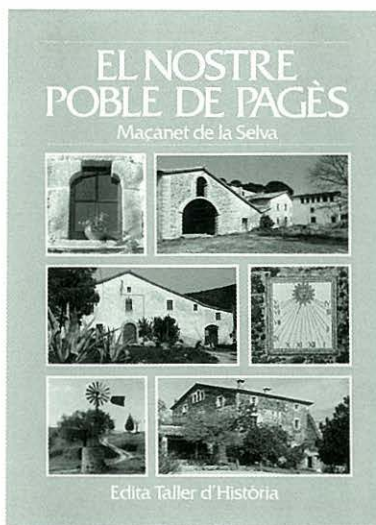
Les publicacions col·lectives inclouen títols com *Shum. 40 anys d'història* (1992), *Maçanet de la Selva* a la col·lecció dels Quaderns de la Revista de Girona (1994), *La nostra vila* (1995) o *Valentí Fargnoli. Història gràfica, 1909-1940*. (1999). En l'àmbit del patrimoni cultural s'ha treballat en la

restauració de la capella de Sant Jordi, del conjunt del castell de Torcafelló, el pou del glaç de Buscastell i la vil·la romana del Palau de Foixà. Alhora, és constant l'organització d'exposicions, visites culturals i conferències.

Per altra banda, el Taller ha creat un arxiu d'imatges amb més de 4.000 documents locals, enriquit l'any 1999 amb l'adquisició de l'Arxiu Rafael Masó, que aplega 450 fotografies d'edificis i elements constructius singulars de les comarques gironines, fetes per Valenti Fagnoli per encàrrec de l'arquitecte noucentista.

Les obres emblemàtiques del Td'H.

El Td'H, que l'any 2000 comptava amb 300 socis sobre un cens de població de 3.700 habitants, manté una relació adherida amb el Centre d'Estudis Selvatans. El comerciant Juli Campeny n'és el president des de l'any 1988.

El reflex de l'experiència de Maçanet s'ha concretat a l'àmbit gironí amb la fundació del Taller d'Història de Celrà, que des de 1993 efectua un treball de divulgació i animació cultural, amb actuacions patrimonials com la del castell de Palagret o de Mabarrera, i l'edició d'una col·lecció de monografies locals.

El perquè de tot plegat

L'ideòleg de l'experiència en resumeix el propòsit.

Més d'un s'haurà preguntat quins són els principals mòbils de la gent del Taller. Simple curiositat pel passat i afany de "col·leccionisme"? Actitud nostàlgica i desinterès pel present? Desig d'esdevenir savis o erudits de poble, individualistes i gasius de la informació que controlen i retenen? Certament, qui conegui la mena de gent que són els membres del Taller difícilment podria atribuir-los aquestes característiques. L'interès per l'estudi i recerca històrica del Taller neix de la necessitat col·lectiva d'explicar-se el present. Però no només per simple curiositat intel·lectual, sinó també per una necessitat pregonament cívica: contribuir a partir del rigor de la recerca històrica i la participació activa en la vida vilatana a dibuixar un futur millor, on la cultura sigui un bé col·lectiu i una eina per a la transformació social.

PUIGVERT I SOLÀ, Joaquim M.: "La vocació cívica del Taller d'Història", a *Estatuts del Taller d'Història*, Maçanet de la Selva, 1995, p. 2.

LA SELVA

23

La junta del Centre d'Estudis Selvatans l'any 2001.

58

La creació del Centre d'Estudis Selvatans l'any 1983 va venir propiciada per la celebració a Santa Coloma de Farners de la XXVIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. La seva primera realització va ser precisament l'edició de les actes, tot donant inici als *Quaderns de la Selva*.

La singularitat del Centre d'Estudis Selvatans es caracteritza pel seu rol cohesionador entre els estudiosos de la Selva marítima i l'interior, la continuïtat de lligams geohistòrics amb l'àrea de la Marina de la Selva o Alt Maresme —que pivoten a l'entorn del jurista i historiador de l'antic vescomtat de Cabrera Josep M. Pons i Guri, fundador

de l'Arxiu Fidel Fita d'Arenys de Mar—, la integració al seu si dels professionals de l'arxivística i la cooperació empesa amb el Consell Comarcal.

Tanmateix, l'organització i l'estabilitat plenes del Centre hagueren d'esperar a començament de la dècada dels noranta amb la incorporació de nous socis. La conseqüència més palpable d'aquest canvi fou la renovació total de la publicació periòdica, amb una ordenació dels continguts i de la seva presentació formal, la qual cosa fa que esdevingui una veritable revista anual de ciència i cultura comarcal dins la millor tradició del país.

L'any 1990 es va instaurar la convocatòria biennal del Premi "Josep Moragues" de recerca en humanitats i ciències socials. El Centre d'Estudis de la Selva en té cura de l'organització i vetlla per la seva qualitat, mentre que la institució comarcal assumeix el patrocini del guardó. La publicació posterior de la recerca s'integra a la col·lecció *Estudis i Textos* del centre. És una forma de col·laboració que s'estén a d'altres projectes, com l'elaboració de l'Inventari del Patrimoni Etnològic, i satisfà ambdues entitats. Aquest referent mereix ser tingut en compte per estendre models de relació entre els centres d'estudis i els ens comarcals arreu.

A més de la vessant publicista, el Centre d'Estudis Selvatans manté tota una labor de difusió i divulgació amb l'organització de conferències i actes acadèmics a diferents localitzacions de la comarca, i també la celebració de convencions de més abast, com les Jornades Guerra Civil i Franquisme. Seixanta anys després (2000).

Han estat presidents del Centre d'Estudis Selvatans el naturalista Lluís Motjé Costa, l'historiador Mario Zucchitello Giglioli i el filòleg Narcís Figueras Capdevila. D'altra banda, entitats com La Gabella-Museum Etnològic del Montseny d'Arbúcies, els Amics del Montseny de Viladrau, el Club Marina Casinet, l'Obreria de Santa Cristina i la Confraria de Sant Elm de Lloret de Mar, el Centre d'Estudis Tossencs, el Centre d'Estudis Remences d'Amer, el Grup d'Estudis de la

Vall d'Anglès i el Taller d'Història de Maçanet de la Selva completen el marc d'estudis locals de la comarca.

Col·loqui obert en les Jornades Guerra Civil i Franquisme celebrades a Blanes.

El CES reporta

L'editor dona compte dels annals selvatans.

Quaderns de la Selva és sens dubte el resultat d'una suma de voluntats, de desigs, d'il·lusions individuals —que no són ben bé una il·lusió col·lectiva, entenguem-nos—, canviant i en evolució, en interacció amb un entorn coetani i històric, amb un present i un passat molt determinats. La voluntat d'uns pocs i la il·lusió d'uns pocs de promoure i fer anar endavant una revista de ciència i cultura a la Selva, per raons diverses de necessitat, de servei social, però també pel gust de fer-ho, es conjumina amb la persistència d'uns investigadors que orienten la seva recerca a l'àmbit comarcal, no pas sempre per una òbvia proximitat i per una perspectiva limitada dels temes o objectes d'estudi, sinó també a causa d'una tria voluntària i premeditada. I haurèm de repetir un cop més que és impracticable l'exercici de la reflexió històrico-cultural global, amb una perspectiva nacional, si no es disposen dels corresponents estudis sobre el terreny, fragment a fragment, de molt diversos fenòmens humans.

FIGUERAS CAPDEVILA, Narcís: "Les revistes de ciència i cultura. L'horitzó de Quaderns", a *Quaderns de la Selva*, 4, (1991), pp.7-8.

Integrants de la junta del CECR a Núria l'octubre de 2000.

60

Després de la tasca precedent de Josep M. Pellicer a Ripoll, de Pau Parassols, Joan Danés i Josep Masdú a Sant Joan de les Abadesses i de la revista *Petrària* a la Vall de Ribes, al Ripollès la tradició investigadora civil pren inici amb la labor desenvolupada pel grup de recerca excursionista i folklòrica, nascut a les primeries del segle XX a la vila comtal. El farmacèutic Tomàs Raguer i Fossas (1861-1946), en tant que capdavanter del moviment, va impulsar la fundació de la revista mensual *Scriptorium* (1923-1936) com a òrgan d'expressió, i de l'Arxiu-Museu Folklòric (1928), equipament que va permetre

aplegar les col·leccions que esdevenen la gènesi de l'actual Museu Etnogràfic de Ripoll.

En el decurs del franquisme varen sorgir noves generacions d'investigadors que varen adoptar perfils individualitzats i diversificats en l'àmbit historiogràfic, amb noms com Llorenç Birba, Joaquim Boixés, Florenci Crivillé, Gonçal Cutrina i Eudald Graells. L'Agrupació Ripollesa d'Iniciatives Culturals (ARIC), fundada el 1963 per Josep M. Anglada i d'Abadal, va promoure la cultura en la societat ripollesa i va tenir un paper fonamental en la recuperació democràtica. Més tard, apareixerien les noves fornades d'universitaris, amb

Sofia Castillo, Agustí Dalmau, Joan Ferrer, Antoni Llagostera i Jordi Mascarella.

Durant els anys cinquanta va existir un efímer *Centro de Estudios Comarcales*, a redós de l'Ajuntament de Ripoll i de la publicació *El Ripollès*. Finalment la celebració del mil·lenari de la tercera consagració de Santa Maria de Ripoll va ser el ferment que va conduir a la fundació del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès l'any 1978. El primer anuari de l'entitat correspon als anys 1981-1982. Superada la

fase constituent, que va encapçalar Emília Tarracó, s'iniciaren dues etapes de gestió: la primera concretada l'any 1984 i la segona de 1988 ençà. D'altra banda, i des dels inicis, a través del CECR l'associació GEDENA (Grup d'Estudi i Defensa de la Natura, 1981) ha anat publicant treballs de recerca. Les dificultats de la investigació i del funcionament es concreten en el fet de no disposar encara d'arxiu històric comarcal.

El CERC, ultra prosseguir la seva funció primera d'aglutinar els investigadors i dotar-los d'un mitjà de difusió de les seves recerques, té establertes línies adreçades a la formació

permanent d'ensenyants, a la recuperació de la filmografia comarcal i a la convocatòria biennal del Col·loqui d'Estudis Transpirinencs. Manté una política constant de col·laboració efectiva en les successives iniciatives científiques i culturals del territori: Any Gerbert, i els projectes Meridià Verd —promogut pel govern francès— i Scriptorium de l'Ajuntament de Ripoll. N'han estat presidents l'historiador Gonçal Cutrina i actualment ho és el filòleg Miquel Sitjar. L'any 2001 es va formalitzar la Secció d'Estudis Medievals, amb seu a Sant Joan de les Abadesses.

L'hel·lenista Josep Alsina i Clota, que va impulsar els Cursos superiors de cultura de Ripoll a manera d'estudis universitaris d'estiu, dona nom a una fundació per a la Recerca i la Innovació Educativa dedicada bàsicament a la història de la ciència. Dins aquest àmbit, el tercer sector es completa amb l'Associació d'Amics dels Monestirs del Ripollès, orientada a l'estudi del patrimoni monàstic i la història de l'art.

Una edició esplèndida del CECR.

La collita i els segadors

Parafraçant el passatge bíblic (Mt 9,37), és cert que els propòsits dels centres no sempre són abastables amb els recursos de què disposen.

Els nostres vint anys llargs d'història són de lluita contra multitud de limitacions, humanes i materials, i també, és clar, d'èxits costosos, èpics davant l'adversitat de les condicions. Amb tot, aquest no és el moment ni el lloc d'escriure un memorial de greuges, ni d'entonar cap mea culpa ni de construir penoses reflexions sobre quin hauria d'ésser l'arquetip ideal d'un centre d'estudis al Ripollès. La veritat és que la quantitat de coses que hem d'atendre (des del que s'anomena gestió cultural fins a la investigació) no deixen espai per a gaires pensaments elevats. Que quedi, però, apuntat que el CECR lamenta no poder arribar a tot arreu i defraudar les expectatives de vegades massa condescendents sobre les nostres capacitats i sabers.

SITJAR I SERRA, Miquel: "Les activitats del Centre d'Estudis Comarcals", a *Vitel·la* núm. 3, p. 1, Ripoll, novembre de 1999.

HISTÒRIA RURAL

25

La junta de l'AHR al claustre de l'Arxiu Històric de Girona, 2001.

62

Constituída l'any 1999, l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines és la darrera agrupació d'estudiosos instaurada a la demarcació en el segle XX. L'AHR va néixer amb una aposta clara: l'opció temàtica de l'objecte d'estudi i la circumscripció com a abast. Es confirmava així un paradigma que ja tenia antecedents. D'aquesta manera, doncs, pren forma una estructura que es consolida en base a dos models: els centres generalistes comarcals i els especialitzats supracomarcals.

L'AHR va iniciar el rodatge amb una estratègia d'optimització de sinergies entre els ruralistes, els arxius associats i la UdG, per via del conveni establert amb la

Secció Jaume Vicens i Vives de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes, aplicat des de l'any 1993 a la recerca de la història de les societats rurals. Amb la qual

cosa es cohesiona amb força i intenció una escola històrica de referència peninsular.

Presentació del facsímil de la biografia de la Casa Heras a l'església d'Adri, juliol de 2001.

Els ruralistes i els altres

La presentació de l'AHR concreta les relacions amb els centres d'estudis.

Som conscients que hi ha entitats amb mig segle d'història al seu darrere, amb un bagatge cultural important en el passat i el present de la cultura gironina, i amb un cúmul de publicacions que són referents en les nostres investigacions; pensem que la nostra associació pot aportar-hi una visió diferent, no geogràfica, sinó temàtica, i que molts aspectes de la història local o comarcal seran analitzats millor si els emmarquem en una perspectiva històrica més àmplia. Per aquestes raons, volem reiterar aquí la nostra voluntat de col·laborar amb els altres centres d'estudis. L'individualisme pot ser necessari en la investigació; de la col·laboració, només en podrem treure beneficis.

GIFRE, Pere: "Editorial", a *Mestall* núm. 1, juliol 1999, p. 1.

La formació del Grup d'Estudis Genealògics i Demogràfics, que elabora un banc de dades a partir de fons parroquials, així com la confecció d'un arxiu de memòries de pagesos, l'ús de les noves tecnologies de la informació, l'edició del butlletí *Mestall*, l'organització de Jornades d'Història Rural i la creació amb CCG Edicions de la *Biblioteca d'Història Rural*, amb les sèries Estudis, Documents i Fonts, els continguts de les quals són sotmesos a un comitè de lectura extern, concreten els eixos de la labor primera.

A Catalunya, els historiadors ruralistes tenen com a plataforma els *Estudis d'Història Agrària* des de 1978 i els congressos que dirigeix el prof. Emili Giralt, també des de 1978, i a l'estat espanyol, el Seminario de Historia Agraria, creat el 1988, que edita la revista *Historia Agraria*. Però el cas més pròxim és el de l'Association des Ruralistes Français, fundada l'any 1981.

L'AHR està integrada per un centenar de socis, de procedència diversa: historiadors aficionats, estudiants d'Història, arxivers, professorat d'Educació Secundària i professorat d'Universitat. La Junta directiva és presidida per Pere Gifre, historiador i professor d'Educació Secundària, que dirigeix la col·lecció d'Història de les Comarques Gironines que promou la Diputació de Girona.

Història local, història rural

La catedràtica d'història econòmica de la UdG valora les possibilitats de desenvolupament dels estudis a les terres de Girona.

Moltes recerques que han estat innovadores en la història rural han pogut i poden ser catalogades com a treballs d'història local. I si una regió, un espai geogràfic concret, té la sort —com han tingut les comarques gironines— d'haver conegut durant anys un bon nombre de recerques d'història local —moltes d'elles, cal reconèixer-ho, no pas realitzades per professors universitaris— aviat es fa visible, d'una forma gairebé espontània, com aquell qui no vol la cosa, la necessitat de revisar la història de la regió. I és en aquest marc —el de la regió definida com un espai amb unes característiques pròpies i unes relacions socials homogènies— quan la història rural pren més força interpretativa.

CONGOST, Rosa: "Els caràcters originals de la història rural catalana", a la *Revista de Girona* núm. 202, p. 59, setembre-octubre de 2000.

associació d'història rural
de les comarques gironines

Les dinàmiques de proximitat i relació propiciades per la vida local configuren una microsociologia que fa possible interpretar-ne críticament els seus mecanismes. En aquest sentit, el director del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, amb lligams i coneixedor de la realitat garrotxina, posa en evidència aquestes escales d'immersió. Pel que fa al món dels investigadors, cal distingir-hi dues actituds: els que operen des de l'asèpsia innòcua, i els altres, els que opten per sortir del gabinet i baixar a la plaça pública, ni que sigui ocasionalment.

Comencem per una obvietat: un intel·lectual en una ciutat mitjana està concernit pels mateixos problemes que qualsevol altre. I aquesta és una idea que malgrat ser elemental s'oblida fàcilment. El mapa de conflictes del món, amb les religions gairebé sempre com a principal força que atia les guerres, els grans debats de societat (de l'avortament a l'eutanàsia, passant pel futur d'un món cada cop més lliurat a les contradiccions entre global i local), o les grans qüestions de política quotidiana (com el futur de l'estat del benestar, en un període d'ofensiva conservadora per desmantellar-lo) o les possibilitats de control polític de la globalització econòmica, són temes tan importants per a l'intel·lectual d'Olot com per al de Barcelona o Nova York.

L'exercici de pensar i expressar el que un pensa, que és el privilegi que l'intel·lectual s'atorga a si

Sessió de debat en el II Col·loqui d'Estudis Transpirinencs, en el qual s'aprovà el Manifest de Núria en defensa del Museu Etnogràfic de Ripoll.

mateix amb un atreviment insensat, no té pàtries ni ubicacions. Dit això, cal valorar les circumstàncies específiques en les quals es mou un intel·lectual d'una ciutat mitjana.

I aquestes circumstàncies són fonamentalment dues: a) la força dels grups de pressió locals, que sovint configuren estructures de tipus caciquista; b) la tendència endogàmica de ciutats temptades per l'autocomplaença i necessitades de creure que, com a Olot, enlloc.

Evidentment, en una ciutat mitjana és més fàcil fer el pacte de la fam contra un intel·lectual incòmode que en una gran ciutat: les pressions són molt més directes i els seus efectes molt més immediats. Tanmateix, el compromís de l'intel·lectual —i la seva única força— és

denunciar aquestes situacions d'abús i concentració de poder i contribuir a crear els contrapesos indispensables perquè ningú —cap aliança entre els poders econòmics locals i alguna força política— pugui exercir un control oligàrquic (antidemocràtic) sobre la ciutat. Obtenir una majoria per sufragi universal no dóna dret de propietat sobre cap ciutat, ni altre privilegi que l'obligació de gestionar-la correctament. Cosa que a Catalunya s'oblida freqüentment. Sovint es fa un ús patrimonial del poder i de les institucions que contradiu la idea que aquest és un país modern.

Al mateix temps, l'intel·lectual ha de treballar perquè els arbres no impedeixin veure el bosc. El perill de les cultures petites és la tendència a reduir la dimensió de la gent valuosa perquè entri dintre de l'enquadrament del retrat de família, i a sobrevalorar obres de nivell ínfim per tal de donar la sensació que hi ha molta gent a la foto, que la família és molt gran. Forma part del compromís intel·lectual no confondre una curiositat local amb una obra important i d'abast universal. I procurar que, com a mínim, els ressons del que es discuteix al món arribin a la ciutat. Altrament tot es fa petit, petit. Com si es volgués donar la raó als qui diuen que la cultura no paga la pena i que l'única cosa important és “anar fent”.

RAMONEDA, Josep: “Compromís intel·lectual i poders locals” a *El Plafó* núm. 8, p. 1, maig de 1998.

UN CENTRE D'ESTUDIS DIFERENT

Els jesuïtes van reformular l'imaginari de la Companyia arran de la Congregació General 32, que va conduir el preòsit Pedro Arrupe. A la província Tarraconense es va concretar amb l'erecció del Centre d'Estudis Cristianisme i

Justícia (www.fespinal.com) a l'empara de la personalitat jurídica de la Fundació Lluís Espinal. La seva tasca se centra en la investigació i difusió de qüestions frontereres en els camps de la justícia, la cultura, el tercer i quart món, la societat i les migracions des del cristianisme, i això de la mà d'un voluntariat intel·lectual interdisciplinar. El mitjà de comunicació són els Quaderns CJ, amb un tiratge de 46.000 exemplars en català, castellà i anglès. Les publicacions es caracteritzen per un clar posicionament davant de les injustícies estructurals.

La fe cristiana i la memòria de les víctimes ens situen frontalment enfrontats al discurs dominant que tot ho encobreix amb l'ajut inestimable dels mass media, tant a escala mundial com regional. El “pensament únic” (I. Ramonet) funciona com una autèntica teodicea (l'apologetica neoliberal) dels privilegiats, orientada a justificar davant el tribunal de la raó l'estat de coses de l'ordre mundial, naturalitzant-lo.

El fonamentalisme de l'economia de mercat i la proclamació del final de la història (F. Fukuyama) són algunes de les peces d'aquesta teoria de la inevitabilitat, rera la qual s'amaguen les contradiccions del liberalisme modern o les fal·làcies religioses del mercat.

Sense adonar-nos-en, hem estat astutament suggestionats pel mite de l'absència d'alternatives globals. L'acció política resta atrapada per TINA (“There Is No Alternative”). No hi ha alternativa, exclama la drete com a coartada. No hi ha alternativa, repeteix l'esquerra com a excusa.

VITORIA, F. Javier: *Cristianisme bel·ligerant amb la injustícia. Manifest als 20 anys de Cristianisme i Justícia.* Quaderns CJ, 100, p 11. Barcelona, gener de 2001.

Es els estudis superiors a la circumscripció es varen restablir per tercera vegada a la història l'any 1969 amb l'establiment del Col·legi Universitari de Girona, sota els auspicis de la Diputació, la tutela acadèmica de la UAB i el control polític del governador civil i cap provincial del Movimiento. Les limitacions de tot ordre que varen caracteritzar la vida del CUG es varen anar superant en paral·lel a la realitat sociopolítica del país, però s'assolí un pas més amb la instauració de l'Estudi General de Girona, fins arribar a la consolidació plena amb la creació de la Universitat de Girona l'any 1991.

De l'etapa constituent, la UdG n'ha heretat dues publicacions

Albert Rossich, Mariàngela Vilallonga i Josep Maria Nolla, editors d'EG.

Ambdues capçaleres varen estar adscrites al Patronat Francesc Eiximenis fins l'any 1997, i de llavors ençà tenen el suport directe de la Diputació de Girona. Com a testimoni de la vinculació mantinguda amb el Patronat, la UdG manté representació al Consell Plenari de l'ens federatiu de la recerca associativa del territori.

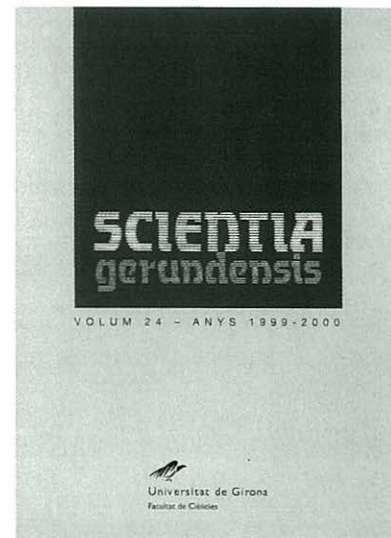
En el curs 1999-2000 la UdG mantenia quinze estructures de

que donen compte de l'interès per la recerca dels universitaris de primera hora: *Estudi General* i *Scientia Gerundensis*.

Estudi General es va començar a editar l'any 1981 com a revista del CUG, i dedicà els dos volums del primer número a commemorar el desè aniversari del centre. Amb periodicitat anual, a hores d'ara s'ha convertit en els annals de la Facultat de Lletres.

Scientia Gerundensis és la continuadora dels Anales de la Sección de Ciencias del Colegio Universitario de Gerona, i la publica actualment la Facultat de Ciències Experimentals i de la Salut.

Capçaleres de les revistes deganes de la UdG.

ESTUDI GENERAL

17-18

Girona 1997-1998

ESTUDIS DE MORFOLOGIA

Les edicions universitàries

La recerca en el marc institucional universitari està immersa en dificultats. La gestió editorial no s'ha resolt, però el cas d'Horacio Capel (UB) com a editor de *Geocrítica* o el d'EUMO de Vic són exemplars. Precisament el rector de la UV ha reflexionat sobre el tema des de la experiència més immediata.

*El combatiu editor italià Valentino Bompiani, en el llibre de memòries **Il mestiere de l'editore**, caracteritzava els professionals de l'edició segons una variada tipologia: l'editor ideològic, que fa llibres per militància; l'editor tipogràfic, que confegeix llibres a la pròpia impremta; l'editor llibreter, que dirigeix l'empresa*

darrere el taulell de la botiga; l'editor bomber, que empaïta la novetat cremant; l'editor autor, que voldria escriure els llibres que edita... Bompiani no va incloure l'editor universitari a la seva tipologia. Si ho hagués fet, com l'hauria caracteritzat? És potser el que edita llibres que cap altre editor no vol editar; llibres que no es comercialitzen, perquè ja es paguen amb el pressupost ordinari? És que potser no existeix l'editor universitari?

A l'àmbit català, aquestes dues magnituds, edició de llibres i universitat, sostenen una interacció més plena de dificultats i d'interrogants que enlloc. Qui gosarà caracteritzar l'editor universitari català?

TORRENTS, Ricard: *Les raons de la Universitat*. Eumo Editorial. Vic, 1993, p. 59

recerca. L'Institut de Llengua i Cultura Catalanes (1986), que articula una voluntat especialment manifestada al mateix preàmbul dels estatuts fundacionals de la universitat, es constitueix en dues branques: la Secció Francesc Eiximenis, dedicada a la lingüística, i la Secció Jaume Vicens i Vives d'història rural, en les quals participen com a membres investigadors externs.

Malgrat que s'han establert vincles de cooperació entre la UdG i alguns centres d'estudis,

aquests no han pres una extensió generalitzada. Tot i això, el marc de la formació continuada és un camp d'interès comú a explorar en atenció al capital cultural, simbòlic i relacional que administra de manera hegemònica la institució universitària.

El rector Nadal i Narcís Soler (IEG) en l'acte de signatura del conveni de col.laboració, 2002.

EL CLERICAT

27

El Dr. Josep Maria Marquès a l'Arxiu Diocesà de Girona, 1999.

68

L'estament eclesiàstic ha esmerçat els seus afanys intel·lectuals a l'entorn de la teologia, la filosofia, la història de l'Església i el dret canònic, però també ha estat una deu inesgotable en el conreu de les ciències, l'art i la història local.

Després de la guerra civil de 1936-39, Lluís G. Constans va esdevenir senyer com a historiador i cap de la secció d'història del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, tasca que en la dècada dels vuitanta va continuar Josep Riera. El paral·lel a Girona va ser el canonge Jaume Marquès, cronista oficial, director del museu diocesà, arxiver de la catedral i de la Diputació. La vinculació del clergat secular

en la gestió documental també es va donar amb Llambert Font, arxiver i director del museu municipal de Sant Feliu de Guíxols; Josep Calzada, curador del patrimoni artístic de la Diputació de Girona, i, contemporàniament, per part de Josep Clavaguera, arxiver del palau de Peralada, i Gabriel Roura, president i arxiver del Capítol.

Actualment, Modest Prats, dedicat a una continuada tasca en el camp de la història de la llengua, Miquel Pujol a l'Empordà, Joan Busquets al barroc català, i Josep Maria Marquès, com a arxiver diocesà, són les figures més representatives del clergat compromès amb la investigació.

Com a aportacions de preveres incardinats a altres diòcesis cal esmentar les de Jaume Aymar pel que fa a la història de Calonge, Antoni Pladevall a l'espai Montseny-Guilleries-Ripollès o Josep Alanyà respecte a la juderia de Besalú. Quant al clergat regular, cal considerar el dominic Josep Maria de Garganta, el caputxí Nolas del Molar, el salesià Àngel Pinto, i els benets exclaustrats Narcís Xifra i Ernest Zaragoza.

Bisbats i parròquies han contribuït a la creació de centres d'estudis: Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró, Grup de Recerques de les Terres de Ponent, Patronat d'Estudis Osonencs (*Ausa*) i la Societat Cultural Urgellitana (*Urgellia*).

Igualment cal destacar la revista de ciències historicoeclesiàstiques *Analecta Sacra Tarraconensia*, les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, l'Editorial Claret i el cas individual de Mn. Josep Perarnau, fundador de l'Arxiu de Textos Catalans Antics.

En el marc estatal, la província eclesiàstica de Madrid manté l'Academia de Arte y de Historia de San Dámaso (1978), i és rellevant l'obra que esmerça l'església gallega a través de l'anuari *Estudios Mindonienses*, de la diòcesi de Mondoñedo-El Ferrol, la miscel·lània de cultura i recerca *Lucensia*, de Lugo, i *Compostellanum*, revista del Centro de Estudios Jacobeos de l'Arxidiòcesi de Santiago.

*Miquel Pujol i Modest Prats,
sacerdots i historiadors
nats a Castelló d'Empúries, 2001.*

Capellans erudits

Certs preveres manifesten la contrarietat que suposa el tracte diferenciat que recull *la gallofa* (el directori del bisbat) en base al reconeixement d'honors de càrrecs i graus acadèmics. Això, traslladat al camp de la recerca, és un indicador de quelcom que també es debat a la societat laica: l'etiquetatge implícit entre investigadors i estudiosos. Alguna vegada caldrà debatre el rol de l'autodidactisme forçós. El cas més emblemàtic és el de Mn. Baldiri Reixac, rector d'Ollers durant cinquanta anys —un autèntic tronxo— autor de les *Instruccions per a l'ensenyança de minyons* (1749). En el s. XX la nòmina d'erudits abasta Josep Paradera, Josep Gelabert, Salvador Anticó, Josep Masdeu i Josep M. Cervera. Mn. Joan Pagès i Pons (1921-2002), però, és el cas més paradigmàtic. En el decurs dels seus anys com a rector de les Preses (1963-99) va obrar la seva tasca a l'empara del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, els Amics de Besalú i el seu Comtat i revistes locals. Autor de set llibres dedicats a Olot, les Preses i les valls de Bas i de Biana.

LES PROFESSIONS LIBERALS

28

Constitució de l'Agrupació de Ciències Mèdiques de Girona.

70

Determinades titulacions han esdevingut una plataforma permanent d'implicació al coneixement territorial tant per via dels col·legis amb més recursos i aplicació pública com a títol individual per part dels seus membres. El cas es dona sovint entre els professionals de les ciències naturals, proclius a un acostament envers les ciències socials, supòsit que difícilment es produeix en sentit contrari. Pren així carta de naturalesa el rol del científic humanista. Exemplifiquen actualment aquest paper el metge psiquiatre Jordi Pujiula i el metge estomatòleg Antoni Noguera, presidents respectius del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca i dels Amics de Besalú i el seu Comtat.

Pel que fa als farmacèutics, el banyolí Pere Alsius i Torrent va encetar la tradició, que en el decurs del temps va ser seguida per Anselm Font, titular de Celrà; pel figuerenc Alexandre Deulofeu, que, una vegada retornat de l'exili l'any 1947, va elaborar una teoria sobre les civilitzacions, els cicles històrics i l'origen del romànic; pels gironins Josep M. Pla Dalmau i Carles Cardelús en el camp de la història de la ciència, i per Joaquim Puigvert, de Vilobí d'Onyar, creador visual. Pla alhora va ser el promotor de la publicació col·legial *Analectas Farmacèutico-Gerundenses*.

En el camp de la medicina, el punt d'arrencada se situa en el s. XVIII amb l'impuls donat a

l'elaboració de topografies mèdiques orientades a discernir les relacions entre el medi ambient, les condicions de vida i de treball i les infermetats epidèmiques. Els treballs varen esdevenir útils tant per a la medicina com per a la geografia, la sociologia i l'ecologia. A les comarques gironines es varen elaborar vint-i-dues topografies entre 1812 i 1952. Una versió contemporània podrien ser els estudis de Conxita Rojo sobre els efectes de la tramuntana o la del farmacèutic Josep M. Pla Dalmau sobre el vent de Garbí. D'altra banda, han conreat la història local Josep Pascual, Pompeu Pascual, Joaquim Danés, Benet Julià, Josep M. Corominas,

Alexandre Deulofeu en una creació gràfica d'Eduard Bartrol.

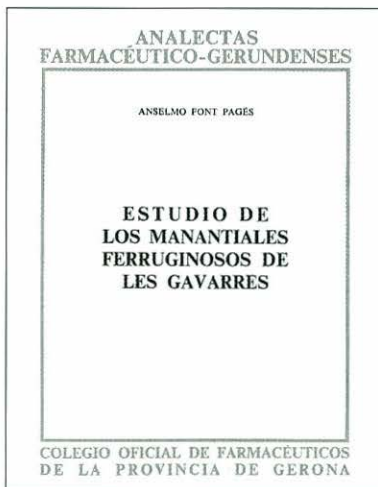
L'exili americà

El franquisme fagocità els professionals més compromesos amb l'ideari republicà. Alguns passaren a França però la majoria de gironins van optar per Amèrica.

Josep Cuatrecasas i Arumí,
botànic
Miquel de Garganta i Fàbrega,
botànic
Josep Pascual i Buxó,
lingüista
Pompeu Pascual i Carbó,
metge
Manuel Pérez i Vila,
historiador
Cèsar Pi-Sunyer i Bayo,
farmacèutic
Miquel Santaló i Parvorell,
geògraf
Lluís Santaló i Sors,
matemàtic
Marcel Santaló i Sors,
matemàtic

Ramon Vinyes o Josep M. Vilaseca. D'altra banda, Francesc Campderà va excel·lir com a demògraf, Joaquim Codina com a micòleg i, en la història de la ciència, Gaspar Casal. Per la seva part, l'oftalmòleg Bonaventura Carreras i Duran va ser l'enllaç a Madrid entre l'Institut d'Estudis Gironins i el CSIC.

En el s. XIX Joaquim Bassegoda i Amigó va iniciar la història de l'arquitectura, i amb posterioritat Josep Danés i Torras, juntament amb Lluís Bonet i Garí, formà l'Estudi de la Masia Catalana (1923-1936), que va romandre amagat mentre va viure Franco i que a hores d'ara és al Centre Excursionista de Catalunya. Noves fornades d'arquitectes continuen la dedicació.

L'Agrupació de Ciències Mèdiques de Girona

L'organització mèdica col·legial enquadra l'estudi a través de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears (1872), que agrupa una vuitantena d'associacions i societats especialitzades en l'àmbit de la salut i una vintena de filials comarcals (Alt Empordà, Cerdanya, Garrotxa). Malgrat no ser inscrita en el registre d'acadèmies de Catalunya, és modèlica per la transversalitat, territorialitat i treball en xarxa. L'any 1997 aplegava 16.000 socis. Publica annals i obres de referència i convoca beques i premis. L'Agrupació de Ciències Mèdiques de Girona, fundada l'any 1954, és la filial per a l'àmbit de la demarcació.

Des del dret són ressenyables Josep M. Puig Salellas, Pelayo Negre i Joaquim de Camps. Francesc Ferrer, professor mercantil, ha menat una dedicació continuada a la història de l'economia, la societat i la llengua. I l'enginyer Frederic Macau va ser l'autor d'un teorema de l'Empordà sobre el golf de Roses i la geometrització comarcal per la tramuntana.

Els estudiosos locals compten amb un seguit de recursos que canalitzen la seva tasca pel que fa a la sociabilitat, la publicació de treballs, el finançament de recerques i el reconeixement de la labor: els centres d'estudis, les publicacions especialitzades i el sistema de beques i premis.

El foment de la recerca local s'ha de situar a l'entorn dels certàmens literaris i històrics nascuts a les darreries del segle XIX, i que varen anar evolucionant al llarg del segle XX a soplug del tercer sector, l'Església, l'administració local i certs filantrops com Rafael Patxot Jubert, Francesc Cambó Batlle i Miquel Mateu Pla.

A la ciutat de Girona contemporàniament varen tenir un cert relleu els premis Consolat de Mar d'economia (1970-1984), el Julián de Chía d'història (1973), i el Carles Rahola d'assaig (1980), que varen guardonar diferents professionals ja establerts com Pompeu Pascual, Pere Pla o Rafael Torrent, i una generació emergent d'historiadors que va posicionar-se, com Joaquim Nadal, Lluís Maria de Puig o Ramon Alberch.

Amb posterioritat, però, la literatura va guanyar terreny a la història, i assoliren fermesa els Premis Literaris de Girona, nascuts des de la iniciativa ciutadana i actualment gestionats per la Fundació

Anna Vila, Ramon Moreno i Emili Garcia en la presentació dels resultats de la beca de ciències naturals del PFE 1999.

Prudenci Bertrana. Igualment succeí amb el Just Manuel Casero, de la Llibreria 22, i el 8 de Març, de la Sectorial gironina de la Dona, de CCOO.

Al conjunt de la demarcació la comarca de la Selva és la que ha pres més dimensió quant a certàmens, amb els Premis Recull de Blanes, el Josep Moragues de ciències socials, Sant Elm de comerç marítim i el Montseny. A la Garrotxa, hi ha els Premis Ciutat d'Olot i la Beca Pruena, i al Gironès els Premis Literaris de Cassà, que promou la Colla Excursionista Cassanenca.

Pel que fa a la recerca territorial, la situació actual és tributària dels canvis sociopolítics operats d'ençà de les eleccions locals de 1979, i respon a una tipologia d'actors institucionals, la societat civil i les petites empreses.

Les beques i premis que prenen el món local com a àmbit d'aplicació responen a diferents interessos per part dels patrocinadors, que operen estratègicament a partir de polítiques de servei públic i/o el

Albert Pujadas i Pep Vila, primers becaris del PFE amb Carles Pàramo, ponent de Cultura de la Diputació, 1998.

màrqueting de comunicació. L'oferta s'adreça genèricament a investigadors, professionals i agents de desenvolupament. En uns casos els criteris es dirigeixen a cobrir àmbits d'interès predeterminat, i en altres s'admeten indiscriminadament temàtiques diverses.

L'any 2000, l'oferta consolidada a la circumscripció s'agrupava bàsicament a l'entorn de sis eixos: ciències socials i naturals, arts plàstiques, creació literària, periodisme, musicologia i educació.

Tenen establertes beques els municipis de la Bisbal d'Empordà, Cassà de la Selva, l'Escala, Figueres, Girona, Llagostera, Olot, Palafrugell, Palamós, Salt, Sant Feliu de Guíxols i Torroella de Montgrí. També en tenen la comarca del Pla de l'Estany i espais naturals com les Gavarres i la Costa Brava. D'abast intercomarcal, són les convocades pel Patronat Eiximenis, la Isidre Bonshoms d'economia de Caixa de Girona i la de recerca sindical de la Intercomarcal de Girona de la CONC.

Les arts plàstiques s'ubiquen a la Bisbal d'Empordà, Girona, Olot i Quart. La periodística, a l'entorn dels premis Manuel Bonmatí de Girona i Cadaqués

Mecenes

L'autor, investigador al CNRS, va ser comunicant a la XXIX UCE (1997).

Una hipòtesi fonamental seria que no crec que hi hagi hagut cap moment en la història de la humanitat en què s'hagi pogut fer ciència sense un mecenatge, una administració, una institució, algú que hagi pagat els científics. Sempre que no hi ha hagut cap institució política o qualsevol tipus de mecenes que s'hagi interessat pels científics, no hi ha hagut ciència. I això continua exactament igual. El gran problema és que la ciència per si mateixa no ha tingut mai interès o n'ha tingut per a poca gent. (...) N'hi ha pocs que facin el que realment creuen que han de fer i que rebin diners per fer-ho.

LLORET, Antoni: "Història del naixement de la ciència (del s. XX AC al s. XV DC)" a *A la ratlla del 2000: història i manipulació*, Fundació Universitat Catalana d'Estiu, Barcelona/Prada, 2000, p. 202 i 212.

amb el Carles Rahola. La música té com a centres Figueres i Banyoles, l'etnomusicologia a les Preses, i l'educació, a Girona i Figueres.

L'ASSEMBLEA INTERCOMARCAL

30

Presidència de la XLIII Assemblea celebrada a Martorell l'any 2000.

74

A iniciativa del Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (CECI) l'any 1950 es va celebrar a Martorell la I *Asamblea Intercomarcal de Investigadores del Penedès y Conca d'Òdena*, amb un propòsit polític i científic alhora: afirmar el sentiment comarcalista com una manera de vivificar la catalanitat — atesa la manca d'altres expressions possibles en el franquisme— i posar en contacte investigadors universitaris i independents per a fornir reflexions útils per a la seva tasca. La presidència fou compartida pels professors Joan Mercader i Pere Bohigas i dos investigadors independents, Albert Ferrer i Josep Iglésies.

Joan Mercader havia estat el fundador del CECI, deixeble de Ferran Soldevila als Estudis Universitaris Catalans, i va pertànyer al grup de Vicens i Vives. Iglésies era advocat i enginyer tèxtil, havia estat secretari de la ponència de la divisió territorial de la Generalitat republicana i tenia una obra reconeguda com a geògraf i historiador.

El ressò obtingut en els medis acadèmics va estimular una nova edició de l'experiència que va tenir lloc a Santes Creus l'any 1953 com *Asamblea Intercomarcal de Investigadores de las Comarcas Catalanas*. Les ponències de Jaume Vicens i Vives i Agustí Duran i Sanpere plantejaven unes bases per a

l'ordenació i modernització dels estudis locals a Catalunya que malauradament a hores d'ara no s'han assolit.

El desenrotllament precís de la idea va quedar alterat tot just un any després, quan el Dr. Mercader Riba, ideòleg i mantenidor del procés, es va traslladar a Madrid per treballar com a investigador al CSIC, la qual cosa va pertorbar els lligams que havia establert amb professors de la Universitat de Barcelona. Malgrat aquesta significativa absència es va projectar definitivament la instauració de l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos com

a plataforma itinerant. Els seus inicis varen ser difícils per la malvolença del règim. En aquest sentit la casuística a les comarques gironines és significativa. La trobada de l'any 1959 s'havia previst a Figueres i hagué de convocar-se imperativament com a *Assemblea Intercomarcal de Història*, i tot i això l'alcalde de la ciutat la va boicotejar a darrera hora. Es va poder salvar la situació per la intercessió de Miquel Mateu, que va accedir a fer-la a porta tancada al castell de Peralada. Igualment, l'edició de 1964 a Banyoles es va enrair per la pressió i la manipulació oficials.

Ganxònia va acollir la tercera cita a la circumscripció.

Cartell de l'estada a la capital dels Ports.

Les adversitats també s'estengueren a l'organització. L'Institut Municipal d'Història de Barcelona (Casa de l'Ardiaca) per ordre consistorial no va poder acollir la Comissió Permanent de l'Assemblea, que finalment s'aixoplugà al Centre Comarcal Lleidatà.

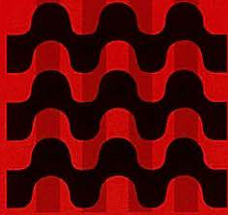
L'any del cinquantenari el llegat de l'Assemblea es recolzava en les 43 edicions celebrades al Principat, Catalunya Nord, País Valencià i Andorra, i en un fons de més de 1.600 treballs.

Una labor reconeguda

Albert Manent, director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya, ha posat manta vegades la seva vessant com a publicista al servei de la difusió dels estudis locals.

Durant el franquisme, un dels elements que més van contribuir a refer el teixit cultural fora de Barcelona i a mantenir un caliu foren els estudiosos locals, aquells que Xènius anomenava —i ho he repetit moltes vegades— “els solitaris de Catalunya”. Convé de subratllar l'esforç, lluitant contracorrent, per exemple, de les Assemblees Intercomarcals d'Estudiosos, iniciades el 1950 a Martorell per la tenacitat i el guiatge de Josep Iglésies i Antoni Bergós. Calia enfrontar-se amb cacics locals anticatalanistes o amb reietons com els governadors civils, tots plegats enemics de l'ús normal de la llengua catalana i que, al principi, obligaren a uns grotescos equilibris bilingüistes. Les Assemblees encara duren avui, i aleshores van escampar una llavor fructífera per desvetllar vocacions o per donar alè als que ja havien treballat abans de la guerra (...)

MANENT, Albert: “L'explosió bibliogràfica local”, a *La Vanguardia*, dimarts 3 de setembre de 1985.

EL PATRONAT EIXIMENIS

31

Integrants del Consell Plenari del Patronat, setembre de 1999.

76

La Diputació de Girona va emprendre el mecenatge envers l'edició d'estudis locals i comarcals arran de la fundació de l'Institut d'Estudis Gironins, obra que es va institucionalitzar l'any 1962 amb la creació d'un ens especialitzat: el Patronat Francesc Eiximenis.

El Patronat fou possible per l'empenta mantinguda per l'IEG, el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, l'Institut d'Estudis Empordanesos i el Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca. També fou essencial la intervenció estratègica de Ramon Guardiola i Rovira, vicepresident i ponent de Cultura de la Diputació, que va convertir-se en el seny ordenador dels centres amb

l'establiment d'una política federativa.

Guardiola, vinculat estretament al Règim, va ser alcalde de Figueras (1960-73), diputat provincial (1961-73) i procurador a Corts (1964-67). Inspirador de l'institut empordanès i bon coneixedor de la realitat del sector, va implantar de manera decidida les recomanacions de la *Asamblea de Instituciones Culturales de las Diputaciones Provinciales* (Saragossa, 1962).

En el decurs del temps es varen anar adscriuint al patronat les successives agrupacions d'estudiosos, com els Amics de Besalú i el seu Comtat, l'Associació Arqueològica de

Girona, l'Institut d'Estudis Ceretans, el Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, l'Institut d'Estudis del Baix Empordà, el Centre d'Estudis Selvatans i dos ens de configuració diferent als anteriors: el Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona i el Col·legi Universitari de Girona. El Cercle d'Estudis Històrics i Socials de Girona va ser el darrer centre incorporat en el segle XX.

Amb la recuperació històrica de la Generalitat de Catalunya

el Patronat va integrar la representació del departament de Cultura als seus òrgans (1982).

La I Trobada de Centres d'Estudis Locals i Comarcals de les terres de Girona, celebrada a Sant Medir l'any 1996, va prendre el pols a l'estat del moment identificant els reptes dels centres i el mateix Patronat: imatge i comunicació, les relacions universitàries, la qualitat de la recerca, les formes de gestió i les noves tecnologies. Les conclusions del debat varen posar de manifest la necessitat d'iniciar un procés d'*aggiornamento*.

El Patronat celebra regularment els actes al saló de sessions de la Diputació de Girona, ens fundador i tutelar.

La Diputació de Girona l'any 1997 assumí els postulats i va establir les bases de futur del Patronat propiciant la refundació, actualitzant la seva estructura des del respecte a l'autonomia dels centres adherits, que de llavors ençà es circumscriuen als de naturalesa associativa.

A hores d'ara el Patronat federa i coordina la xarxa associativa dedicada a la investigació local i comarcal, i articula les relacions dels centres gironins amb els seus homòlegs dels països catalans, espanyols i transnacionals. Al mateix temps, ofereix un ventall de recursos al servei de la recerca.

L'excepció gironina

J. Nadal, en tant que vocal, l'any 1977 va promoure l'adhesió del Patronat Eiximenis al conseller d'Ensenyament i Cultura de la Generalitat restablerta, Pere Pi i Sunyer. L'expectativa política feia previsible la desaparició de les diputacions i l'assumpció de les seves competències pel govern autonòmic.

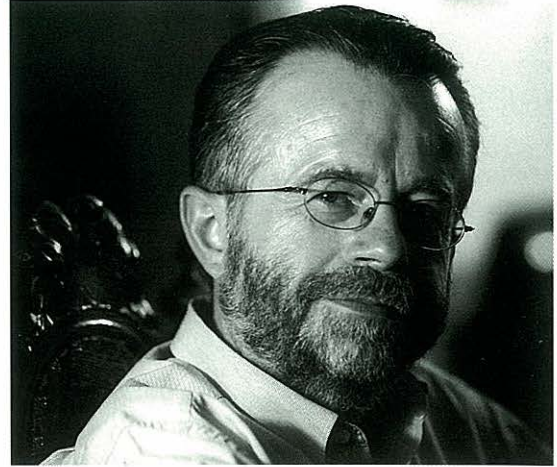
(...) És important de remarcar que, sota el patrocini intel·ligent de la Diputació de Girona, les comarques gironines ofereixen ara, i això és excepcional en el panorama català, una estructura coherent i sòlida de centres d'estudis d'arrel comarcal que la Generalitat heretarà i està obligada a conservar i impulsar. I a més, les reticències que hom podia oposar a alguna d'aquestes publicacions pel seu origen diguem-ne para-oficial i en certa manera bunkeriana han de dissipar-se totalment puix que totes aquestes institucions han sabut fer un procés de liquidació i neteja del passat i actualització seriosa que les fa perfectament vàlides de cara al futur.

NADAL I FARRERAS, Joaquim:
"Notícia de bibliografia de les comarques gironines", a la *Revista de Girona* núm. 85, p. 454, 4t. trimestre de 1978.

El fillòleg Josep Maria Vila i Medinyà (Celrà, 1952) es complau a definir-se, amb humor, com a investigador privat. Fill de ferroviari, va haver de compatibilitzar l'estudi amb el treball. Des de l'edat de 16 anys és funcionari de l'INSS. Amb una professió tan allunyada de la vida acadèmica ha desenvolupat una carrera prestigiosa com a historiador de la llengua, la literatura i les pràctiques culturals: el teatre, l'erotisme i la cuina. Bon coneixedor de la realitat rossellonesa i curador de la revista de poesia *Senhal*, ha publicat tant en editorials públiques i privades com als centres d'estudis. El seu perfil és vàlid per a aproximar-se als estudiosos que fan recerca des de fora de la universitat i la docència.

- Quines possibilitats i limitacions té l'investigador independent?

L'investigador que treballa pel seu compte pot dedicar-se a perseguir els temes que més li plauen sense haver de sotmetre's a capricis o a formulacions acadèmiques dels seus superiors jeràrquics. Pel que fa a les mancances que afecten qualsevol corredor solitari, sovint s'ha de pagar les despeses auxiliars (viatges, fotocòpies, microfilms) ja que investiga sense cap xarxa de suport. Tot i això, tinc un deute de reconeixença amb Josep Benet, Albert

Pep Vila en una imatge de 2001.

Manent, Josep Maria Nadal o Albert Rossich, entre moltes altres persones que m'han ajudat.

- Com us organitzeu per a treballar?

Diuen que els gats tenen set vides. Com que jo no estic segur de poder viure-les, aprofito la primera per gaudir amb allò que més m'agrada. Sempre he sigut conscient del pas inexorable del temps, i per això m'afanyo a aprofitar-lo. Entre els goigs de la vida voldria destacar el de la lectura i l'escriptura, ja que un és allò que llegeix perquè hi troba altres paisatges de l'ànima. Des que Gutenberg, amb vint-i-sis soldats de plom, va voler conquerir el món, que sempre m'he trobat a gust entre la lletra impresa. D'entre les poques virtuts que em reconec, la constància, la disciplina i la regularitat són com un corrent de sang calenta que m'empenyen a tirar endavant.

- Quin balanç feu de la vostra carrera? Què us mou a seguir?

Des del moment que treballes per a tu mateix el currículum no serveix per a res ja que no et pots penjar cap medalla. M'interessa trobar en els llibres i en l'escriptura una part de la meua vida, i de la dels altres. Crec que la literatura, entesa en un sentit ampli, és un destí. Això m'obliga a seguir degustant aquest reflex del meu esperit.

- Pel fet d'anar per lliure sembla que un investigador no té gaire reconeixement acadèmic i social. El món universitari en pren consciència?

Encara que estic fora de la universitat, em trobo còmode en la meua situació. Tot i això, he de reconèixer que sovint em criden —i he de dir que em sento molt afalagat— perquè participo en diversos projectes de recerca que duu a terme la Universitat de Girona i la de Barcelona.

- Els centres d'estudis són útils? Què els sobra i què els manca?

El passat català, en tots els aspectes, és molt ric, i això obliga els centres d'estudis a divulgar-lo i explotar-lo convenientment. Ara que sembla que han trobat un cert recolzament institucional en la gestió, crec que s'hauria d'anar per buscar una

fórmula per tal de remunerar els col·laboradors, per oferir beques consensuades als estudiosos sobre aquells aspectes o temes més mal atesos de la nostra història o passat.

- Centres generalistes o especialitzats?

La paradoxa del nostre temps és que l'augment dels coneixements i dels mitjans tècnics per posar-los a l'abast de tothom creix en paral·lel a l'analfabetisme funcional de bona part de la població de classe alta i mitjana, que ha desertat de les seves responsabilitats, en això que en diuen "societat civil". No sé com s'hauria de fer perquè la cultura no fos cada dia més un reducte per a especialistes, una institució de beneficència.

- Què en penseu de les relacions entre els catalans del sud i els del nord?

Després de segles de desconeixença mútua, caldria trobar punts comuns per superar les fronteres mentals que encara atenallen els nostres esperits, tot i que els rossellonesos són una minoria poc activa al seu propi país. M'enorgulleixo d'haver obert una escletxa de coneixement entre gent de bona fe d'una i altra banda de les Alberes que encara senten la fibra d'un viure català en comú.

LA COORDINADORA

32

Públic assistent a la inauguració de l'exposició Els Centres d'Estudis. Girona, 1998.

80

Esdevé paradoxal constatar que fins l'any 1988 no s'havia fet cap intent per agrupar els centres d'estudis fora del marc estatal de la CECEL —a la qual d'altra banda ben pocs pertanyien— malgrat el nombre d'existents, alguns dels quals havien assolit mig segle d'història.

L'aparició dels *Plecs d'Història Local* l'any 1986 va instaurar una tribuna que alhora va ser i és un punt de trobada i debat periòdic del sector.

La mediatització en va ser el ferment. Des d'aquelles pàgines Andreu Mayayo va fer una crida “Per la Federació dels Centres d'Estudis locals i comarcals de Catalunya”.

Les bases es varen posar l'any 1991 quan els centres catalans, valencians i mallorquins integrats a la CECEL varen convocar a Lleida el I Congrés de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Antoni Gavaldà i Joaquim Albareda varen llançar la proposta de creació de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, que es va constituir formalment a Vic l'any 1992, amb 23 centres. L'any 1994 ja n'havia 43, amb un potencial de 30.000 socis i un catàleg de 240 publicacions.

Amb dificultats, la CCEPC s'ha anat organitzant, primer amb el recolzament de la Universitat Pompeu Fabra i a hores d'ara a

través l'Institut d'Estudis Catalans, la qual cosa pressuposa un enquadrament acadèmic adient.

La Coordinadora ha celebrat congressos científics a Lleida (1994), Palma de Mallorca (1997) i Barcelona (2001). Disposa d'una diagnosi del sector: *El Llibre Blanc* (1998). Han ocupat la presidència Mercè Renom (CECBL), Santi Ponce (CESO), Josep Borrell, Carme Vidal (IEI) i Josep Santemases (Centre d'Estudis del Gaià). Francesc Viso n'és el secretari tècnic.

Una proposta de futur: l'Observatori de la Recerca Local de Catalunya

Funcions:

- Elaborar un Pla Estratègic per al desenvolupament del moviment d'estudis locals.
- Articular l'hegemonia del model de centre geocentrista amb les expressions emergents.
- Establir criteris de certificació amb pautes de qualitat i deontològiques.
- Estendre una cultura de xarxa.
- Implantar les TIC com a instrument de treball i difusió. Creació d'un portal temàtic.
- Mantenir lligams amb les estructures federatives internacionals.
- Impulsar un pla de formació de directius de centres, editors científics i gestors de recerca.

SAPENA, Carles: *Reptes estratègics dels instituts d'estudis comarcals*. Jornada de debat sobre el futur de l'Institut d'Estudis Empordanesos, Figueres, 20-10-2001.

Un conflicte de mentalitats

El Dr. Gavaldà, president de l'Institut d'Estudis Vallencs, va explicar en una entrevista les bases de la creació de la CCEPC.

- A veure, aquest Congrés de Centres d'Estudis que prepareu a Lleida, com ha sorgit?

- Tu imagina't les coses com són. Ha sorgit a Madrid. Som uns centres d'estudis de Catalunya que estem ajuntats a Madrid en una confederació que es diu Confederación Española de Centros de Estudios Locales, que depèn del CSIC (Consejo Superior de Investigaciones Científicas), on participen centres de tot Espanya, molt variats, amb gent que pensa al revés de tots nosaltres.

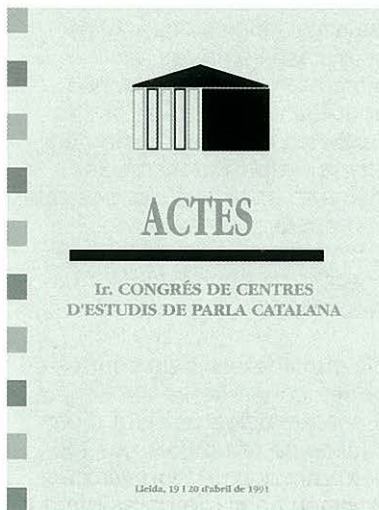
El nostre Institut i els de Girona estem a la junta d'aquesta confederació.

- Caram! Així ja heu arribat a la glòria.

- Tenim una feina feta molt important, i és que ens vam treure de sobre tot el sector feixista de la confederació. Jo no havia vist mai una dreta tan carcamal com la que hi havia allà. No, però fora de sèrie, eh! Tu has vist mai aquests "tios" del bigotet que no et deixen parlar en una reunió! Ens trobem amb gent del País Valencià i les Illes. I d'allí surt la idea del Congrés, finançat pels centres convocants. Ja veus com va.

GARCIA, Xavier: "Antoni Gavaldà, recerca i lliçons d'història" a *Homenots del Sud*. Edicions El Mèdol. Tarragona, 1994, p. 124.

81

EL LLIBRE BLANC

33

*Santi Ponce, Josep Borrell i
Francesc Viso a l'acte de
presentació del Llibre Blanc.*

82

El *Llibre Blanc dels Centres i Instituts d'Estudis de Catalunya*, que, per encàrrec de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, va dirigir Antoni Gavalrà i Torrents (URV), va ser presentat a Girona l'any 1998. És l'instrument d'anàlisi més complet dels realitzats fins aleshores sobre la realitat del sector, que es fonamenta en les respostes a una enquesta que va abastar un univers de 66 centres pertanyents a les quatre circumscripcions (9 de Lleida, 12 de Girona, 19 de Tarragona i 26 de Barcelona). Malgrat obviar elements d'aprofundiment sociològic, és una eina eficaç d'aproximació a l'actualitat del moviment.

El *Llibre Blanc* posa en evidència l'extensió del fenomen en el conjunt del territori català i les singularitats pròpies de la rica diversitat de les experiències que, en els seus casos extrems, es concreten en la reconversió operada a l'Institut d'Estudis llerdencs de la Diputació de Lleida —que esdevé vaixell insígnia i excepció respecte als centres oficials del país— i el Centre de Lectura de Reus, orientat als postulats de l'ateneisme.

Els punts febles dels centres es poden concretar en l'absència d'una identificació clara d'uns mínims de referència que els permetin ocupar singularment un espai en el món associatiu i

acadèmic, la seva generalitzada manca de reconeixement públic ampli, propiciat pels seus interessos, que es perceben com a minoritaris entre el conjunt del cos social, i l'allunyament respecte a les preses de posició de la societat civil més activa, amb una manca de generació de propostes. També cal comptar-hi la migradesa en matèria d'equipament i autonomia financera.

Tenir un rol científic i social a exercir, i esdevenir actors independents de desenvolupament territorial,

Coordinadora
de Centres
d'Estudis de
Parla Catalana

Paradigma dels centres d'estudis

Model acadèmic

Societat d'investigadors
Erudició
Recerca individualitzada
Publicació de literatura gris
Notariat cultural
Atomització
Congregacionisme
Subscriptors
Finançament bàsicament públic

Model gestionista

ONG. Agència de serveis
Recerca aplicada
Treball en equip
Difusió diversificada
Pol científic i cultural
Cooperació i treball en xarxa
Participació i encaix amb l'entorn
Nous públics
Economia orientada a l'autofinançament

amb capacitat organitzativa i impacte cívic, són els reptes plantejats. El futur determinarà si l'opció final és mantenir-se

com a clubs restringits o actualitzar-se extensivament com a agents de creació de saber. Joan Saqués i Roca

recordava sovint a Girona que els centres d'estudis seran el que ells mateixos vulguin ser. El debat resta obert.

El quid de la qüestió

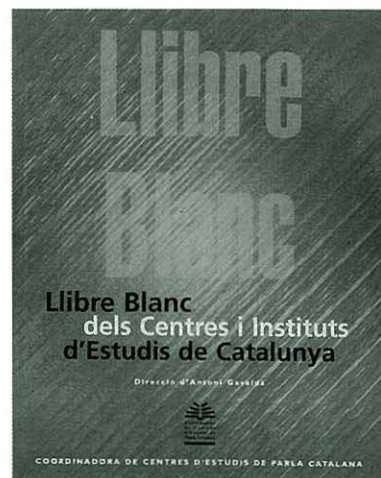
L'autor dóna compte del context en què s'inscriuen els centres.

L'efecte reequilibrador d'aquests centres en el paràmetre cultural és innegable. Per una banda, potencien el coneixement de zones de Catalunya que, per la seva poca rellevància demogràfica o econòmica, no entren en els plans dels centres acadèmics de més pes. Per l'altra, la seva dinàmica interna permet treballs interdisciplinaris difícils d'aconseguir a la universitat a causa de la barrera invisible,

però estanca, que separa els departaments. Com és habitual en la majoria d'iniciatives de la societat civil catalana, regna el voluntarisme: tot gira al voltant de poques persones que treuen el temps d'on poden. Aquesta manca de professionalització no impedeix, però, que es tirin endavant nombrosos projectes de recerca i que l'aportació científica al pandemòni cultural es mantingui viva.

PUIGVERT I GURT, Xavier: "Els centres d'estudis de la Garrotxa i la recerca humanística" a *El Plafo*, núm. 2, p. 1, novembre de 1997.

Portada del Llibre Blanc del sector.

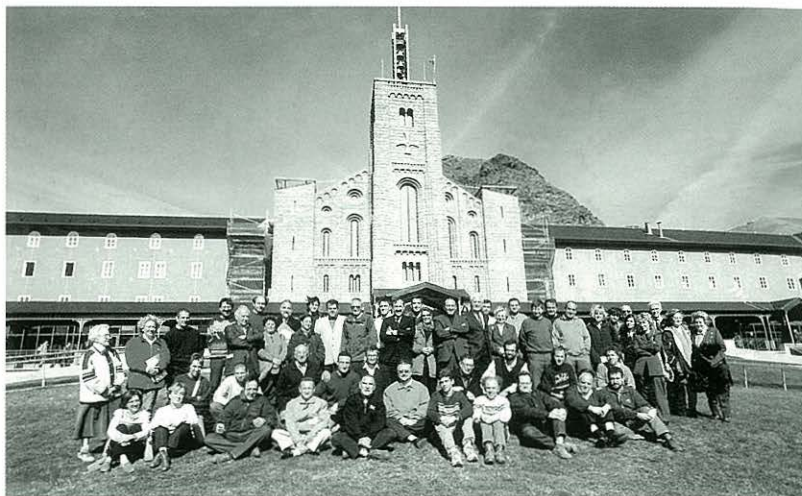

La relació entre les societats d'estudiosos del Llenguadoc-Rosselló i Migdia-Pirineus amb els corresponents de la regió de Girona i el Comitè Andorrà de Ciències Històriques es va establir per iniciativa de l'Acadèmia d'Arts i Ciències de Carcassona a Caunas Menerbés l'any 1991.

Aquellencontre va propiciar successives reunions anuals celebrades a Sant Miquel de Cuixà, Girona, Andorra la Vella, Besiers i Puigcerdà, la qual cosa va crear un marc de contacte que va fer possible la fundació de la Unió de Centres d'Estudis Transpirinencs a Tolosa de Llenguadoc l'any 1997, amb un règim de doble associació a

França i Espanya. Els impulsors i presidents respectius són Serge Caulet, de la Societat d'Estudis Històrics de Trebes, i Salvador Torrent Masip (†), de l'Institut d'Estudis Ceretans.

L'esperit que anima l'entitat es concreta de manera efectiva amb la convocatòria biennal del Col·loqui d'Estudis Transpirinencs (Núria, 1998 i 2000). El repte de la UCET és cohesionar a l'entorn dels seus postulats cooperadors tant l'academicisme del nord, que es caracteritza pel seu profund classisme, com els centres de la vessant sud. La concertació en projectes d'interès comú i l'impuls de grups de treball són les vies d'interacció que explora.

Participants al II Col·loqui d'Estudis Transpirinencs. Núria, 2000.

A la França meridional el nucli dur de l'erudició gravita a l'entorn de l'Hôtel d'Assezat de Tolosa, que acull l'Académie des Jeux Floraux (1323), l'Académie des Sciences, Inscriptions et Belles-Lettres (1640), l'Académie de Législation (1851), la Société de Médecine, Chirurgie et Pharmacie (1801), la Société Archéologique du Midi de la France (1831) i la Société de Géographie (1882).

La Federació de societats acadèmiques i savantes de Languedoc-Pyrénées-Gascogne

aplega els nuclis locals d'estudiosos existents al territori i organitza congressos anuals, tot i que el centre amb més difusió és la *Entraide Généalogique du Midi Toulousain* (1997). D'altra banda, la Universitat de le Mirail compta amb el Grup d'Història dels Pirineus, que participa als congressos internacionals d'Història dels Pirineus que convoca la UNED.

Els *Annales du Midi*, especialitzats en el camp de les ciències socials i humanes, que gestiona un pol interuniversitari i produeix Edicions Privat, és la publicació científica de més relleu.

Les relacions transfrontereres a escala institucional s'emmarquen

Mapa de l'Euroregió.

Actes del I Col·loqui de Núria.

en la Comunitat de Treball dels Pirineus (Jaca). La Generalitat de Catalunya i les regions de Languedoc-Rosselló i Migdia-Pirineus varen subscriure la Carta fundacional de l'Euroregió l'any 1991 com a marc de col·laboració amb seu al Palau Pams de Perpinyà, relacions que es desenvolupen en el context del conveni marc europeu de 1980. El Tractat subscrit entre el Regne d'Espanya i la República Francesa el 1995 imposa en el seu desenrotllament una estreta tutela envers les iniciatives de les col·lectivitats territorials. A la península ibèrica, una experiència reeixida és la Fundació Rei Alfonso Henriques de cooperació hispano-portuguesa.

Altres contactes permanents des d'una vessant econòmica i sociocultural són animats per la

La societat occitana

Cristian Lagarda, de la Universitat de Perpinyà, dóna pistes sobre la realitat històrica i cultural d'oc.

El tret que més caracteritza Occitània és la seva indefinició, o més aviat la difuminació de la seva definició, tant pel que fa al seu territori com pel que fa a la seva història. Com a "territori de la llengua d'oc", té contorns ja bastant imprecisos però que sobretot no s'han identificat mai per plasmar-se en entitat política marcada més enllà de la divisió provincial o dialectal. La interrelació entre la seva complexitat geolingüística i l'absència de poder polític federador és òbvia, i té com a palesa conseqüència el fet que gairebé mai no s'ha estudiat Occitània com a conjunt des del punt de vista científic i universitari.

LAGARDA, Cristian: "Occitània, espai obert", a *El Temps* núm. 765, p. 27, 15 de febrer de 1999.

Fundació Occitano-Catalana i el Cercle d'Agermanament Occitano-Català, que dirigeix Joan Amorós i Pla, executiu empordanès que ha impulsat l'organització de l'Eurocongrés 2000 dedicat als països i regions de l'Arc Llatí del sud-oest de la Unió Europea.

EQUIPAMENTS

35

*Atenció a l'usuari a l'Arxiu d'Imatges
Emili Massanas i Buret de la Diputació
de Girona, 1999.*

86

Ales comarques gironines, els processos de relació entre els centres d'estudis i els equipaments patrimonials han experimentat canvis substancials. Les etapes evolutives se situen bàsicament en el darrer terç del segle XX i es poden concretar per dècades.

En els anys 70 els centres d'estudis varen promoure la instauració de museus (Torroella de Montgrí, Palamós); en els 80, els arxius animaren l'agrupació d'estudiosos (la Bisbal d'Empordà, l'Escala) per, finalment, constituir en els 90 centres annexats. Per la seva part, els històrics independents varen emprendre dinàmiques federatives.

La formació de centres satèl·lits respon en cada cas a estratègies diferents: de la lògica de creixement, al màrqueting de serveis o raons de caire instrumental. La casuística abasta el Centre d'Estudis Dalinians, l'Institut d'Estudis Nahmànides i l'Institut d'Estudis del Museu del Cinema.

Casos a part són els centres de documentació de fundacions com la Josep Pla i Ernest Morató (Palafrugell) o Josep Irla (Sant Feliu de Guíxols). La Societat Internacional Walter Benjamin (Portbou) i el Centre d'Estudis Trobadorescos (Castelló d'Empúries).

Des de la UdG es va donar un cert paral·lelisme a l'entorn dels

instituts de recerca, ahora que es va aplicar l'extensió del model de càtedres associades com la d'Art i Cultura Contemporanis (Museu de l'Empordà) o d'Estudis Marítics (Museu de la Pesca).

Altament un canvi significatiu va ser propiciat per les expectatives dipositades a redós del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, el Paratge Natural d'Interès Nacional de l'Albera, el Parc Natural del Cap de Creus, la Reserva Marina de les Illes Medes, el Parc Natural del Cadí Moixeró i el Parc Natural del Montseny.

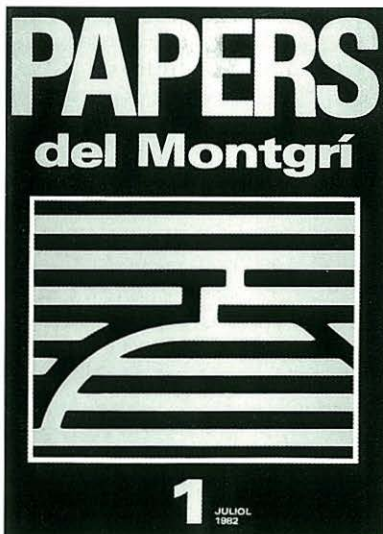

Tot plegat va suposar el capgirament del mapa existent, malgrat que no s'ha formulat una carta de recursos dels diferents ens de recerca.

La professionalització en la gestió dels equipaments de la descripció va donar lloc al naixement del corporativisme a Catalunya: arxivadors/es (1985) i museòlegs/logues (1995).

En el camp documental l'acció de més impacte mediàtic ha estat la difusió fotogràfica. Aquesta tasca és tributària de la labor pionera del col·leccionista i estudiós Emili Massanas i Burcet. A la ciutat de Girona

Publicacions periòdiques de centres patrimonials gironins.

l'any 1999 es varen censar vint-i-quatre arxius d'imatges i prop de tres milions de registres. Tanmateix, són remarcables les actuacions del Consell Comarcal del Pla de l'Estany, el Col·legi d'Arquitectes i el Taller d'Història de Maçanet de la Selva. Tot això es concreta en la convocatòria periòdica de les Jornades Antoni Varés d'imatge i recerca històrica, cita de referència de la fotehistòria peninsular.

La dedicació titular de diferents biblioteques de la xarxa gironina a estudiosos ha estat una mostra de reconeixement públic a la seva labor: Ramon Grabolosa (Castellfolit de la Roca), Lluís Barceló (Palamós), Francesc Caula (Sant Joan les Fonts) i Jaume Marquès (Sils).

Arxius, museus i estudiosos

S'hauria de dotar de més recursos aquestes institucions dedicades a la història. En canvi, caldria que se'n diferenciessin les funcions (pedagògica, recerca), que es coordinessin les unes amb les altres, que establissin uns majors vincles amb la Universitat (tant departaments com instituts i centres d'estudis) i al mateix temps que ho fessin amb l'univers dels estudiosos locals i d'aquells homes i dones que, des de fora dels àmbits acadèmics, o en els seus límits exteriors, han fet de l'estudi històric una passió genuïna.

DUARTE, Àngel: "Entre la ciència i la pedagogia cívica", a *Serra d'Or* núm. 490, pp. 18-19, octubre de 2000.

87

blanda

PUBLICACIÓ DELS AJUNTAMENTS DE JUANES
REU 30034

PRESENTACIONS

- Presentació de l'obra *Estadística de Barce*, Ramon Ramon Ripoll
- La història de l'obra *Plànol*, Antoni Ripoll Ripoll

RECERQUES

- El món i el món on era *Canal de Gal*, Miquel Àngel
- Arquitectura i ornament de l'edifici de Barce de 1900 a 1910, Joan Guas i Galadí
- La història d'un edifici i la seva evolució a Barce, Ramon Ripoll Ripoll
- El món i el món on era l'obra *Plànol* de Ramon Ripoll Ripoll
- El món i el món on era l'obra *Plànol* de Ramon Ripoll Ripoll
- El món i el món on era l'obra *Plànol* de Ramon Ripoll Ripoll
- El món i el món on era l'obra *Plànol* de Ramon Ripoll Ripoll

NOTÍCIES DE L'ARXIU

- El món i el món on era l'obra *Plànol*
- El món i el món on era l'obra *Plànol*

EDITORS

36

Joan Casulà i Vilanova (1918-1997), home polifacètic i singular. Com a editor va aconseguir obviar els problemes de censura amb el nomenament com a delegat garrotxí del Ministerio de Información y Turismo: el censurat censor.

88

A la demarcació de Girona, l'empresariat, la societat civil i els ens locals mantenen una activitat editorial orientada fonamentalment a la producció bibliogràfica territorial.

En el segle XIX i bona part del XX certs impressors varen exercir també com a editors, essent representatives d'aquesta doble dedicació les cases Maideu de Ripoll i Dalmau Carles Pla de Girona. L'any 1981 can Dalmau va ser absorbida pel grup Alzamora d'Olot, *holding* que té l'origen en la impremta fundada per Pere Alzamora Michel el 1900.

Els primers editors independents varen sorgir en la segona meitat del segle XX. La iniciativa més emblemàtica va ser la menada per

Joan Casulà i Vilanova amb la Biblioteca Olotina (1947-1977), que va assolir 115 títols, i l'any 1982 amb els Papers de l'Arxiu Casulà.

L'etapa més rica, però, es va viure en l'immediat postfranquisme amb diferents experiències com les Edicions Federals, que va dirigir Rafael Pascuet. Els nuclis vigents se situen a l'Alt Empordà, la Garrotxa, el Baix Empordà i la ciutat de Girona.

A Figueres, Carles Vallès va ser capdavanter en l'edició comarcal. D'aquella deu va rebre el bateig professional Jenar Fèlix, creador d'Edicions El Brau i Nord-est Distribucions, l'única distribuïdora existent a les comarques gironines.

Carme Simon, bibliotecària a l'ensens que editora, produeix a la Garrotxa Els Llibres de Batet, amb una cura formal extrema. D'altra banda, Miquel Plana és reconegut en l'art de la bibliofília. A redós del mestratge de Jaume Bach, Olot va sentar plaça en el terreny del disseny gràfic.

Edicions del Baix Empordà és el referent palafrugellenc que codirigeixen el periodista Santi Massaguer i el llibreter Quim Turró.

Pel que fa a Girona, Edicions Gòthia, fundada per Francesc Ferrer i Gironès, va cobrir un espai. I tot just de l'any 1999 són CCG Edicions —de la nissaga d'impressors Curbet— i la col·lecció Baldiri Reixac, de

l'empresa de serveis socioeducatius Dlleure.

En l'àmbit català és indispensable ressenyar dues iniciatives abocades als estudis locals: la finida Editorial Montblanc-Martin i la vigent Rafael Dalmau, que des de 1946 publica la col·lecció Episodis de la Història.

Des de la societat civil cal posar en valor la Fundació Pere Simon d'Olot, la col·lecció Mos de música tradicional, que dirigeix Robert Roqué, els col·legis professionals d'aparelladors i d'arquitectes i les publicacions del Bisbat de Girona, així com les aportacions de la premsa local i comarcal.

Respecte al principat són modèliques la Fundació Noguera i la Fundació Salvador Vives Casajuana i el vincle establert entre el Centre d'Estudis Històrics de Terrassa amb la Fundació Torre del Palau.

Els llibres

Lo que está claro es que el viejo sueño humanista ha fenecido. Los libros no han humanizado la sociedad, es la sociedad la que ha industrializado la cultura.

Fitz-James Stuart, Jacobo: "El libro no está en peligro", a *El País Semanal*, 31-12-2000, p. 48.

El sector públic es concreta en la Diputació de Girona, els consells comarcals i una dotzena d'ajuntaments. d'entre els quals el de Girona és el que manté un activitat més regular i estructurada. La Diputació arbitra una política de partenariat amb els diferents agents; les seves publicacions senyeres són la *Revista de Girona*, els Quaderns de la Revista de Girona i la Història Comarcal, alhora que manté sèries dedicades al medi ambient, fotografia, assaig, periodisme, literatura, recerca i fonts documentals.

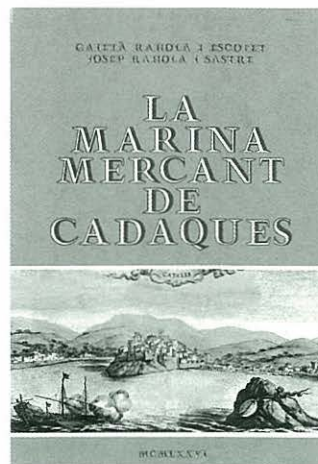
El mercat de vell gravita a l'entorn de tres noms: el llibreter Joan Cortés de Girona, el marxant Junqué de Palafrugell i Xavier Romero com a divulgador. A Barcelona, la llibreria Gabernet (1973) s'ha especialitzat en temàtica local catalana.

La Fundació Noguera

El notari Raimon Noguera i Guzman va fixar el propòsit del seu llegat.

*– A qui s'adrecen aquestes obres? Amb quina finalitat es publiquen aquests treballs?
– Publiquem aquells llibres que no es poden vendre a causa del seu cost tan elevat i que interessin a quatre "torrats", i també als investigadors i a les universitats de tot el món.
De fet, fem una feina que ja ha estat feta a tot arreu fa un segle o dos per les institucions. Però com que aquí les institucions pensen en les eleccions...*

SARDÀ, Zeneida: *Figures*. Eds. Destino. Barcelona, 1994, p. 165.

Títols corresponents a Edicions Federals i Dalmau Carles Pla.

LA COMUNICACIÓ CIENTÍFICA

37

*Presentació de la web del Patronat
Eiximenis. Fundació Pla, 1997.*

90

La comunicació social del coneixement s'ha articulat en el procés històric que neix amb el paper, i d'ençà del segle XV continua amb la impremta i les transformacions radicals del s. XX: els mitjans audiovisuals, multimèdia i finalment internet, que fa esclatar la tercera revolució industrial.

Bona part de les societats d'estudiosos han entrat en el s. XXI amb rudiments propis del s. XIX, arrecerats en la icona simbòlica i cultural del llibre i la revista com a mitjans exclusius de comunicació de l'activitat investigadora. L'edició acadèmica (*p-publishing*) va entrar en crisi als Estats Units d'Amèrica l'any 1999. El tiratge d'aquest tipus de

publicacions se xifrava en menys de 800 exemplars en aquella superpotència mundial amb 270 milions d'habitants. S'entreveia una renovació profunda de plantejaments mitjançant dues alternatives viables: l'edició a la carta i l'edició electrònica (*e-publishing*).

A l'estat espanyol l'any 1998 es varen publicar set títols cada hora (60.426 / any). Les llibreries s'especialitzen i la indústria està immersa en un procés de contínua concentració editorial i distribuïdora. Davant un allau tan espectacular de novetats pretendre que les llibreries assumeixin la *ratio* cost / guany / m² d'exposició de les publicacions erudites —les menys rendibles

comercialment— esdevé una pura il·lusió de l'esperit.

Els centres d'estudis fan una feina rellevant però minoritària, tot movent-se en la frontera del servei públic i el mercat secundari, la qual cosa els situa en una conjuntura atzarosa quan els recursos propis tendeixen a la restricció, i les subvencions al territori de la Unió Europea resten imperativament limitades per les polítiques pressupostàries i el dret de la competència. Internet és una plataforma excepcional per reconvertir el problema en solució: baix cost, desmaterialització i difusió planetària.

La presència dels centres d'estudis a la xarxa no és una oportunitat. Tal vegada és l'oportunitat, quan les necessitats de publicació dels estudiosos augmenten i el mercat no creix. El temps present imposa repensar no el què sinó el com. El desenvolupament de la societat de la informació i el coneixement obliga a proveir una infraestructura que doni vigència a les expectatives de la seva missió. En aquest sentit són rellevants les experiències *Des revues...* de l'Association Ent'revues i *revues.org* de l'Association des Ruralistes Français, que apleguen les revistes científiques francòfones.

En la darrera dècada del s. XX la implantació extensiva d'internet va suposar el desenvolupament de les edicions i les biblioteques virtuals. Els casos de la Biblioteca Digital de Catalunya, la Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives en l'àmbit dels Països Catalans o l'espanyola Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes són els casos més a l'abast.

M'exalta el nou i m'enamora el vell

La cita de J. V. Foix pot servir per reflectir el pas de l'era Gutenberg a la digital.

Observen una librería. Hay demasiados libros. Yo recibo demasiados libros cada semana. Si la red informática fuera capaz de reducir la cantidad de libros publicados, sería una mejora cultural de fundamental importancia.

ECO, Umberto: "De internet a Gutenberg", a *Debats*, núm. 69, primavera-verano 2000, p. 74.

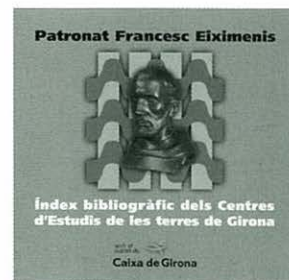
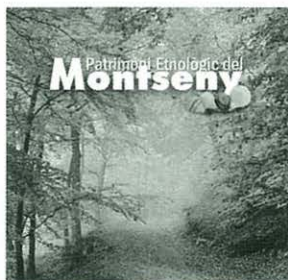
No se pueden afrontar los nuevos tiempos como si fueran viejos tiempos y no se debe interpretar que la apelación a la revolución es un grito de pánico. Es un grito de futuro, que siempre empieza en un instante de pánico. Demos el grito, pero no nos quedemos quietos. Ni los autores, ni los editores, ni los libreros. Quedarse quietos es quedarse fuera del mundo; es hermoso estar fuera del mundo, pero entonces no nos quejemos de estarlo.

CRUZ, Juan: "El libro sin papel", a op. cit., p. 113.

Paral·lelament sorgeixen noves organitzacions en forma d'observatoris universitaris i associacions de comunicació científica que integren investigadors, periodistes especialitzats, divulgadors i editors per professionalitzar la gestió de la comunicació pública de la ciència i la gestió de la recerca.

Crear un portal temàtic dedicat a la investigació territorial és la tasca més peremptòria. El futur dels centres d'estudis serà digital o no serà.

El CD-ROM és un mitjà en expansió.

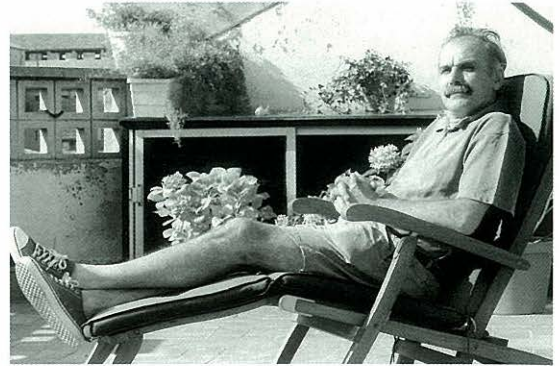
EL PREGÓ D'EUDALD CARBONELL

Eudald Carbonell (Ribes de Freser, 1953), catedràtic de prehistòria de la URV, va iniciar la seva carrera com a arqueòleg a Girona, on va promoure el Centre de Recerques Paleoeco-socials i la col·lecció *Cahier Noir*. Actualment és codirector de les excavacions d'Atapuerca (Burgos). L'equip d'investigadors d'aquest jaciment —que ha esdevingut una escola d'estudis del quaternari a escala mundial— va ser guardonat amb el Premi Príncep d'Astúries d'investigació científica i tècnica (1997). Aquesta distinció havia estat concedida l'any 1983 al gironí Lluís Santaló, matemàtic exiliat a la República Argentina, i que d'ençà de 2000 dóna nom a una càtedra de la UdG.

L'Ajuntament de Girona va encomanar a Carbonell el pregó de les Fires de 1997, que l'arqueòleg va dedicar als historiadors, escriptors i estudiosos que en el decurs dels segles XIX i XX han aplicat els seus afanyos intel·lectuals i socials a la descoberta i interpretació del passat local.

(...) La història de Girona —com la de totes les ciutats— és una constatació que existeix una consciència ciutadana. Des del romans fins ara, centenars de milers de persones han fet ciutat i han anat conferint a Girona una especificitat que la diferencia d'altres ciutats. Està escrita a les pedres i en els llibres. És així com podem avaluar els canvis i les formes d'organització de la ciutadania.

En aquest món modern de presses, anades i vingudes, ja no tenim temps de pensar ni de repensar res. Tot allò que és aparentment més fàcil, s'ha fet més difícil. És per això que, moltes vegades, ja no ens recordem d'opinar ni de fer cultura. Fem massa coses quotidianes

Eudald Carbonell a casa seva l'any 2001.

per sobreviure i, per tant, oblidem allò que ens han ensenyat i explicat de la història de la nostra ciutat.

Voldria dedicar aquest pregó als historiadors gironins que ens han acostat al coneixement dels orígens i al desenvolupament de la nostra ciutat i, també, a tots els ciutadans vius i morts que han contribuït de forma específica que Girona sigui una ciutat viva.

Tant en el passat com en el present, hem gaudit i gaudim d'una colla d'historiadors que ens han deixat un llegat immillorable del que ha estat la nostra ciutat al llarg del temps; ens n'han donat memòria civil i cívica. Ens han parlat d'una Girona monumental, d'una Girona històrica, d'una ciutat social, d'una ciutat de poetes, d'artistes, folklorica, d'una societat familiar o d'una ciutat a través de la seva pròpia estructura urbana documentada.

Si els fèssim un tribut merescut per la seva implicació social i per la seva seriositat, hauríem de parlar de Carles Rahola, però no podríem oblidar Blanch i Illa, Coroleu, Pla i Cargol, Grahit, Serra i Ràfols, Botet i Sisó i

d'altres. Ells varen escriure i retratar, alhora, la Girona en la qual vivien i en la qual havien viscut molts dels seus avantpassats fins a perdre's en el temps. Aquest passat, contingut i contingent, de l'esforç de molta gent, va passar a les pàgines dels llibres d'història com a realitat dinàmica.

Moltes vegades, des de la perspectiva d'una certa modernitat, aquest discurs resulta massa sobri i és poc entès. Estem en uns moments en què el materialisme vulgar està lligat a la televisió dels concursos, al futbol, als enterraments i als grans esdeveniments alienants.

Pla, Fabre, Clara, Nolla, Marquès, Aragó, Prior, Pons i Canal, entre altres, la majoria d'ells vius, han contribuït —i de ben segur que ho seguiran fent— a conèixer millor el nostre passat.

De tots els noms que he esmentat, estic segur que en coneixem ben pocs, tot i que ens han donat la memòria històrica i han fet palesa la riquesa de les nostres arrels. Tots recordem millor Ronaldo i la Lady Di, molts dels esdeveniments no contingents. Malauradament, la societat crítica que escriu i que contribueix a construir una ciutat ens crida menys l'atenció.

(...) La història d'aquesta ciutat —que els historiadors han escrit— ha estat feta per obrers, per estudiants, per poetes, per artistes, per botiguers (marxants) i per tota la massa social, encara que a un nivell crític molt diferent.

(...) És possible que el discurs de la Girona que ara tenim es forgés en algun moment dels temps, quan en el nostre país encara hi havia

un sentiment de contribució popular als canvis transformadors. Sentiment, ara per ara, domesticat per una pràctica política globalment falaç i que possiblement haurem de lamentar en un futur proper.

(...) És possible —i potser és necessari— que tornem a pujar la guàrdia i a participar en la presa de decisions quotidianes. És possible que encara hi hagi un temps per retornar a l'humanisme i a donar un rostre humà a tot allò que fem. Finalment, és possible que això passi i, aleshores, ens adonarem que només l'activitat crítica ens permet ser millors.

El projecte humà de Girona s'ha de tornar a fer des de la consciència de la participació, des de l'esperança d'una joventut que deixarà de creure només en el materialisme i que tornarà a comprendre que els valors del nostre gènere són l'humanisme, la solidaritat i l'altruisme.

Hem de pensar que es podrà escriure una nova història, en la qual la participació ciutadana serà la protagonista activa, i que tornarà la il·lusió de fer, des del carrer, allò que ara la immensa majoria de ciutadans fan des de casa seva.

El missatge està a canviar d'actitud i a estimular des de totes les llars aquest sentit cívic actiu. Les noves generacions han de comprendre que sempre hi ha hagut gent que ha deixat els millors anys de la seva vida en projectes per a tothom i que ens cal recuperar per a la ciutat, per a Catalunya, el projecte de la participació, la més important de les iniciatives populars.

CARBONELL I ROURE, Eudald: “Pregó 1997” al *Programa de les Fires de Sant Narcís de 1998*, Ajuntament de Girona, 1998.

Bibliografia

Amb una gran diferència respecte a França i els països anglosaxons, a Espanya la bibliografia sobre el tema és escassa. Pel que fa als Països Catalans és rellevant la labor que efectuen els *Plecs d'Història Local*, editats com a suplement de la revista *L'Avenç*, que d'ençà de l'octubre de 2000 dirigeix Carles Santacana, professor universitari i president del Centre d'Estudis de l'Hospitalet de Llobregat. Respecte als estudiosos, es donen pistes al llibre *Homenots del sud* (El Mèdol, 1994) de Xavier Garcia, al vol. *Memòria biogràfica*, núm. 20 de la BBdGI (*El Punt*, 2000) i a la sèrie "Erudits d'aquí", que Albert Manent ha anat publicat al diari *Avui*. Les referències que segueixen són de marc general i relatives a les terres de Girona.

AA.DD.: Dossier "Els centres i instituts d'estudis de parla catalana al tombant del mil·lenni" a *Plecs d'Història Local* núm. 81, juny 1999.

Dossier "Els centres d'estudis: voluntat de futur" a la *Revista de Girona* núm. 181, març-abril 1997.

Dossier "La importància de la cultura local" a *Cultura* núm. 49, octubre 1993.

CHALINE, Jean-Pierre: *Sociabilité et érudition. Les*

sociétés savantes en France XIXe-XXe siècles. Editions du CTHS. Paris, 1995.

DACOS, Marin: "Le numerique au secours du papier. L'avenir de l'information scientifique des historiens à l'heure des réseaux" a www.revues.org/cahiers-histoire/1-1999/02-1-1999.html

GARCIA, Xavier: *Catalunya també té sud*. Flor del Vent Edicions. Bcn, 1997.

GAVALDÀ, Antoni (dir.): *Llibre Blanc dels centres i instituts d'estudis de Catalunya*, Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, Saragossa, 1998.

JACQUART, Jean: "Les sociétés savantes" a *L'histoire et le métier d'historien en France 1945-1995*. Ed. de la Maison des Sciences de l'Homme. Paris, 1995, pp. 119-126.

LEVINE, Philippa: *The amateur and the professional. Antiquarians, Historians and Archaeologists in Victorian England, 1838-1886*. Cambridge University Press. Cambridge, 1986.

SAPENA, Carles: - "Recerca gironina al ciberespai" a la *Revista de*

Girona núm. 195, pp. 16-17, juliol-agost 1999.

- "El Col·loqui de Núria" a la *Revista de Girona* núm. 191, pp. 12-13, novembre-desembre 1998.

- "La Jornada de Sant Medir" a la *Revista de Girona* núm. 179, pp. 10-11, novembre-desembre 1996.

- "Edició i foment de la recerca local: El Patronat Francesc Eiximenis", a les *Actes del Primer Congrés de Centres d'Estudis de Parla Catalana*. Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs, Quaderns de l'Institut, 6, Lleida, 1994, pp. 91-95.

- "L'Institut d'Estudis del Baix Empordà i la investigació a les comarques gironines" a la *Proa de Palamós* núm. 153, agost 1982.

- "El Centre d'Estudis Palamosins posa fil a l'agulla", a la *Proa de Palamós* núm. 124, març 1980.

SERVEI D'ARXIUS: *Guia dels centres d'estudis de Catalunya*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Bcn, 1987.

THUILLIER, Guy; TULARD, Jean: *Histoire locale et régionale*. Col. Que sais-je?, Presses Universitaires de France. Paris, 1992.

Procedència de les fotografies i il·lustracions

Jordi S. Carrera és l'autor de les fotografies de les planes 8 (a dalt), 9 (a dalt), 15 (a dalt), 16, 21, 26, 35, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 50, 54, 58, 59, 60, 62 (a dalt), 64, 66, 67, 68, 69, 72, 73, 76, 77, 80, 82, 84, 86 i 90.

Altres procedències són les corresponents a les planes 9 (a sota) de l'Arxiu Municipal de Palamós, 10 de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, 12 de Studio Nath/Fundació Gala-Salvador Dalí, 14 de la Revista de Banyoles núm. 813/814, 15 (a sota) de l'Arxiu de l'Ateneu Juvenil Naturalista de Girona, 20 del catàleg de l'exposició Institut d'Estudis Catalans, 90 anys (1907-1997), 22 de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària, 23 de la revista Historia 16 núm. 294, 24 de José Luis Torres, 32 de la Confederación Española de Centros de Estudios Locales, 36 del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, 48 del volum 20 de la BBdGI, 52 de l'Institut d'Estudis Ceretans, 55 de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols, 56 del Taller d'Història de Maçanet de la Selva, 62 (a sota) de l'Ateneu de la Vall de Llémena, 70 de l'Arxiu del Col·legi de Metges de Girona, 74 del Museu de

Martorell, 78 i 92 de Pere Duran, 88 del llibre Alzamora en la història d'un segle.

Les altres imatges pertanyen l'arxiu de l'autor.

La redacció d'aquesta guia es va cloure el mes de juny de 2001.

Agraïments

Als estudiosos i als centres d'estudis pel seu suport. A l'Estrella, l'Aina i l'Aniol per la seva generositat.

Quaderns de la Revista de Girona és una publicació de periodicitat bimestral dedicada exclusivament a temes de les comarques gironines. S'estructura en dues sèries, que es distingeixen pel color de la portada i per les planes interiors: Guies, en vermell, i Monografies locals, en verd. La primera és dedicada al tractament de qüestions d'abast general relatives a la història, l'economia, la cultura i les tradicions. La segona vol anar oferint una panoràmica sobre el passat i el present de les ciutats i dels pobles gironins, amb especial atenció a l'època contemporània.

Monografies locals

Darrers títols publicats

Crespità

per J. Busquets

Lloret de Mar

per Joan Domènech

Banyoles

per J. Grabuleda i J. Tarrús

Puigcerdà

per Sebastià Bossom

Begur

per Lluís Costa

Viladrau

per M. Feliu, I. López, X. López i Ll. Pagespetit

Camós

per M. Duran

Camprodon

per Sílvia Planas

Maçanet de la Selva

per El Taller d'Història

Sant Jordi Desvalls

per S. Planas i N. Puigdevall

Ribes de Freser

Per Miquel Sitjar

Salt

per X. Alberch i J. Burch

Sant Joan de les

Abadesses

per J. Albareda i J. Ferrer

La Vall de Bianya

per J. Murlà Giralt

Capmany

per A. Egea i M. Roig

Gualta

per Ramon Alberch

Platja d'Aro

per Pere Barreda

La Vajol

Albert Juanola

Vilobí d'Onyar

per Dora Santamaria

Vilafant

per J. M. Bernils

Osor

per F. Bruguera i N. Ramió

Maçanet de Cabrenys

per Pere Roura i Sabà

Santa Coloma de Farners

per J. T. Grau, J. Mestre i R. Puig

Riells i Viabrea

per Jordi Collell i Carme Escudé

Siurana d'Empordà

per Antoni Egea i David Pujol

Les Lloses

per J. Gordi i R. Llimós

La Vall de Campmajor

per Joan Fort

Santa Pau

per Salvador Reixach

Jafre

per R. Alberch i J. Viñas

Llançà

per Josep Clavaguera

Llanars

per Agustí Dalmau

Llívia

per R. Garriga, M. Vilaseca i J. Vinyet

Riudellots de la Selva

per Elvis Mallorquí (coord.)

Boadella d'Empordà

per David Serra i Busquets

Vilanant

per Pere Borrat i Antoni Egea

Bàscara

per Albert Riera

Cabanès

per Josep M. Bernils

Guies

Darrers títols publicats

El Ter

per J. Boadas, J. M. Oliveras i X. Sunyer

Trens i carrilets

per Josep Clara

Canvistes i banquers

per Narcís Castells

Màgiques, pors i

supersticions

per Carme Vinyoles

Els volcans

per Josep M. Mallarach

Els indians

per Rosa Maria Gil

Els Pirineus,

del Puigpedrós al

Puigneulós

per Josep Clara

Cristians de Girona

per Josep M. Marquès

L'estany de Banyoles

per M. Coma i J. Gratacós

Els rellotges de sol

per M. Gil

Els maquis

per J. Clara

Els monuments

megalítics

per J. Tarrús i Júlia

Chinchilla

El pessebrisme

per J. Dalmau i Corominas

La ceràmica

per Andreu Bover

La farga

per Jordi Mascarella

Castells vius

per C. Vinyoles, M. Torns i P. Lanao

La pesca

per J. Sala i J. Domènech

La ramaderia

per P. M. Parés i T. Vilaró

Els protestants

per Josep Clara

La tramuntana

per J. M. Dacosta i X. Febrés

El Montseny

per J. M. Rueda i J. Tura

L'electricitat

per M. Pous i J. Callol

El periodisme

per Lluís Costa

Els glacials

per Jordi Fernández

L'excursionisme

Per Jordi Dalmau

La Girona dolça

per J. V. Gay i N. Puigdevall

Les campanes

per Carles Sapena

La Ciutadella de Roses

per C. Díaz, H. Palou i A. M. Puig

El Teatre

per Pep Vila

Els Museus

per G. Alcalde i J. M. Rueda

Els refugiats

per Mercè Borràs

Per les Esglésies

per J. M. Marquès

Les Guillerries

per Emili Rams i Josep Tarrés

El Modernisme

per Pilar Soler

El Contraban

per M. Aguilar, J. Maymí, J. Ros i X. Turró

CARTA DE RECURSOS WEB

■ ACADÈMIES

Instituto de España
www.insde.es/

Real Academia Española
www.rae.es

Académie française
www.academie-francaise.fr/

Institut de France
www.institut-de-france.fr/institut/index.html

Academia Europaea
<http://academia.darmstadt.gmd.de/>

Eusko Ikaskuntza - Societat d'Estudis Bascos
www.eusko-ikaskuntza.org

Institut d'Estudis Andorrans
www.iea.ad/

The British Academy
<http://britac3.britac.ac.uk/index2.html>

Union der deutschen Akademien der
Wissenschaften
www.akademienunion.de/

Acadèmies de Tolosa de Llenguadoc
www.societes-savantes-toulouse.asso.fr/ac1princ.htm

Centres et laboratoires du Collège de France
www.college-de-france.fr/college/associations.html

Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya
i Balears
www.acmcb.es/

Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y
Naturales
www.rac.es

■ ADRECS CULTURALS

<http://cultura.gencat.es/altres/index.htm>

www.mcu.es/textos/dir-interes/pmensup_dir-interes.html

<http://tron.upf.es/centre.html>

www.unesco.org/general/spa/

■ AVALUACIÓ DE LA RECERCA

Consell d'Avaluació Cientifotècnica de la CIRIT
www.gencat.es/dursi/sisav.htm

Comisión Nacional Evaluadora de la Actividad
Investigadora
www.seui.mec.es/cneai/soli2000.html

International Network for the Availability of
Scientific Publications
www.oneworld.org/inasp/info/informacion.html

Institute of Scientific Information
www.isinet.com/index

■ BASES DE DADES I DIRECTORIS

D'accés lliure a Internet
http://sabus.usal.es/bibliotecas/Bases%20de%20datos/bases_libre.htm
www.uib.es/secc6/biblioteca/secc8/index_bas_esdades.htm

Recursos bibliogràfics
http://sabus.usal.es/bibliotecas/Recursos/rec_electr_internet.htm

WWW-VL History Central Catalogue
<http://history.cc.ukans.edu/history/VL/index.html>

Spanish History Index
www.iue.it/LIB/SISSCO/VL/hist-spain/Index.html

Llistes de distribució
www.rediris.es/list/tema/tematic.es.html

Congressos - DISEVEN
www.rediris.es/diseven/

Internet invisible
www.internetinvisible.com/

Estadística - TEMPUS
www.ine.es/cgi/menu.pl

Fons d'Història Local
www.bib.uab.es/bib-inf/13/x0011_10.htm

CINDOC - Bases de dades del CSIC
www.cindoc.csic.es/

Bases de dades catalanes
www.cbuc.es/5digital/52bases.htm

Catàleg col·lectiu mundials
www.cbuc.es/7enllasos/71altres.htm

Centro de Investigaciones Sociológicas
www.cis.es/

Revista de Girona
www.ddgi.es:8889/revgir/revgira.htm

Índex bibliogràfic dels centres d'estudis de les terres de Girona
www.ddgi.es/eiximenis

Recursos en Ciències Socials
www.buc.unican.es/Recursos/cc_sociales.htm

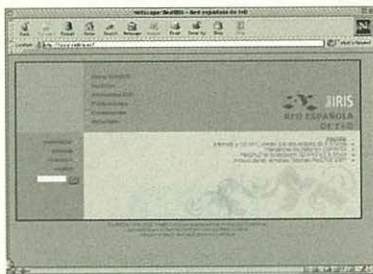
Tesis doctorals espanyoles (TESEO)
www.mcu.es/TESEO/index.html

Libres, arxius i biblioteques
www.mcu.es/lab/textos/dir_intereslab.html

Bibliografia espanyola
www.bne.es/

ISBN
www.mcu.es/bases/spa/isbn/ISBN.html

Catalogues Collectifs des ouvrages CNRS
<http://dodge.upmf-grenoble.fr:8001/>

CADIST
www.biu.toulouse.fr/utm/lettres

Història medieval
Menestrel
www.ccr.jussieu.fr/urfist/omedirht.htm

Bibliothèque universitaire de Poitiers
<http://bu.univ-poitiers.fr>

Referència on-line
<http://anas.worldonline.es/nlorenzo/index.html>

Portal Gironí d'Història i Genealogia
www.geocities.com/bohigas_serra/

Publicacions universitàries
www.neu-e.com/neu-e/inici.php3
www.univespana.org/

■ BIBLIOTEQUES

Biblioteca de Catalunya
www.gencat.es/bc/gat-ind.htm

Catàleg col·lectiu de les Universitats de Catalunya
www.cbuc.es/vtIs/catalan/

Biblioteques espanyoles
<http://sabus.usal.es/bibliotecas/AccesotrasBb/accesobibespa.htm>

Biblioteques internacionals
http://sabus.usal.es/bibliotecas/AccesotrasBb/cceso_bib_extranj.htm

Biblioteques digitals
http://sabus.usal.es/bibliotecas/AccesotrasBb/bibliotecas_digitales.htm

Catàleg col·lectiu mundial
www.cbuc.es/7enllasos/71altres.htm

■ DOCUMENTACIÓ I INFORMACIÓ

Centro de Información y Documentación Científica
www.cindoc.csic.es/

Sociedad Española de Documentación e Información Científica
www.sedic.es

Organismes i associacions professionals
www.sedic.es/enlaces.htm
www.sedic.es/sedicque.htm

Recursos documentals
www.uib.es/secc6/biblioteca/links/index.html
www.bib.ub.es/www5/5bd6.htm

Observatori de la Comunicació Científica
www.upf.es/occ/

Documentació i mitjans de comunicació
<http://camelot.upf.es/~lcodina/>

Informació editorial
www.infolibro.org

Associació Catalana de Comunicació Científica
www.acccnet.org/p1.htm

Asociación de revistas culturales de España (ARCE)
www.arce.es

Associació d'Arxivers de Catalunya
www.arxivers.com/

■ NORMALITZACIÓ

International Organization for Standardization
www.iso.ch/

Asociación Española de Normalización y Certificación
www.aenor.es/

■ ONG's

www.pangea.org/
www.alojo.com/ongs/

■ ORGANITZACIÓ CIENTÍFICA

Organismes internacionals
www.sanbio.com/global.htm
www.ictp.trieste.it/TWAS/TWAS.html

International Council for Science (ICSU)
www.icsu.org/

Guia Iberoamericana de la Administración
Pública de la Ciencia
www.oei.org.co/guiaciencia/

Ministerio de Ciencia
y Tecnología
www.mcyt.es/
www.mcyt.es/Enlaces/administraciones.htm

Centres de recerca
www.mcyt.es/enlaces/centros_investiga.htm

Consejo Superior de Investigaciones
Científicas (CSIC)
www.csic.es

Delegació del CSIC a Catalunya
www.ija.csic.es/delegacio/ucttcat

Centre d'Estudis Avançats de Blanes
www.ceab.csic.es

OPI's espanyols i homòlegs internacionals
www.csic.es/saiopi/SAIOPI.htm

Red Española de I+D (Red IRIS)
www.rediris.es/

Departament d'Universitats,
Recerca i Societat de la Informació
www.gencat.es/dursi/

Fundació Catalana per a la Recerca
www.fcr.es/

Asociación Española de Científicos
<http://tierra.rediris.es/aec/>

Associació de Doctorands
i Becaris de Recerca de Catalunya
members.es.tripod.de/d_recerca/presentacio.html

Federación estatal de asociaciones de
personal investigador en formación
www.precarios.org/

■ PROPIETAT INDUSTRIAL

Oficina Española
de Patentes y Marcas
www.oepm.es/internet/index.htm

Uaipit
www.uaipit.com/index.html

■ PROPIETAT INTEL·LECTUAL

World Intellectual Property
Organization
www.wipo.org

Uaipit
www.uaipit.com/index.html

Ministerio de Educación,
Cultura i Deportes
www.mcu.es/Propiedad_Intelectual/indice.htm

Centro Español de Derechos
Reprográficos
www.cedro.org/catala/inici.htm

SGAE
www.sgae.es/portada1.htm

VEGAP
www.vegap.es/noflash.html

■ REVISTES CIENTÍFIQUES

Latindex - Sistema Regional
de Información en Línea

Para Revistas Científicas
de América
Latina, el Caribe,
España y Portugal
www.latindex.unam.mx/

D'impacte mundial
www.upf.es/occ/cat/internet/int0601e.htm

Des revues...
[www.france.diplomatie.fr/culture/france/ressou/](http://www.france.diplomatie.fr/culture/france/ressou/rces/revues/centre.htm)
rces/revues/centre.htm

Revues.org
www.revues.org

Centre Régional des Lettres
de Languedoc-Roussillon
(Lengadòc-Rosselhon)
www.chrono.fr/crl/cgi/liste_revues

Centre Régional des Lettres
Midi-Pyrénées (Megjorn-Pirenèus)
www.crimidipyrenees.asso.fr/accueil.htm

Geocrítica
www.ub.es/geocrit/menu.htm

Hispania Nova
<http://hispanianova.rediris.es/08.htm>

Gazeta de Antropologia digital
www.ugr.es/local/pwllac

Directori internacional
www.monde-diplomatique.fr/revues/

Revistes electròniques
www.cbuc.es/5digital/53revistes.htm
http://sabus.usal.es/bibliotecas/revistas/ini_revista_s.htm

■ SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ

www.uaipit.com/index.html

www.setsi.mcyt.es/inicial.htm

www.gencat.es/dursi/

■ UNIVERSITATS

Països Catalans

Xarxa d'universitats Institut
Joan Lluís Vives
www.ijlv.uji.es/

Catalunya
www.gencat.es/dursi/cuni.htm

Occitània
www.univ-montp1.fr/
www.univ-montp2.fr/
www.univ-montp3.fr/
www.univ-tlse1.fr/
www.univ-tlse2.fr/
www.ups-tlse.fr/

Espanya
www.mec.es/consejou/centros/centros.html

França
www.education.gouv.fr/sup/univb.htm

Europa
<http://ortelius.unifi.it/ortelius/main.html>

Amèrica
www.cibercentro.com/

Món
www.braintrach.com/

■ CENTRES D'ESTUDIS

— *Ens federatius*

Confederación Española de Centros de
Estudios Locales (CECEL)
www.filol.csic.es/CECEL/toolbar.htm

Coordinadora de Centres
d'Estudis de Parla Catalana
(CCEPC)
www.iec.es/ccepc/

Unió de Centres
d'Estudis Transpirinencs
(UCET)
<http://ter.ddgi.es/iec/indexuce.htm>

Patronat Francesc Eiximenis (PFE)
www.ddgi.es/eiximenis

— *Comarques gironines*

Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca
www.ddgi.es/pehoc

Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles
www.ddgi.es/cecb

Institut d'Estudis Gironins
www.ddgi.es/ieg

Institut d'Estudis Empordanesos
www.ddgi.es/iee

Amics de Besalú i el seu Comtat
www.ddgi.es/abic

Associació Arqueològica de Girona
www.ddgi.es/aag

Cercle d'Estudis Històrics i Socials de Girona
www.ddgi.es/cehis

Institut d'Estudis Ceretans
www.ddgi.es/iec/

Institut d'Estudis del Baix Empordà
www.ddgi.es/iebe

Centre d'Estudis Selvatans
www.ddgi.es/ces

Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès
www.ddgi.es/cecr

Associació d'Història Rural de les Comarques
Gironines
www.udg.edu/ilcc/ahr.html

Centre d'Estudis Trobadorescos
www.trobador.org/prescat.htm

Centre d'Estudis Dalinians
www.dali-estate.org/ced.htm

Institut d'Estudis Nahmànides
www.ajuntament.gi/area_promocio/el_call/institut_phtml

Institut d'Estudis del Cinema
www.ajuntament.gi/area_cultura_educacio/mu_seuinema/

— *Catalunya*

Institut d'Estudis Ilerdencs
www.fpiei.es

Societat Catalana de Genealogia, Heràldica,
Sigil·lografia i Vexil·lologia
www.fut.es/~scghsv/

Centre d'Estudis Batalla de l'Ebre
www.fut.es/~cebe/

Institut Tarragonès d'Antropologia
www.fut.es/~itan

Patronat d'Estudis Osonencs
www.traces.uab.es/patronat/principal.htm

Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre
www.fut.es/~cere/

Centre de Lectura de Reus
www.centrelectura.org

Centre d'Estudis d'Altafulla
<http://tinet.fut.es/~cestudis/welcome.html>

Institut d'Estudis Comarcals del Montsià
<http://tinet.org/~iecomonts/pagfondin.htm>

Centre d'Estudis de Valldoreix
<http://teeline.terra.es/personal/valldaurex/>

Centre d'Estudis Ignasi Iglésias
www.sant-andreu.com/entitats/ceii/default.htm

Centre Excursionista de Catalunya
www.bcn.es/tjussana/cec/c2.htm

Associació Cultural Baixa Segarra
<http://tinet.fut.es/~acbs/>

Ecomuseu dels Ports
www.elsports.org

Centre d'Estudis de l'Hospitalet de Llobregat
www.catalonia.net/celhl

Centre d'Estudis Martorellencs
<http://usuarios.iponet.es/cem/>

Grup d'Història del Casal de Mataró
www.blauweb.es/ghc/

Cercle d'Estudis Històrics i Socials
"Guillem Oliver" del Camp de Tarragona
<http://club.telepolis.com/kesse/Benvinguda.htm>

Centre d'Estudis Santfostencs "Amics de Cabanyes"
www.santfost.com/centre.htm

Centre d'Estudis Colombrins
www.omniumcultural.org/que_fem.htm

— País Valencià

Centre d'Estudis dels Ports
<http://personal4.iddeo.es/centrelsports/>

Institució Alfons el Magnànim
www.xarxamuseus.com/alfons/index.htm

Institut de Cultura Juan Gil-Albert
www.dip-alicante.es/galbert/

Real Academia de Cultura Valenciana
www.racv.es

Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta
www.ctv.es/USERS/iecoma

Centre d'Estudis del Camp de Morvedre
www.uv.es/~rodrigue/centreval.html

Editorial Afers
www.provicom.com/afers/

— Illes Balears

Institut Menorquí d'Estudis
www.webime.org

Institut d'Estudis Eivissencs
www.arrakis.es/~iee/

Grup d'Estudis de Sa Naturala
www.arrakis.es/~gen/principal.html

Ateneu Científic, Literari i Artístic de Maó
<http://usuarios.intercom.es/ateneu/index.htm>

— Aragó

Institución Fernando el Católico
www.blatta.com/usuarios/logi/IFC.htm

Centro de Estudios Borjanos
<http://empresas.mundivia.es/cesbor/qsom.htm>

Centro de Estudios Bilbilitanos
www.geocities.com/athens/forum/8915/

Grupo Cultural Caspolino
<http://ebro.unizar.es/dpz/ifc/cecaspe.htm>

Centro de Estudios de las Cinco Villas
<http://ebro.unizar.es/dpz/ifc/cecincov.htm>

Centro de Estudios Darocenses
<http://ebro.unizar.es/dpz/ifc/cedaroca.htm>

Centro de Estudios Turiasonenses
<http://personal.redestb.es/tarabona/expifc.htm>

Instituto de Estudios Altoaragoneses (IEA)
www.iea.es

Institut d'Estudis del Baix Cinca
www.encomix.es/~iebcinca/

Centro de Estudios de Monzón y Cinca Medio
www.pirineo.com/cehimo/

Associació Cultural del Matarranya
www.matarranya.com/ascuma/

Amigos de Serrablo
www.serrablo.org

Grupo de Estudios Masinos
www.bajoaragon.com/asiaciones/gema.htm

— Andalucía

Centro de Estudios Históricos de Andalucía
www.arrakis.es/%7Eceha/cont.htm

Instituto de Estudios Almerienses
www.dipalme.org./iea/

— Castilla-La Manxa

Instituto de Estudios Albacetenses "Don Juan Manuel"
www.dipualba.es/iea

— Castilla-Lleó

Instituto de Estudios Zamoranos "Florián de Ocampo"
www.helcom.es/iez/

Instituto de Estudios Bercianos
www.bierzonet.es/ieb/

Centro de Estudios Benaventanos "Ledo del Pozo"
<http://ledopozo.ciudad.org>

Centro de Estudios del Románico
<http://web.jet.es/cer>

— Ciutat Autònoma de Ceuta

Instituto de Estudios Ceutíes
www.ciceuta.es/orgcultura/iec/IEC.htm

— Extremadura

www.dip-badajoz.es

— Galícia

Instituto de Estudios Valdeorreses
www.ievaldeorreses.com/

— **Illes Canàries**

Sociedad Científica
El Museo Canario
www.elmuseocanario.com
Instituto de Estudios Canarios
www.iecan.es

— **La Rioja**

Instituto de Estudios Riojanos
www.larioja.org/ier

— **País Basc**

Eusko Ikaskuntza - Societat
d'Estudis Bascos
www.eusko-ikaskuntza.org
Societat de Ciències Aranzadi
www.aranzadi-sciences.org/
Institut Labayru
www.labayru.com/cast/menu_cas.htm

— **Catalunya del Nord**

Société Agricole, Scientifique
et Littéraire des Pyrénées-Orientales
www.univ-perp.fr/scms/bu/buweb.htm
Amis du Vieux Canet
www.multimania.com/avcanet
Association Catalane de Généalogie
www.acg66.org/
Archives Départementales des PO
Institut d'Histoire Roussillonnaise
www.cg66.fr/Archives/default.htm
Association Culturelle de Cuxa
<http://cuxa.multimania.com/>
Portal del Rosselló
www.jtosti.com/roussillon.htm

— **Occitània**

Institut d'Estudis Occitans
www.cco.asso.fr/ieo/index.html
Unió de Centres d'Estudis Transpirinencs
(UCET)
<http://ter.ddgi.es/iec/indexuce.htm>
Entraide Généalogique du Midi Toulousain
www.chez.com/egmt/asso.htm
Société Archéologique, Historique, Littéraire et
Scientifique du Gers
<http://perso.wanadoo.fr/pierre.leoutre/PRES.html>
Association des Amis des Archives de la
Haute-Garonne
<http://perso.wanadoo.fr/christian.humbert/aahg/PRES.html>
Le lien des Chercheurs Cévenols
www.cevenols.com/
Société Archéologique
du Midi de la France
www.societes-savantes-toulouse.asso.fr/samf/index.htm
Société des Études du Lot
www.quercy.net/institutions/sel/index.html

Centre d'Études Historiques de Fanjeaux
www.societes-savantes-toulouse.asso.fr/samf/fanjeaux/index.htm

Centre d'Études Cathares René Nelli
<http://newescape.fr/heresis>

Le réseau Franco-Science
<http://franco-science.org/>

— **Principat d'Andorra**

Institut d'Estudis Andorrans
www.iea.ad/

— **Gran Bretanya**

British Association for Local History
www.balh.co.uk/
The Local History Link
www.localhistorylink.com/
Titchfield History Society
www.interalpha.net/customer/titchfield/th.s.links.html
Bitterne Local History Society
www.bitterne2.freereserve.co.uk/

— **Canadà**

Humanities and Social Sciences Federation of
Canada
Fédération canadienne des sciences humaines
et sociales
www.hssfc.ca/
Réseau Canadien de Recherche Culturelle
www.arts.uwaterloo.ca/ccm/rcrc/

— **Estats Units d'Amèrica**

American Association for State and Local
History
www.aaslh.org/

Els centres d'estudis locals i comarcals esdevenen una expressió de sociabilitat acadèmica i ocupen un rol singular pel que fa a la producció científica i cultural i la transmissió del saber territorial. Aquest quadern estableix l'abast del moviment d'estudiosos, i és concebut com una guia de referència que s'adreça preferentment a les persones que s'interessen per la història i la geografia cultural, l'associacionisme i la vida local.

Carles Sapena Aznar és graduat social diplomad i màster en gestió cultural per la Universitat de Barcelona. Postgraduat en documentalisme, patrimoni, i polítiques culturals. Ha cursat estudis a la Universitat de Deusto sobre gestió d'empreses i organitzacions culturals. Professionalment exerceix de publisher a la Diputació de Girona. Expert en recerca i comunicació local, participa com a consultor en diferents òrgans especialitzats. Curador del suplement d'estudis Plecs de la Vall de Llémena (1988-1994). En aquesta mateixa col·lecció ha publicat Les campanes (1998) i, amb Rosa Maria Medir, Palamós (1988).

GUIES